

Analele Dobrogei

REVISTA SOCIETĂȚII CULTURALE DOBROGENE

Director: C. BRĂTESCU

Sumarul:

- V. Pârvan: Pentru Callatis.
- G. Vâlsan: „Bulgarii“ lui Boscovich.
- V. Bogrea: În jurul „Alexandriei“.
- M. Pricopie: Cântecul clopotului. (Fr. Schiller).
- I. Bentoiu: Romanțe (H. Heine).
- P. Papahagi: Urme românești în toponimia pen. Balcanice.
- V. Lăiniceanu: Iarnă.
- A. Mândru: În Amurg.
- Dr. G. Ulieru: Cântul LXVI din Grădinarii (Rabindranath Tagore).
- P. Papahagi: Din toponimia Bulgariei.
- I. Dumitrescu: Folklor tătăresc din Pervelia.
- Eugen Ciuchi: Adria, Adria!
- J. Stoenescu-Dunăre: Canalul navigabil Cernavoda-Constanța.
- D. Stoicescu: Serenadă; Pe țărmul mării.
- Dr. G. Ulieru: Prin grădina lui Esculap.
- B. Delamare: Bosforul, Dardanelele și țara noastră.
- M. Pricopie: În quartir; Despărțire.
- Ion Catzingri: Din trecutul satului Muratan.
- Stan Alexe: Legenda satului Tatar-Atmagea.
- Rectificări și adaosuri.—Concurs.

TIPOGRAFIA „VICTORIA“
CONSTANȚA

11, Strada General Lahovari, 11

1922

Manuscisele se trimit d-lui C. Brătescu, profesor la Școala normală din Constanța.

Redacția nu ia sub a sa răspundere nici una din opiniiunile emise de autorii articolelor publicate.

*Revistele și Publicațiile
cu care „Analele Dobrogei” fac schimb:*

1. Convorbiri Literare. București.
2. Rev. științifică Adamachi. Iași.
3. Rev. Transilvania. Sibiu.
4. Viața Românească. Iași.
5. Viața Nouă. București.
6. Neamul Românesc pentru popor. București.
7. Arhivele Olteniei. Craiova.
8. Lamură. București.
9. Arhiva. Iași.
10. Revista vremii. București.
11. Rev. Școala. Cernăuți.
12. Brazele adânci. București.
13. Buletinul de informații al grădinii botanice. Cluj.
14. Buletinul Soc. Numismatice Române. București.
15. Ioan Neculce. Iași.
16. Sezătoarea. Folticeni.
17. Tovărășia. București.
18. Dobrogea economică. Constanța.
19. Apărarea Națională. București.

PENTRU CALLATIS

Tările de veche civilizație din Apus, în dorința de a cunoaște cât mai mult din tainele trecutului, cu care se lărgesc și se imbogățește viața prezentului, merg în ținuturile depărtate, de cultură antică, ale Răsăritului, și, cu mijloace din belșug, sapă, cercetează, publică nenumărate lucruri nouă asupra Acelora, dela cari, în mare parte, se trag gândurile și faptele noastre de azi: Greci, Egipteni, Asiro-Babiloneni și alții.

În țara noastră există încă destule urme ale vieții de neasemănătă armonie — pare, pentru totdeauna trecută — a Elenilor.

Ce-a fost în Tomi, e pierdut. Orașul banal de azi e așezat deasupra și turtește cu masivitatea lui inertă morțantul contemporanilor lui Sofocle și Fidias.

Histria, cu mai mult noroc, a rămas neprofanată de așezările moderne. Barbarii trecuți și prezenți au furat ce-au putut din ruinele ei. Dar locuințe urâte și stupide n-au clădit în singurătatea senină a ruinelor ei. Inchinătorii mari ei amintiri, noi chemăm azi cu iubire și pietate la sfânta lumină a zilei umbrele anticei cetăți și, ca oameni, ce-au fost, ei surâd din nou bucuros la blânda mânăgiere a cântecului amintirei.

Și, între nenorocirea Tomilor și soarta bună a Histriei, stă Callatis.

Mândră și vitează, credincioasă și strălucită, se ridică
fiica Heracleei dorice, fiică ea însăși a Megarei, de pe
melancolicul țarm corintic, sunt acum 2500 și apoi 2300,
și apoi iară 1800 de ani, cu temple și portice, și teatre
și gimnasii, cu totul tot de marmoră.

De-asupra ruinelor ei s-au sălășuit într'un biet târg
sărac și urât barbarii vremilor noastre. Delicatele reliefes
funebre de marmoră, aburite de usoare culori care se
adăogau lucirei prea albe a pietrei, sunt azi material de
ars var, pentru genialii turco-tatari ai prezentului.

Am spus Puternicilor zilei, i-am rugat, să așeze co-
cioabele contemporane ceva mai departe de sacrele ruine.
E loc destul imprejur. Dar cu cine să te înțelegi? Nu
sunt eu însu-mi un priveag rălăcit, cu visuri din altă lume
în mijlocul celor ce au interes numai pentru ce e imbui-
barea greoae a trupului, dar nu au nimic pentru bruma
de suflet cătă a mai rămas pălpând în bietele lor sfinte
de o clipă.

Callatis se va acoperi încet de urâtenii moderne.
Anticii vor dormi încă mult subt moloz. Bucuria lor copi-
lărească — spusă pe atâtea din pietrele lor de mormânt —
de a mai vedea odată buna lumină a Soarelui, nu le va
fi sortită. În mormintele artei și vieții lor se vor coborî
subsolurile măcelăriilor și cărciumilor moderne. Din mar-
morele lor vor face mortar și piatră de clădit la cazăr-
mile lor informe.

Dar eu atunci voiu fi, însu-mi, de mult trecut la
umbre. Și, cine-știe, urmașii, mai înțelepți ca tovarășii
mei de vis, în zilele cele ciudate de azi, vor fi de părere
că e naiv și neeconomic a nu utiliza aşa niște excelente
cariere de piatră, gata lucrată, cum sunt toate ruinele
grecești și romane, ale Patriei noastre de azi.

Și totuși, o litanie, o plângere, o amintitoare cântare
de dragoste, va fi răsunat și pentru Callatis, înainte de
a fi plecat eu la umbre.

VASILE PÂRVAN
Profesor la Universit. din București.

„BULGARII” LUI BOSCOVICH *)

Pentru studiul Dobrogei în sec. XVIII membrul lui R. G. Boscovich : *Giornale di un viaggio da Constanti-nopoli in Polonia*, Bassano, 1784,¹⁾ se însășează ca cel mai veridic și mai amănunțit izvor de informație geografică și etnografică. Polemica dusă în jurul vechimei elementului românesc sau bulgăresc în Dobrogea a utilizat pe acest autor din ambele puncte de vedere. Boscovich pomenește și pe Români și pe Bulgari ; mai mult însă pe aceștia din urmă, lucru care a fost exploataț din belșug de învățății bulgari. Cred că o citire atentă a lui Boscovich și o confruntare cu alte izvoare contemporane, poate arăta că adevărul este altul de cât cel admis tacit de noi până acum și proclamat triumfător de vecinii noștri. „Bulgarii” lui Boscovich nu sunt atât de Bulgari pe cât se crede.

Acest autor numai rar poate da indicații exacte cu privire la naționalitatea locuitorilor, făcând parte din convoiul unui ambasador englez. Boscovich trece repede prin sate și numai la popasuri mai lungi își putea da seama deslușit de deosebiri naționale. Așa menționează la Ienibazar, tocmai lângă Varna, o „famiglia valaca” (p. 66), pentru că doarme în casa ei. Tot așa „Ienikoi” e men-

*) Acest articol a apărut întâi în «Lui Nicolae Iorga, Omagiu» p. 313—318. Ed. Ramuri, Craiova 1921.

1) Călătoria fusese făcută în vara anului 1762.

ționat ca locuit de „cristiani che parlavano la lingua Valaca“ (p. 86) pentru că popasul de noapte se face în case românești. Altfel el se crede achitat cu mențiunea «cristiani» sau «cristiani bulgari».

Ca și la călătorii dinaintea lui, interesul mare era mențiunarea populației creștine în această parte a împărăției turcești. De aceia distincțiunea între creștini și musulmani nu lipsește niciodată. Când se pomenește „cristiani bulgari“ nu înseamnă numai de cât că Boscovich s'a gândit să dea o calificare etnică. La el toată țara de la Balcani la Dunăre rar este „Turchia“ (p. 79, 82), dar mai întotdeauna „Bulgaria“ (cuprinzându-se aci și Dobrogea). Așa la p. IV: „attraversando la Bulgaria e la Moldavia; p. 94: la Galați e găzduit într'o mănăstire, care li pare magnifică, față de acele „case de villagi di Bulgaria“; cf. pp. 80, 81, 103, 104, etc. Locuitorii creștini ai acestei „Bulgaria“ sunt deci pentru el, de câte ori nu are alte indicații mai precise, „cristiani bulgari“, fiindcă locuiesc în ceia ce el numește „Bulgaria“. Epitetul se referă de multe ori la un fapt geografic, nu etnic, întocmai cum la **Lauterer** și **Mihanovici** de mai târziu (1782-3) „bulgarisches Dorf“ și „wallachisches Dorf“ înseamnă: sat de pe malul drept și sat de pe malul stâng al Dunării¹⁾.

Aceasta nu este numai o hipoteză. Sub Bulgaria lui Boscovich se pot dovedi, în Dobrogea, *Români*. O primă dovadă e cu satul *Ballagikioi*, pe care Boscovich îl descrie ca format din două grupe de case depărtate între ele de un sfert de milă. Într-o parte locuiau Turci, în celalaltă „cristiani bulgari“. Invătații bulgari s-au grăbit să aducă această mențiune ca argument despre populația bulgărească a acestui sat și de aci despre preponderanța Bulgarilor în Dobrogea pe vremea lui Boscovich.— Avem însă isvoare cu care putem controla spusele lui Boscovich. Harta „Plans der Moldau, Basarabien, und Wa-

1). V. memoriile lor publicate N. Docan, Exploratiuni austriace pe Dunăre An. Ac Rom., Secț. Istor., Seria II, Tom XXXVI (1913-1914) — Cf. la Paul din Alep, satele de „creștini bulgari“ din Dobrogea. Asupra lor a avut îndoeli d. N. Iorga, care propune: „sate de creștini din Bulgaria“ (*Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea*, Iassy, 1917, p. 58).

lahey, nebst angränzenden Theilen von Pohlen und Bulgarlan“ lucrată între 1769—1774¹⁾—deci aproape contemporană călătoriei lui Boscovich, — înregistrează aceste sate cu două semne și cu o singură numire: *Baltadestj*. Într-o hartă de mai târziu, a lui F. Fried,²⁾ avem numele ambelor sate: *Baltadzsi* și *Baltadzsesczti* care în harta lui F. von Weiss.³⁾ apar *Baltadschi* și *Ballascheschi* pe părâul *Ballascheschi*. **Harta statistică rusă** din 1835⁴⁾ are numai *Baltadjești*, cu semn de siliște; Ion Ionescu⁵⁾: *Baltadjechti*; **Central Europa**⁶⁾: *Balla-*
cesli, etc.

Se pare că satul, intemeiat de vre-un Baltagi, soldat purtător de baltag—și Cantemir pomenește astfel de ostași în garda sultanei Validé—a fost populat în mare parte de Români, apoi s'a dedublat, aşezarea cea nouă luând nume românesc derivat de la aşezarea cea veche. Războalele l-au adus la o singură aşezare—și e caracteristic că *numirea românească s'a păstrat*, chiar când nu a mai fost populat de căt de Turci, cum îl arată harta lui Ion Ionescu.

Deci numele satului de „creștini bulgari“ ai lui Boscovich era românesc. Satul fusese intemeiat de Români și își păstrează numele românesc în toate hărțile vechi. Ar fi nefiresc să admitem că tocmai în vremea lui Boscovich, Români fuseseră înlocuiți cu Bulgari într-o regiune care în „Plans“ se arată ca intens populată de sale românești indisutabile: *Dojan, Schirigul* (Siriul), *Tikileștj, Gindereștj* (Ghizdărești), *Skrofenj, Gasneștj*, (Hăsănești), *Straja, Karpiczj*.

1) Hartă manuscrisă în colecțiunea Academiei Române; necatalogată. d. N. DOCAN o descrie în: *Lucrările cartografice despre războiul din 1787—1791*, An. Ac. Rom., Secț. Istor., Seria II, Tom. XXXIV (1911—1912) p. 126—70 Asupra importanței acestei hărți am atras atențunea în: *România din Dobrogea, de pe o hartă din circa 1769—74*, în *Analele Dobrogei*, I (1920), p. 532—599.

2) F. FRIED, *Carte de la Moldavie, Valachie, Bessarabie avec la Transylvanie et la Bucovine*, Wienne, 1828.

3) F. VON WEISS, *Carte der Europäischen Turkey*, Wien 1829.

4) Asupra ei v. G. VALSAN, *O fază în popularea Țărilor românești* Buletinul S. R. R. Geografie, 1912

5) ION IONESCU, *Excursion agricole dans la Dobroudja*, Constanti-nople, 1851.

6) I. SCHEDA, *General-Karte des oesterr. Kaiserstaates*, etc. Wien 1856

De altminteri chiar Boscovich ne oferă argumente ca să putem contesta afirmațiunea sa cu priviri la naționalitatea locuitorilor. Convoiul în care se află călătorul, de frica ciumei, nu intră în sat, ci se oprește, pentru popasul de noapte, în marginea satului turcesc, în corturi. Satul turcesc singur era lângă drum. Satul creștin se află ascuns mai departe în susul văii. Boscovich adaugă: „si parlo anche con alcuni de cristiani”, care nu mai sunt numiți Bulgari. Forma reflexivă a verbului permite presupunerea că nu Boscovich în persoană a vorbit cu sătenii. Din text e sigur că Boscovich nu a cunoscut direct satul creștin și e posibil să nu fi vorbit nici cu sătenii din el.

Acesta nu e singurul caz. „Sarakioi” e numit de Boscovich „villaggio cristiano di 150 case in circa”. Aci nu se precizează naționalitatea. D. Iorga a arătat că satul era românesc, după menționarea preotului care depindea de un Episcop al Moldovei. Cred că pasagiul lui Boscovich oferă un alt argument care nu a fost luat în seamă.

In acest sat Boscovich e nevoie să vorbească cu gazda lui prin interpret. Boscovich era însă ragusan, slav de origină și se înțelegea bine cu Bulgarii, cum singular arată aiurea (p. 31). Creștinii din Sarai nu erau deci Bulgari; ei depindeau de o episcopie moldoveană. Ambele argumente se întregesc spre a stabili definitiv naționalitatea românească a locuitorilor.

In lumina acestor exemple se poate judeca mai bine menționarea la Boscovich a satului „Dajakioi, villaggio ben grande di 300 case tra Turche e Bulgare” (p. 85). Numirea turcească, pe care o mai găsim în harta Mesiodacului¹⁾ e de aceiași categorie ca Baltagikioi, Sarakioi și Ienikioi, pe care îl vom vedea mai la vale: e corelativul turcesc al unei numiri care, la această epocă, există și în românește, dar pe care Boscovich nu o putea auzi, fiindcă în convoiul său călăuzele erau numai Turci și Tătari. Daiakioi corespunde lui Dăieni de azi, care trebuie să se fi pronunțat Dăianî,—căci altfel nu

1). N. IORGA, O hartă a Tării-Românești și un geograf dobrogean din circa, 1780. An. Ac. Rom., Secț Istor. Seria II, Tom. XXXVI (1913—14).

ar fi explicabil cum să a păstrat sub această formă pe atâtea hărți vechi. **Plans** (1769—74) îl înregistrează **Dojan**, **F. L. Gussfeld** (1785)¹⁾, **Daja**, **Fried și Weiss** (1828-29) **Dojan**, **Harta statistică rusă** (1835) **Doianî**, Ediția Atlassului **Stieler** din 1834: **Dojan**; **Ion Ionescu** (1851): **Dajeni**; **Central Europa** (1856): **Doieni**, etc.

Cât despre casele „bulgare”, ele îmi par tot atât de bulgare ca și cele din Băltăgești. Boscovich, care face aci un scurt popas de amiaz, nici n'a avut vreme să-și dea seama de naționalitatea locuitorilor. Nicăieri aiurea, în toată literatura folosită în desbaterea chestdunii etnice dobrogene, nu sunt menționăți în acest sat Bulgari. Românii apar însă în număr de mai multe mii dela 1603 (V. Alvise Radibrati apud **N. Iorga**, *Droits nationaux*, etc., Harta statistică rusă din 1835, arată în jurul satului o toponimie exclusiv românească: *Rotunda*, *Gropeli* (Gropile), *Frecăteia* (cf. satul Frecătei), *Sermurotu* (Târmuroiu?) *Doiamilo* (r)—Ostrovul, *Libodoiu* (Lebădoiul), *Detunatu*, *Verigu Stoenești*, etc.

E interesantă menționarea în fruntea satului a unui guvernator, care poartă titlul de *Voevod* (p. 84), ceia ce amintește pe „Domnul Constantin, Boer de Măcin” al poezilor populare dobrogene²⁾.

Urcând râpa de la Dajakioi la Ienikioi, Boscovich trece fără să se oprească, pe lângă satul *Taschburnu*, cu 50 de case „tra Turche e Bulgare”. Această fixare a naționalității din fugă îmi pare prea problematică spre a insista asupra ei.—Satul care se pare că a avut o viață trecătoare, e înregistrat și la Mesiodacul, pe malul Dunării. Pe alte hărți nu-l mai găsesc, D. A. P. Arbore³⁾ crede că se află lângă lacul Razim, unde și azi există un deal *Taschburun* (*sic*).

1). F. L. GUSSEFELD, *Charte von der Moldau und Walachey*, etc. Nürnberg, 1785.

2). *Voevozi* mai erau și în alte părți ale Turciei, V. Cronica expediției Turcilor în Moreea, editată de d. N. IORGA, p. 40 și nota; pentru *Aianî* = guvernatori la hotare, ib. p. 1; pentru *boerii* Dobrogei, afară de poezii populare — Burada, Brătescu, — v. și Palăținul de Kulm: 150 boeri în Dobrogea, în N. IORGA, *Acte și fragmente I*, p. 93.

3). P. ARBORE, *Din etnografia Dobrogei: Așezările Bulgarilor*, Arhiva Dobrogei I, 1916, p. 27. Având în vedere textul lui Boscovich, e greu de admis această identificare.

Boscovich mai înregistrează un sat *Ienikioi*, unde convoiul găsește popas de noapte în case sărace dar curate de creștini „che parlavano la lingua Valaca“ (p. 86.)

Acest sat este *Satul-Nou*, după poziție, după populație și după nume, care nu e de căt echivalentul numelui românesc.

Nu cunosc nici o altă hartă care să-l înregistreze sub forma lui Boscovich, care, cum am spus, era informat asupra numirii satelor de călăuze turcești. **F. Fried** are un *Tataresk* în apropiere,—numire românească arătând că pe lângă un sat românesc se mai află și altul tătăresc, care căpătase un nume de la Români. **F. von Weiss** înseamnă pe apa Cernei un *Tscheniköi*. Acesta nu cred să fie Ienikioi, ci Cernikioi, un dublet al satului Cerna (vezi-l în lista satelor dispărute la Ion Ionescu, care are pe Cerna între satele existente) Forma curat românească apare pe hărți curând după călătoria lui Boscovich. **F. L. Güssfeld** (1785) înregistrează în acest loc *Nou*; **F. Jos Ruhedorf** (*Mappa specialis Walachiae*, 1788) îl are sub formele: *Noi*, *Noen*, puse alături; **F. Fried**: *Salonou*; **F. von Weiss**: *Satanou*, etc. Savantul bulgar d. **A. Ischirkoff**, il numește *Eni-keni* și *Novo-Selo*, „ou bien en roumain Satu Nou“. D-sa afirmă grav¹⁾ că în acest sat au venit din Basarabia, Bulgari în 1858, iar Români în 1860! Deci tot Bulgarii sunt mai vechi—cu doi ani! — Că Bulgarii au venit atunci, este foarte probabil. Dar Români erau și pe vremea lui Boscovich—cu permisiunea d-lui **Ischirkoff**, care a citit pe Boscovich—și știe să-l aprecieze deosebit când vorbește de „cristianii bulgari“.

Numele românesc păstrat în atâtea hărți vechi arată că, cel puțin din vremea lui Boscovich până azi, Români au continuat să populeze neîntrerupt satul.

G. VÂLSAN
Profesor la Universitatea din Cluj

1). **A. ISCHIRKOFF**, *Les Bulgares en Dobroudja*, Berne 1919, p. 160.

IN JURUL „ALEXANDRIEI”.

„PAȘTELE BLAJINILOA și altele.

I. Numărul din Oct.—Dec. 1921, al revistei de față reproduce (p. 578 sqq) un articol al d-lui Th. Speranția asupra Blajinilor sau Rohmanilor, în care excelentul anecdotist ajunge la rezultatul, sensațional, că „Rohmânii sau Blajinii sunt Români, adică frați de-ai noștri, pe cari i-am lăsat, nu peste Mare, ci la Mare, în partea unde se varsă apele Bucovinei, adică în Dobrogea”. Aceasta, din cauză că în cutare versiune bucovineană a credinței despre Rohmani se spune că ei „trăesc pe lângă Mare, pe unde se varsă apele din Bucovina, în țara păgânească”.

Monografia *Sărbătorile la Români* a răposatului părinte Marian, totuși, din care și-a cules d. Sperantia „argumentele” și la care trimitite odată, i-ar fi putut arăta, că ipoteza d-sale nu se sprijină pe nimic solid și că, asupra originii Rohmanilor, s'au exprimat de mult păreri fără de asemănare mai plausibile.

„Rocmanii, numiți altmintrelea și Rogmani, Rochmani și Blajini”, — se poate cei acolo, în vol. III, p. 171, sqq, sub titlul de *Paștele Blajinilor*, — „sunt, după credința și spusa Românilor din cele mai multe părți ale Bucovinei, un popor creștin, care locuește într-o țară depăriată. Însă cum se numește țara aceea și în care parte din lume se află ea, nime nu știe cu siguritate. Așa, Românilii din Volovăț și cei din Gura Humorului cred și spun că Rocmanii, numiți de cei din urmă *Rohmani* și

Blajini, locuiesc lângă apele cele mari, în care se varsă foate¹⁾ râurile, pâræele și pârâiașele; cei din Boian și Cernăuți zic că trăesc într-o *pustielate* mare, pe ţărmul Mării; cei din Suceava, Rădăuți și Fundul Moldovei spun că trăesc în *Ostroavele Mărilor*...; cei din Mihalcea spun că Rohmanii sunt Români²⁾ ca și noi, ba încă mai buni decât cei din Moldova și că ei trăesc foarte departe *peste Mare*, tocmai acolo de unde-s *Jidanii*, *la Ierusalim*, dar mai încocace de ei...“.

Mai precis (p. 173, nota 5): Rohm anii sunt „niște călugări, cari trăesc *în pustie*”, niște „*pustnici*”, cari postesc opt săptămâni și au Paști abia atunci când văd că vin coji de ouă pe râuri“. Căci la Paștele noastre, gospodinele au grije să arunce în apă găocile ouălor, iar „găocile aruncate pe apele curgătoare încep a pluti și a se duce pe apă în jos, până ce dau de Apa Sâmbetei și cu aceasta ajung apoi în țara *Rocmanilor*“ (p. 174 sq.), cari astfel, de sosirea Paștilor și le serbează la rândul lor. Le serbează, însă, și Românilor noștri, dar mai ales Româncele, cântând „întru amintirea fericiților Blajini“ (p. 179).

Că această prăsnuire a „fericiților“ nu e decât un străvechi aspect popular al cultului morților, — pretutindeni „buni“ lat. *manes* din *manus*—bonus), „blajini“ (sl. blazen), „fericiți“ (gr. μακάρων³⁾), — va recunoaște, sper, și d. Sperantia. Apa Sâmbetei care curge prin țara lor, e fluviul tipic al Infernului (v. n. următor !).

Blajini, „fericiți“, sunt însă și locuitorii *Insulei Fericiților* din „Alexandria“, celebrul „Ostrov al Macaronului“ (Μακάρων νῆσος,⁴⁾)

1) Nu numai ale Bucovinei, deci!

2) Etimologie populară (*Rohman-Român*), ca și *Rogman* — *rog* (corn) sau *Rugmani-rug* (Coșbuc p. 182)

3) Firește, însă, că «prea-fericitiul», ca titlu al Patriarhilor (gr. μακαριώτατος alături de παναγιώτατος prea-sfințitul), nu îndreptățește la concluzi relative la data morții acestora, cum credea d. Giorghe Pascu (Istoria literaturii române din secolul XVII, p. 155; cf. rectificarea d-lui D. Russo, în «Adaos»). O expunere completă, relativ la aceste epitete, dă H. Gelzer, *Der Patriarchat von Achrida*, p. 17 sqq. (în special despre μακαριώτατος v. pp. 181—3).

4) Μακάρων νῆσος, încă în Pindar, Ol. II, 77 și Herodot III, 26 («Ostrovul fericiților» în trad. vr., ed. Iorga, p. 157). Interesantă, mai ales, această mențiune, uitată, din corespondența lui Cicero: „Ne vivam, mi Attice, si mihi non modo Tusculanum, ubi ceteroqui sum liberter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim tot dies“ *Ad. Atticum*, XII, 3, 1). — Observăm aici că numele Impăratului din «Macaron» în

care în versiunea sărbească, (ed. Novakovic, p. 85 nota) se chiamă : *Ostrova Blazenik* (cf. *Ostroave a'Blajinilor*, în „Mărgăritare“ din 1744, citat în Dict. Acad., s. v. *blajini*). Iar, pe de altă parte, se știe că aceiași Blajini, adecă *Nagomudri*, „înțelepti goi“ (*τυπνοσφιοτιχι*), în redacția bizantină a romanului lui Alexandru obvin ca *Brahmani* (*Βραχμάνες*), — nume foarte curând corrupt în : *Rahmani* (v. Novakovic, p. XXVIII, nota 1); cf. și acei *Rahmani*, din zilele cărora ar data vârcolacii, după Iordache Gorescu (G. T. Kirileanu, în „Şezătoarea“ 1922, p. 107.)

Indentitatea *Blajinilor* sau *Rohmanilor cu Brahmanii*, care se impune, așa zicând, cu rigoare matematică, — a stabilit-o cel dintâi Dr. Ign. Ioh. Hanusch, în opera sa: *Die Wissenschaft des slavischen Mythus, im weitesten, das altpersisch-lithauischen Mythus mitumfassenden Sinne*, Lemberg 1842, p. 197 (apud Marian, o. c. p. 186 sqq.). Ea a fost reluată apoi de d. N. Cartojan în *Alexandria in literatura românească*, p. 100. ¹⁾

Conclusia e evidentă :

Paștile Blajinilor (într'un cântec popular basarabean din colecția recentă a d-lui I. Buzdugan apare interpretarea de etimo-

red. bizantine, *Dandamis*, căruia i s'a substituit ulterior epitetul *Eavit εὐεργές*, „plăcut“ (Cartojan, p. 43, cf. Ivan-Impărat din basme), era în realitate, numele unuia dintre filosofi din suita lui Alexandru, cinicul *Dandamis*, la Strabo, gresit : *Μάνθαρης*, (v. Camillo Morelli, *Sulla tracce del romanzo e della novella «Alessandro e Dandamis»*, în «Studi italiani di Filologia classica», n. s. I (1920), p. 25 sqq.), ceiace explică numele *Meneadra* din versiunea sărbă, care-l consideră, „împreună cu *Aristotelea*, ca «dva makedonske filosof» (p. XLIV, Novakovic, unde „filosof Sofoklje“, p. XLVI, corespunde cu «filosoful *Sofstochie*» al nostru : Cartojan, p. 53).

Pentru *Dardauș*, voievodul (cf. în Marele Dict. Geografie : *Muntele Dărđašulului*), pe care l-am indentificat cu *Dandaruşa*, *Dardanus* din Novakovic (v. *Dacoromania*, I, p. 456), sunt de comparat nu numai *Δαρδάνοι*, („Dardalii“ din col. de poes. pop. Giuglea-Vălsan, p. 276 *Dardalii?*), ci, mai cu seamă acei *Δαγδάποι* caucasieni, identificați de Tomaschek (Die alten Thraker, p. 26) cu Cerchezii (*Κέρκεται*), și chiar *Δρόζανες* Gurzi din Herodot (ibid).—N'am putea spune, dacă aparține aici n. topic văiscean *Dandara*; dar faimosul n. de familie bulg. *Dandarevski* e, foarte probabil, din familie.

1) Părere, divergentă, susținută de Kaindl *Die Huzulen*, p. 76, ap. Marian, o. c., p. 187 nota 1), că numele *Rahmanilor* ar deriva din arab. *rachman*, «bland blajin», — frecvent în toponimia balcanică, și în Dobrogea! — a reprezentat-o la noi d. Săineanu (Infl. orientală, I, p. CCLXXX).

ologie populară: „Paștile-blăjinele“) nu au în ele nimic specific dobrogean¹⁾). Originea Blajinilor sau Rohmanilor e în,, Alexandrie“.

II. „Apa Sâmbetei“, lângă care locuiesc Blajinii, apare azi în locuțunea *a se duce pe Apa Sâmbetei*, „a se duce pe copcă“, și'n imprecațunea: „ducă-se pe Apa Sâmbetei,—și a Duminicii!“ (cf. Hasdeu, Etym. Magnum, II, col. 1288).

Topografia ei e următoarea :

„Imprejurul Iadului se află un fel de câmpie stearpă, ca și când ar fi arsă de foc; iar prin câmpia aceia trece Apa Sâmbetei, care se revarsă în Iad“ (Marian, *Inmormântarea la Hasdeu*, o. c., I, col. 184),—spre deosebire de Apa Duminicii, „un râu mare și limpede“, care „trece prin mijlocul câmpilor întinse din prejurul Raiului“ și „se revarsă în Raiu“ (ibid).

Pomenirea Apei Sâmbetei în povestea bucovineană cu „Premintele Solomon“ (o. c. II, 1288), adeca însuși Solomon înțelegând, arată limpede atmosfera biblică, de Vechiu-Testament, a superstiției — și Apa Duminicii nu e, fără îndoială, de căt un pendant creștin, o *contre-partie* a Apei Sâmbetei iudaice.

În acele părți ale Orientului, însă, această *Apă a Sâmbetei* a avut, se pare, un substrat geografic real: fluviul *Nahr-Arka*²⁾ de astăzi se chama, în adevăr, odinioară Σαββατικὸς ποταμός (Josephus, Bell. Jud., VII, 5; cf. Pauly-Wissowa, s. v.), de oarece „curgea şese zile pe săptămână, iar în a şaptea secă“. E cunoscutul Σαββατοῦν, *Sabbation*, *Sambation*, „Sabbatfluss, ein mythischer Fluss, der nach der jüdischen Sage die Sabbatruhe beobachtet“, despre care se vorbește și'n Lexiconul Meyer³⁾.

1) Cf. și rut. *na rachmanshyi velyk dén*, propriu: «la Pastele Rahmaniilor», adeca «la Pastelele calului», *ad Graecas Kalendas* (Miklosich, Die türk. Elemente in den südost—und osteuropäischen Sprachen, s. v. *rahman*, p. 145).

2) De fapt: fluviul *Arka*, de oarece *nahr = nahar* e cuvântul semit pentru «fluviu», precum *dwipa* din *Dwipa Sukhatara*, «Socotra» (una din insulele cu care a fost identificat «Ostrovul Macaron») e terminul sanscrit pentru «insulă».

3) Ca o curiositate de istorie culturală, notăm că ngr.—pop. *sabbatutikos*, „centime ou centimes payées au maître d'école par les écoliers chaque samedi, honoraires (Contopoulos), se plătea pe vremuri și'n Ardeal, în natură: «Merită crezare împărtășirile traditionale, că plata (preoților sau «dascălilor») o formau contribuțurile de bunăvoie ale locuitorilor, oauă, poame, hrânză, lapte, grăunțe lemne de foc, ce le aduceau copiii de acasă (Sabbatalii). (V. Păcală, *Monografia com. Răsinari*, p. 375).

I. Marquart (*Osteuropäische und ostasiatische Streifzüge*, Leipzig 1903, p. 197) îl caută prin Africa, respingând părerea lui Westberg, care-l localizează în Rusia, la Chiev, interpretând greșit pe Σανδβάκης, (= scand. Sandbakki, „Sandbank“), numele acestui oraș la Porphyrogennetos (De adm. imp. ed. Bonn. p. 75, 1) ¹⁾, în legătură cu iudaismul Chazarilor. Controversa asupra realității, substratului și situației fluviului, nu are însă de căt un interes secundar pentru noi, odată ce e fapt că, în anume redacții, „Alexandria“ vorbește de-o „Apă a Sâmbetei“, ca de unul din râurile care, împreună cu *Râul-de-Lapte* și *Râul-Nisipos*, duc la „Ostrovul“ Brahmanilor,—„Rohmanilor“ sau „Blajivilor“ noștri (v. în deosebi : Th. Nöldeke, *Beiträge zur Geschichte des Alexanderromans*, „în Denkschriften der (Wiener) Akademie“ vol. XXXVIII, 1890, p. 48, cu nota 4).

III. Măru-Roș. Ca o expresie „egală cu Duce-te-ai pe apa Sâmbetei!“ se citează în Gh. F. Ciaușanu, *Superstițiile poporului român*, p. 10, băstămoul : „Duce-te-ai la Măru-Roș!“.

„E unul din cele mai îngrozitoare blâsteme“.

„In Vâlcea“, expresiunea *Măru Roșu* este egală cu limita cunoștințelor geografice pe care le are poporul. Așa, un țăran, care făcuse armata la Bârlad,—oraș care pentru el era un fel de finis terrae,—îmi spunea că de la Bârlad încolo „este Măru-Roșu“ (ibd. p. 9) ²⁾.

„Până mite la *Măru-Roșu*, unde-i Călărașul de astăzi“, știe că i-ar fi gonit odinioară Nemții pe Turci un țăran din Covurlui (Graful nostru, I, p. 323).

Firește că localizări ca acestea (Bârlad, Călărași) sunt lipsite de orice valoare—ca și, mai sus, «râurile Bucovinei» : ele nu sunt de căt expresia individuală, subiectivă, a orizontului geografic al celui ce vorbește. Ar fi interesant de văzut unde așează *Măru-Roșu*—dacă expresia li-e cunoscută—locuitorii din cutare cătun mehedințean, care el însuși se cheamă — de sigur pentru un motiv mult mai concret — *Măru Roșu*. E psihologia tuturor adaptărilor.

1) Numele tătăresc al Chievlui ar fi, după Bruun, acel Μαγκαλία la Neilos Doxopatres, în 1143), care ar corespunde cu «orasul Scitic», *Mangalia*, «ubi Europa terminatur», din Simon de Keza (Marquart, p. 59), identificat de Kuni Géza cu *Mongolia*. — Adăugim că și *Mangalia* noastră ar putea fi o pronunțare slavă a lui *Mongolia*, deci fără legătură cu *mangal*, cum se crede.

Ćeiaice e general în această credință este extrema depărtare a locului indicat prin *Mărul-Roș* — și, cu acest înțeles, expresia românească, atestată și aiurea (v. *Dacoromania I*, p. 455) este, fără îndoială, identică cu ngr. ἡ Κόκκινη μηλιά, la care am raportat-o, după Politis (l. c.), și care se întâlnește, la Grecii moderni, în legendele din ciclul lui Alexandru (cf. încă: Ath. Buturas în „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde zu Berlin”, XXIV, p. 169).

Interpretarea de „Persia“ ce i s'a dat, în cadrul acelor legende și în legătură cu celebra profeție din Dukas, cu Μονοδενδρός, din hotarul Persiei, până unde vor fi isgoniți Turcii de către Romei (cf. și ὅριος τῆς Κ-πόλεως, v. 866), coroborează cu Cazalbaș: „Persan“, literal: „Cap-roș“ (fes roșu), — în „Alexandria“ românească și: *Gazárvaşı*—și cadrează, mai larg, cu cele ce știm relativ la criteriile orientale de deosebire și denumire a ținuturilor, după colori: *Marea-Roșie* pare a însemna, de fapt: „Das Meer des roten Landes“, sau „Marea Străinătății“ (rot=ausländisch)—*Te Teşér*, adecă „Tara Roșie“ sau „Străinătatea“, fiind, pentru vechii Egipteni, întreg ținutul dintre Nil și Marea Roșie, din cauza nisipului roșietic (cf. Kâzâlkum), în opozitie cu *Kem*, pământul negru (cf. karakum) al Egiptului propriu-zis, adecă al *Kam-it-ilor*, sau *Kem-it-ilor* (v. A. Wiedemann, *Das alte Aegypten*, Heidelberg 1920, p. 14).

Kara-agaci, „Copacul negru“, s'a numit „die in Mittelasien der Grösse halber bekannte Ulme“ (Vámbéry, Die primitive Cultur des turko-tatarischen Volkes, p. 232), iar un sat *Qara agadj*, omonim cu *Caragaci* din Basarabia (care nu e, cum s'a spus, pl. lui *caragace*, „țarcă“), se află „sur le Bosphore“ (Kieffler — Bianchi II, 468). — *Karaagaci* se chama, de altfel, și o seminție de Nogai.—Cf. și sl. *agac*, Agazbaum, acacia (Bernolak).

IV. Nedeia Cețate. D. Cartojan a arătat, în cartea citată, p. 97, că vestiile cetatei *Antina*¹⁾ din România nu e, în fond, de căt însăși Atena din Alexandria, „Antina“ și ea, deși nu, neapărat, ca «floare a cetăților». ἄνθος!

1) De „apa Antuia (sic), peste care «să mai vede o zidire de cetate mare la Ținutul Românilor», vorbește «O descripție a Terii Românești», tipărită de d.N.. Iorga, în *Studii și documente*, III, p. 47.

Cred că putem adăogi încă un ecou de acest fel al românlui lui Alexandru : famoasa *Nedeia-Cetate* din basmul munțean, pe ruinile căreia Hașdeu a construit odinioară un întreg eșafodaj de ipoteze.

Iată, mai întâi, pasagiu din „*Fiul Vâنătorului*“ (căci aşa se cheamă povestea, culeasă de Ispirescu) :

„—Fiule al vânătorului, zise Impăratul, mi s'a spus de un oare cine, că tu te-ai fi lăudat, că poți să aduci meșteri de la *Nedeia-Cetate*, să-mi zidești un palat, cum nu s'a mai văzut altul, cu oasele astea de fildeș și să-l învelești cu peile de aspidă ce mi-ai adus“.

Flăcul se învoi, dar ceru Impăratului să-i dea „o sută de corăbii cu sare“ și, pornind la drum, „după o călătorie foarte lungă, ajunse la *Nedeia-Cetate*, unde voi să intre, dară la porți și opriră ostașii.“

Hasdeu (Oltenescele, Craiova, 1884, p. 113 ; cf. Etym Magn. IV, p. CXXXV) și, pe urmele lui, tiptil, autorii eterogeni ai „Dicționarului geografic al jud. Dolj“ p. 219), vedea în „Cetatea“ basmului „Satul Nedeia din jud. Dolj“. Economia poveștii, totuși, — cu „fildeș“ și „aspidă“, cu „ostași“ la porți de cetate, etc., — evocă atât de sugestiv mediul „Alexandriei“, iar *India-Cetate*, numele Capitalei indiene, în care se retrage Por, biruit, și intră triumfător Alexandru, — evenimente făcute pentru a impresiona puternic și durabil sufletul popular, — sună atât de asemănător cu *Nedeia-Cetate*, în cât identitatea lor mi se pare absolut verosimilă.

Pentru topică (redact. sârb. din Novakovic, p. 103, are : gradu *Indipolie*, sau *Inzdiopolz*), compară : *Persida-Cetate* (Cartojan p. 59), *Filipus Cetate*, *Filipa Grada*, alătura de *Cetatea Filipusa*, *Cetatea Filipusului* = *Philippopolis* (ibid. pp. 50, 36, 34), *Argos-Cetate* din „Herodot“ (ed Iorga, p. 14); iar, sub raportul sensului („*India-Cetate*“ = Cetatea indiană prin excelență, Capitala Indiei). cf. gr. *Persepolis*, propriu : „Cetatea Perșilor, Capitala Persiei“, *Sidon*, originar : „Capitala Sidonilor, adeca a Fenicienilor“ (cf. Ed. Meyer, *Reich u. Kultur der Chetiter Berlin* 1914, p. 15, nota 1), sârb. grad *Iegipat* (Novaković, p. XLVIII) = *Eghipet Cetate*, „Capitala Egiptului“, mfr. *cité d'Aufrique* = *It. città di Mehdia*, Capitala Africei, numită după întâiul stăpânitor fatimid, *Obeid-Allah*, zis : *Al-mahdi*, „Desrobitorul“ : *Almadia*,

Almedia, sau — fără articol — *Madia, Media*, actualul *Mahedia*, lângă coasta estică a Tunisului (v. F. Seitegast, *Odyssee als Quelle mittelalterlicher Dichtung*, în „Zeitschrift für romanische Philologie”, 1918, p. 332); apoi, în aceeași epică medievală franceză, *chité de Roussie* = Russland (v. W. Wilke, *Die franz. Verkehrsstrassen nach der Chanson de geste*, Halle a. S. 1910, p. 25), *Bilad-el-Moskof*, „Tara Moscovitilor (Muscalilor)* pentru Arabi, care numesc Siria și Damascul în acelaș chip : *Eş-Şam*.

Ceeace a înlesnit trecerea dela *India-Cetate* la *Nedeia-Cetate* a fost, — pe lângă asemănarea fonetică, accentuată, poate, prin pseudografi sau pseudoergii ca : *Nindia Cetate* = *In India Cetate* (cf. *Nidla*—India, în toate mss. lui Ureche, ed. Giurescu, p. 97), — și popularitatea apelativului *nedeie*, „zi de târg, târg, bâlcium, iarmaroc, slavă, hram, rugă, şocodolm“, lit. : „zi nelucrătoare, Duminică“, de origine slavă¹).

Ca o nouă paralelă, putem aduce pe „*Neagra-Cetate*“, spre Miază-Noapte, dintr-o „poveaste la un 'mpărat“, din Giuglea-Vâlsan *Dela Români din Serbia*, p. 369), întru totul asemănătoare cu „*Neagra Cetate*, ce spre Miază-noapte bate“ din „*Arghir și Elena*“ al lui Barac, (ed. Brașov, 1915, p. 21), adică cu ung. *Feketevaros* din originalul lui Albert Gergei (cf. Hasdeu, *Cuvinte den betrani*, I^o, p. XXXVIII), — identificat cu Sopron (Purbach, Podbuk)

Ecout e cu atât mai probabil, cu cât în aceiaș colecție de cântece românești din Serbia, găsim balada lui „*Ardiu Crăișor*“ (p. 229), evident identic cu *Arghir*²), precum și varianta „*Chilidor*“ (p. 251) din : *Heliodor* — altă reminiscență din literatura scrisă ; „a lui Eliodor istorie ethiopicească!“ — în care, alături de Arghir („*Arghiu*“), apare și Elena : „*Ilenușa*“ (p. 252).

Un fragment din „*Istoria lui Arghir și a Elenei*“, cules dela un moșneag din Văleni—Prahova, se dă în col. Tocilescu, II, p.

1) Sub formă dialectală *neghee*, «saltus paganalis in agris celebrari solitus, ein Dorfschmaus, oder Dorftanz, der ausser dem Dorfe angestellt wird», il are și Lexiconul Budan, p. 425. Cf. Pop-Reteagul, în O. Densusianu : *Graful din Tara Hațegului*, p. 275.

2) Ceiace nu e cazul cu «*Arghir*» din cutare plugușor : (Morăreasă) cu degetele înghețate, cu mâinile îmbârnate, zicea că-i de *Arghir* muscată și era de Dumnezeu lăsată” (Şezătoarea XIII (1913). p. 126) unde *Arghir*=*alghini*, pronunțare moldovenească pentru albine (care și apare, de ex., în varianta Baronzi — Iorga, *Un mânunchiu de colinde... din jud. Putna*, p. 36).

1078 ; iar vestitul dialog rimat între „Leonat bățivul și Dorofata soția sa“, al aceluiaș Barac, l-a putut culege, de curând d. Giugea din gura unui Basarabean fără carte (*Din literatura populară de astăzi a Basarabiei*, p. 12).

Pretutindeni, deci, răsfrângeri, în produsele populare, ale literaturii scrise în spiritul poporului.

Poate,— dacă nu e la mijloc „un topic fictiv“ (Şăineanu, *Basmele române* p. 685),— chiar acel *Sablja-Grad*, *Sabie-Cetate*, din alte basme, să nu fie decât *Sibiul*, *Săbiul* lui *Iencea-Săbiencea*, sau Iancu Sibiancu, „Iancu Sibianul“ adecă Ioan Corvin din Inidoara.

V. Figura lui Alexandru cel-Mare însuși, care s'a impus totdeauna ca un termin de comparație ideal în materie de viteje și ca un suprem elogiu pentru un emul, se întâlnește în literatura noastră populară orală mult mai des decât lasă a se vedea ancheta d-lui Cartojan (o. c. p. 101).

Alătarea de „mărireia lui Darie“, de „întelepciunea lui Solomon“ și de „darul lui Avram“, „vitejia lui Alexandru Machedon“ e aproape nelipsită din conacării și orașii nupțiale (v. d. ex.: Valeriu Dugan—Opaiț, *Vătăjelul sau orașiiuni ținute la nuntele țărănești*, Brașov 1906, p. 38). Până și'n parodii obscene țigănești, ca „anedota“ din Tocilescu, II, 1131, vârsta celor „trei țărăte și-un pasat“ se determină prin: „de când cu Alexandru-Impărat“. ¹⁾

Adesea, totuși, numele viteazului Macedonean apare alterat, ca în acel „*Martidor* împărat“ dintr'o urătură de Sf. Vasile din colecția Vasiliu (p. 173), care e, negreșit: *Machedon*, *Machidor* (cf. *Suhodol*—*Socodor*), poate și prin contaminație cu *Melchior* din „*Irozi*“.

Că, în un „*Impărat Constantin*, care a fost cel dintâi împărat al nostru“ și care stă cu oastea lui supt pământ, așteptându-și sorocul și norocul, spre a ești la iveală, ca într'un mun-

1) Firește, însă, că nu e același lucru cu „Alexandru.Împărat“ din cîntecele lui Napoleon (v., între altele: varianta din Iosif Popovici, *Balade populare din Banat*, p. 117, sau aceia de origine evident cărturărească—din col. Alexici, *Texte de lit. populară română*, I, p. 124, în care se pomenește de «Viliton»=Wellington, de «Ludăvacă 'mpărateasă» = Ludovică, «Louise» și de «Ilin-apusului» = Sf. Elena, în Apus): il denunță, cazaci și muscalii lui!—Alte variante, v. în col. Teodorescu și în Pop-Retezanul, *Trandafiri și viorele* (p. 27).

dus patet antic (culegerea din popor, în „Biblioteca pentru toți”, p. 30), se ascunde—aliat cu Constantin cel-Mare, împăratul creștin *χατάξοντι* — însuși Macedoneanul, o dovedește „calul lui, care are un corn în frunte” (p. 32), ca *Ducipal*.

VI Criș sau Cris, numele lui Croesus în „Alexandria”, s-ar fi păstrat, după Șaineanu (Semasiologie, p. 173), cu sensul de „bofat, puternic” în locuțiunea „crișu-eu!” din Alexandri :

Dar, crișul-eu! toți mă râvnesc
Și ca de-un drac toți se feresc,
Că-s subprefect înti'un ocol
Și'n țara mea joc mare rol!

Versurile sunt din „Rusalii” (Teatrul, p. 711)

Alt pasagiu, din „Florin și Florica” (ibidem, p. 912) sună : „În sfârșit, îs boer!... cu cibucu mieu, cu girelca mé, cu surtuca mè... Crișu eu! știu că am să mi o scot în piele de acu 'nnainte” (cf. încă p. 1635).

Exclamația are însă mai curând aerul unei invocații religioase, în genul germ.—pop. *Je, o je, ach a je!*. (=Jesus; o, Jesus; ach, Herr Jesus!) *Jesus Maria, etc.*,—și, ca atare, ar putea fi o prescurtare din *Christus Iseus!* (poate în forma ungurească : *Krisztus Jézus.*). Cf. și formula *ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*, despre care v. Deissmann, *Die neutestamentliche Formel „in Christo Jesu”*, Marburg 1892, passim.

VII. — Părere, că rom. *hoț*, rămas până astăzi neexplicat, ar reprezenta etnicul *Got* (Goți), nu mai are azi nicio trecere. *Gotofințișor* din „Nemțișor, Gotofințișor” (Pamfile, *Jocuri de copii*, III, p. 63). e o simplă variantă a cunoscutei formule : „*Neamț, cotofleanț*” sau *cotrofleanț*” care poate fi explicată prin *Kartoffelpflanzer* sau altfel, dar n'are nici o legătură cu Goții. „*Sigoții*” răposatului N. Densușianu odihnesc în chestionarul din „Revista critică — literară” (III, 224), alături de „blânzii *Strogotii*”, tot atât de reali și tot atât de imaginari ca și dânsii. Toponimice, ca *Goleșu*, etc. (cf. *Holeș*, etc.), nu inspiră mai multă încredere.

Există, cu toate astea, un loc, în scripturile noastre bătrânești, unde Goții s'au pitit sigur, profitând de o asemănare de nume, și ni s'au păstrat până astăzi : „Alexandria”.

Goți, Magoți, Agar, Axos, Dichis, Hotin, Hanarte, Hasan, Climand, Talnii, Heanii, Martatin, Fohani, Agramantri, Aflit, Psogol, Faraci, Irații, Sisochia și Nichieni, Lescrätenii, — așa sună pomelnicul „limbilor păgâne”, închise de Alexandru Machedon între cei doi munci, în cunoscutul episod din „Alexandrie” (ed. Ciurcu, p. 96; cf. ed. Sadoveanu, p. 109).

Identificarea acestor „limbi” fabuloase cu diferite seminții istorice — în parte, biblice — se complică, mai mult decât se explică, prin confruntarea cu variantele sărbești: *Gothi i Magothi*, Anonges (Anagisz), Ameszesz (Agesz), Ietrenishi (Exanihei), Divaresz, Fotinei, Nevni (Ovih Dvojidh), Far'zani, Ilmadi, Zanarotz, Theani, Mar'mathiani, Hahoni, Agrimatri, Anonfagi, Psoglavi Far'dei, Alanesz, Fosonikei, Ansinei, Tatari” (Novakovic, pe 110; cf. *ibidem*, începând dela „Ilmadi”, variantele: „Klimadiksa, Narthiteia, Nimzraglav, Farzdei, Alanesz, Fosonikei, Ançsinikei, Salatari”).

Ici-colea, identificările se pot face fără mare dificultate; în genere, însă, ele merg foarte anevoie: *Agar* sunt, evident, *Agarenii*, *Agarinenii*, coborători din *Agar*, roaba, soția lui Avram, prin Ismail; — *Axos* e populația de lângă fluviul Oxus, actualul Amu-Daria, affluent al M. Aralului; — *Irații* sunt, cu siguranță, Iranienii, Persanii din *Irak* (v. Kieffer-Bianchi, I, 155); — pentru *Faraci* în care se pot amesteca și *Thracii*, ne-am gândi la *Far-salu*, *Ferselii*, „Parsi, Perși” (din *Fars*), ori la *Araxes*, iar în *Hanarte* sau *Xanarte* s'o fi ascunzând *Jaxartes* (Syr—Daria de azi), dacă nu chiar numele seminției trace a *Anartilor* (*Ἄναρτοι*). *Fohanii* sunt, foarte probabil, *Phoceanii*; *Heanii*, poate *Hioții* (cu sufix slav); *Agramantii* sunt *Garamantii* (complicați, poate, cu *Arimaspii*, „Arimathii” din unele versiuni); *Hasan*=*Hassani* (Asan?), *Nichienii*=*Niceenii*, *Psogol*=*Psogolav*, *Psoglau*, „Căpcân” (*Κυνοχέφαλος*). Pentru *Anonfagi* din sărbește ajută întru câtva *Agriophagi* din cutare redacțiune occidentală (v. lista respectivă, în Ausfeld, *Der griechische Alexanderroman*, p. 30 sqq., 124 sqq.: *Σκῆποι, Δαστιλορες* (=Δάσαι Πλασσουροι?) *Kautoni*, *Iberii*, *Σιγδοι*, *Arabi*, *Oxydraki*, *Kausiani*, *Αππατται*, *Bosporani*, *Αγροι, Χάλυβοι* etc. *Χαλδαῖοι*, *Euonymisi*, *Alani*.

Un prețios auxiliar pentru identificarea formelor sărbești este, în schimb, tabloul sinoptic al variantelor din Marquart, o. c. p. 357, nota 4: *Anig, Anog, Ἀνούγοι și Agig, Ageg, Ἀγίγες* explică ..

pe *Anagész* și *Agesz*; — *Exanihei* se identifică cu Ἐγενάχ, în cari s'au recunoscut Aşkenazi' din Genesă (10,3); — *Divaresz* = *Dipor*, Διφόρ, iar *Fotineii* = *Pothimheii*, Φωτιναῖοι; — *Far'zani* sunt *Parzaje*, Φαρζαῖοι; — *Marmathiani*: sunt *Sarmatiani* gr. Ζαρμαθιανοί, Σαρματῖοι; — *Hahonii* reprezintă pe gr. Χαλόνιοι, având de corespondent în unele texte pe *Agrimardi*, cari, de fapt, ca gr. Ἀγρυπάρδοι (în versiunea latină: *Alani*), explică pe sărb. *Agri-matri* următor și, deci, — cu toate cele observate mai sus —, și pe rom. *Agramantri*. *Alanesz* apare la fel: *Alanaje*, Ἄλανες; — pe *Fosonichei* îi avem în *Philosonici*, Φισολονικαῖοι = *Pisilon* (cf. ἈΦΙΛΟΝ); — ultimul termen al enumerației, *Tatarii* se echivalează cu *Saltraje*, *Saltarcacik* din red. orientale, lat. *Pallaci*, gr. Σαλταρίοι. — *Thragaje*, Θραγαῖοι (=Θρακαῖοι) coroborează interpretarea lui *Faracii* din red. rom. ca: „*Thracii*”, iar Ἀνουράγοι, pe care versiunea siriacă îi arată ca o conrupere din ἀνδροφάγοι sau ἀνθρωποφάγοι, explică mai bine decât ἀγριοφάγοι pe *Anongesz* sau *Anuszsz*, trebuie să vedem reflexul lui Ἀνουράγοι = *Noșvai*, Νόσβαι (cf. Porphyrogenn., *de caerim*, p. 740), etiop. *Nüli* sau *Nüjäl* (Nöldeke, p. 33, nota 2).

Acum să ne întoarcem la *Goți*. În „*Goți și Magoți*” din capul pomelnicului avem o interesantă amalgamare între legenda biblică despre *Gog și Magog*, vestiți „jidovi” (uriași), dușmani ai lui Israel, trecuți din Apocalips în romanul lui Alexandru, și realitatea istorică contemporană a *Goților* (cf. Τὸν Γῶν καὶ Μαγών, ἔρχοντα Πῶς, Ezechiel 39, 1): de unde, acel produs hibrid „*Goți-Magoți*”, — paralel cu it. dial. *gogemagoga*, „distruzione, sfacelo” *goghemagoga*, „distruggimento” = *Gog e Magog*: „andar *gogemagoga* = andare in rovina” (G. Bertoni, în *Archivum Romanicum*, II (1918), p. 77; cf. și fr. *magot* „speță de maimuță fără coadă”).

Se știe, în adevăr, că la scriitorii orientali, *madjoudj*, ca și *iadjoudj*, conrupții resp. din *Magog* și *Gog*, înseamnă: „les peuples habitant l' extrémité du monde connu et contre les invasions desquels Alexandre-le-Grand, surnommé Zulgarneïn, fut obligé d' éllever un mur de fer” (Kieffer—Bianchi, II, 730; cf. g. 1244: *iadjoudj meedjondj*, „*Gog et Magog*”).

Magog reprezintă, încă de la Iosephus, pe Scîți, iar în versiunile creștine ale „Alexandriei”, *Gog și Magog* reprezintă pe

Huni: „et de Alexandro rege legimus, quod ad conclusionem gentium Goc et Magoc, quae Gazares (=Chazari!) nunc vocantur, gentes quondam Hunnorum, petierit „*Christiana expositio in Matth. c. 37, la Marquart, l. c)* Trecerea în Țări-Măgărești, la Pseudo-Kallisthenes, s'a operat supt influența părerii lui Ambrosie, combătute de Jeronim, dar reluate de Cassiodor, că *Gog și Magog* ar fi numele *Gojilor*: „Scio quemdam *Gog et Magog* tam de praesenti loco quam de Ezechiel (cf. mai sus l) ad *Gotorum* nuper in terra nostra bacchantium historiam contulisse“ (citat de Marquart, p. 359, nota).

VIII.—Textul grecesc al „Alexandriei“ pare a cuprinde și o mențiune a Românilor. Iată, anume, cum:

Originalul grec al versiunii sărbești numește, pe lîngă Κουμάνοι, și pe Ἀλαμάνοι sau Ἀλαμάται, — la cari, mai târziu, s'au adăus Σκυθούλαται = *Socolații*, *Scolotii* (cf. turc.—arab. *saqalibet*, *saqālibē*, „Scythes, Slaves, Russes et autres peuples septentrionaux,” pl. lui *saqalab*: Kieffer — Bianchi, II, 113). Acești *Αλαμάνοι* însă au fost identificați de Wesselofsky (*Archiv für slav. Philologie*, VIII, p. 383), odată cu *Alanii*, iar altă dată — pe baza cunoșcuților Κουμάνοι της *Αλαμανίας* din aceeași „Alexandrie“ grecească — cu însiși *Cumanii*, a căror țară se chemă, la Edrisi: „Al-Kamania“.

Acum, *Αλαμάνοι* sunt, la Bizantini, „Nemīli“ (*Alaman, German*), scrie și Miron Costin, *De Neamul Moldovenilor*, ed. Guirescu, p. 46) și — cum e sigur că numele mocănesc, de ciorbă și dulău, *Alăman*, de la noi, sau *alaman*, „Fresser, gefrässiger Mensch“ al Serbo-Croaților (Filipović), sunt același cuvânt, — sigur e și că acei *Alamani*, despre cari se spune, în faimoasele clasificații zologice ale popoarelor după însușirile lor dominante, că-s „vulturni“ (*orelč*), sunt Germani.

Decât, aceleași zodii etnice, după Cumanii-pardoș, Unguri și Cerchezi, numesc a doua oară pe *Alamani*, de astădată ca „zimbri“ (*Zebră*, „Auerochs“).

Acești *Alamani-Zimbri*, însă, apărând în tovărășia Cumanilor, pot fi socotiti, cred, fără păcat, ca *Români*.

Ordinea enumărării e, de altfel, până la punct tipică și paralelă cu cea din „Orașele“ Impăratului Leon Filosoful (Legrand-Gidel, în *Annuaire de l'Association des études grecques*, 1874,

p. 155, relevat de d. N. Iorga, în „Revista istorică“ 1920, p. 272)

Οἶον Οὐγγρους τε καὶ Ζῆχους,

Ἄλανος, Βλάχους, Κουμάνους,

unde, după d. Iorga, prin „Alani“ se înțeleg, probabil, tot Valahi“ (Fiindcă e vorba de „Valahii“ lui Ioniță Asan, nu e sără interes să subliniem, că într-o anume variantă a „Alexandriei“ bizantine, în loc de ‚Alani, se zice: ‚Aζανοι, iar în cutare red. sârbească, „Anasarhos, Pelagonski țar“ se chiamă repetat: Asanarhos. (Novaković, p. XLV). — Tot aşa, de ex., în Θρῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, v. 648. (ed. Ellissen): Φράγκους, Κουμάνους, Τζερκασσός, Βλάχους καὶ ‚Αλαμάνους.

Observăm, în fine, că Ζῆχους (cf. și Ζήχοι), care amintește la prima vedere pe *Cehi*, înseamnă, cu siguranță (aşa, încă la Strabo, XI, 2), ca și Ζωγοι din zodia pomenită și ca și Ζάχειοι din Gaster (*Literatura pop. rom.*, p. 456), pe Cerchezi (Τζερκασσοι din „Threnos“) și că acel *Alamanco*, „Turc“, din argotul balcanic, de care se pomenește în „Archiv“, l. c., a rezultat, probabil, din fusiunea lui *Alaman* (*alamanka e*, în sărbește, și „un fel de sabie“) cu *Allah* și *Othman* (*Osman, Aliotman*).

V. BOGREA.

Profesor la Universitatea din Cluj.

Das Lied von der Glocke

CANTECUL CLOPOTULUI

— FR. SCHILLER —

*Fest gesammet in der Erde
fleht das Form aus Lehm gebannt
Heute muss die Glocke werden
Frisch Gesellen sind zur Hand
Von Strome hess*

Vivos Voco.
Mortuos plango.
Fulgura frango.

Stă'n pământ înțepenită
Forma bine arșă. Chiar
Astă zi vom turna un c'opot!
Stați-mi la 'ndemână dar!
Cadă de pe frunți
Pițurii mărunti
Dându-i muncei atestare —
Sus e bine-cuvântare.

Rinner muss der —
Soll das Werk
den Meister loben
das das Werk
Kannst vor oben

Sib 27/1950 7 J.V.

Ca lucrul să-l sfârșim cu bine,
Cuvântul bun e potrivit.
Când vesel vorba-l însotește,
Mai iute lucrul e sfârșit.
Ia să privim cu toții bine
Ce poate-o forță delicată;
Dispreț să dăm aceluia care
De trebi nu-și vede niciodată.
Aceasta e la om pudoabă,
Și de-asta-i rațiunea lui:
Cu inima să urmărească
Tot ce va face mâna lui.

Luați lemn din trunchi de brad,
Dar vedeti uscat să fie
Și dogorâtoare flacări
Bătă cu puternicie.
Fearb' alamă și costor,
Curg' apoi cu zor
Bronzul tare și format
Cum e bun cu adevarat.

Tot ce se face 'n astă groapă
Prin mâna noastră și căldură,

Urcat în turn mărturisi-va
 În veci de noi nestinsa-i gură.
 El va lovi 'n auzul lumiei,—
 Să vremuri multe va trăi,
 Cu cei nefericiji va plângă
 Pe cei pioși îi va 'nsotii.
 Tot ce o soartă schimbătoare
 Dă omului rătăcitor,
 Aceasta va vorbi coroana
 Cu glasul ei răsunător.

Beșici albe 'ncep să iasă !
 Bine ! Totul s'a topit !
 Ia s'amestecăm potasă
 și-apoi iute la turnat.
 Din cuptor cătați
 Spuma s'o luati.
 Din metalul curățat
 Va purcede glas curat.

Cu dangăte de sărbătoare
 Salută pruncul cel iubit
 Pe drumul cel dintăi al vieței
 În brațul mamei adormit.
 În sănul vremilor el are
 O soartă tristă sau senină,
 Dar grijea dragostei de mamă
 I-aduce-o dimineață lipă...
 și anii sboară ca săgeata !
 Copil, din casă va pleca,
 Sălbatec va intra în viață
 și lumea va cutreera —
 Strein se va întoarce-acasă.
 În floarea vieței, fericit ;
 Ca un tablou căzut din ceruri,
 Cu ochi sfiosi, obraz roșit,
 El va privi către fecioare.
 Cuprins de un dor fără de nume
 Fără de scop va rătăci,
 Cu ochi 'nrourați de lacrimi
 El de tovarăși va fugi.
 Ci se va 'ntoarce spre fecioare,
 De-al lor surâs va fi robit,
 Va căuta cu cea mai mândră
 Iubirea să și-o fi 'npletit.
 O, gingăș dor, speranță dulce,
 O, timp de aur al iubirei !

Deschis e cerul, iar în suflet
E greu belşugul fericirei.
O de-ar fi veşnic înflorite,
Ale iubirei vremi grăbite!

Cum s'a rumenit semnalul !
Bătu-acesta l-am muiat
Să vedem de e tot una,
Dacă-i timpul de turnat.
Iute-acuma, frați
Proba cercetați
Moliciuine, duritate,
Vor fi toate 'mpreunate ?
Căci unde dur și mlădios,
Și gingăsie 'mperechiate-s,
Acolo-i sunetul frumos.

Vedeți dar cum în veci se leagă,
Cei ce prin inimi s-au unit.
Iluzia puțin trăește,
Căința însă infinit.
Pe-a miresei bucle de-aur
Gingăs tremură cununa
Pe când dangăte de clopot
Nunta o vestesc într'una.
Ah ! Sublima sărbătoare
Cum ucide Maiul vieței !
Căci cu văl și cu beteala
Piere visul tinereței ;
Și pier suferințe,
Iubirea tresare,
Se scutură floarea
Și fructul apare.
În viață dușmană
Sărmanul om zace,
Lucrează, aspiră,
Plantează și face,
Răpește, obține,
Infruntă și cearcă
Norocul a-l ține.
Și daruri atuncea curg fără 'ncetare;
Cu bunuri mărete se umplu hambare;
Mărit e ogorul, mărită-i și casa.
Și în ea domnește
Modest gospodina,
Ea, mama cea bună,
De ea-i guvernăt
Al casei regat ;

Pe fete le 'nvață,
 Pruncii ocrotește,
 Ea fără 'ncetare
 Cu mâna muncește,
 Și-a ei rânduială,
 Căștigul mărește ;
 Ea cuferă umple cu lucruri de preț,
 Căci veșnic și sfârâe fusul la furcă.
 Adună'n dulapuri frumos lustruite
 Bumbacul și lâna,— zăpadă curată—
 Ea 'nbină la bine frumosul și luciul
 Și nu stă nici-odată !

Vesel tatăl privește afară
 Din cerdacul a tot văzător,
 Mândru în sine avereala și măsoară,
 Vede poarta cu stâlpi înălțăți,
 Grajdul plin cu multime de vite,
 Plin pământul cu grâne-aurite,
 Lanu'n valuri mișcate de vânt,
 Și-i ieșe greu cuvânt din gură :
 « Puternic cum e-acest pământ
 « Va sta tărie casei mele,
 « In contra grelelor dureri ! »
 Dar cu-a destinului putere
 Nu poți să faci eternă legătură...
 În sbor grăbit vin multe rele.

Bun ; să 'ncepem cu turnatul,
 Căci spărturile s fibroase.
 Mai întâi de toate însă
 Spuneți rugăciuni pioase,
 Trageți cepu dela bază !
 Domnul aibă forma'n pază !
 Aburind îngrozitor,
 Curge val strălucitor.

E'ngrozitoare-a focului putere
 Când omul harnic il veghează,—
 Ce-alcătuște el, ce face,
 Puterii lui se datorează ;
 Dar de temut și e puterea
 Când rupe orice legături
 Și merge 'nflăcărând cărarea
 Copilul liberei naturi.
 E vai atunci când, fără trâu,
 Și fără nici o 'mpotrivire,

Pe ulițele locuite focul
 Înaintea ză ca un râu,—
 Căci elementele urăsc
 Făptura mânei omenești.
 Dintre nouri
 Vine binecuvântarea,
 Ploaia vine,
 Dintre nouri ne'ndurat
 Vine câte-un fulgerat.
 Dar ce geme'n turnuri sus ?
 Vânt nespus !
 Ca de sânge
 Tot văzduhul
 Se 'nrosi,
 Nu sub arșiă de zi !
 Ce de lume
 E pe stradă !
 Și ce fum !
 Stâlpi de flăcări sunt grămadă
 Care 'n lung de străzi, întruna,
 Cresc, în tocmai ca furtuna;
 Lumea-i gură de cuptor,
 Grinzi trosnesc îngrozitor,
 Cad coloane, greamuri zornăesc,
 Plâng copii, iar mame rătăcesc,
 Animale
 Rag cu jale
 Sub ruine ;
 Totul fuge, scapă, vine.
 Noaptea este zi curată.
 Și prin mâini înlănțuite,
 Pe zorite,
 Cofa sboară ; sus, în cercuri
 Apa isvorăște 'ntr'una.
 Vine apoi, urlând, furtuna
 Cea de flăcări mult dorită.
 Cade focul în grăunțe
 Ce 'n hambare-s adunate,
 Suie'n sus pe căprior
 Către-a cerului cetate,
 Parc'ar vrea să ia în sbor
 Toat'a lumei greutate,—
 Suie'n sus enorm !
 Trist, nespus,
 Groasniciei puteri supus
 Și văzând ce i-a stricat,
 Omul pleacă 'ndurerat.

*

Gol și ars,
E făgașul
Crâncenului vânt, orașul.
Groaza râde prin ferestrele căscate
Si 'nnăuntru nori privesc
De pe ceruri înoptate.

*

Trist, privirea
Spre nenorocirea
Muncei sale
Mai trimite omu-odată
Si-și ia lumea'n cap cu jale.
De-si pierdu avereia toată,
Ii rămase-o mângâiere :
Cată spre cei dragi și, iată,
Față s toți, muți de durere.

In pământ priviți ; se urcă,
E umplută forma toată :
Va ieși acu'n lumină !
Munca-și va avea răsplăta ?
Bronzul nu-i greșit ?
Forma nu-i surpată ?
Noi sperăm și, poate'ndată,
Trist dezastru ni-i sortit.

In neagra țărân'am îngropat
A mânei noastre-agonisire,
In ea țărani-au semănat
Sperând o repede 'ncolțire.
Pământului întunecat
Ii dăm semințe mai de pret,
Sperând că'n timp apropiat
Noi vom culege rod măreț.

Din spre turlă
Greu și arare
Cânt' arama
A 'ngropare.
Cântec trist vestește-acum
Al ființei ultim drum.
Ah ! Soția-i, credincioasa,
Este mama cea iubită
Ce de către Domnul umbrei
Fu de lângă soț răpită ;

Ea, care copii născu
 Și ca florile-i crescă —
 Ale casei legături
 Pe vecie-s deslegate,
 Căci acea ce fuse mamă,
 Doarme'n locuri înnoptate.
 Cum lipsește frâul mamei,
 Grijea ei nu guvernează,
 În pustiu-i loc, streina
 Fără dragoste să sează.

Clopotul pân' s'o răci,
 Ori ce muncă părăsiți.
 Ca și pasărea 'n frunzișuri
 Stați o clipă liniștiți.
 Ca și stelele 'n tărie
 Liber de-ori ce datorie
 Tot flăcăul seara cheamă.
 Maistrului să stea i-e teamă.

Grabnic călătorul cată
 Pasul ca să și-l grăbească
 Prin pădurea 'ntunecată
 Către casa părintească.
 Behăind spre sat vin oi,
 Iar cireada
 Laților în frunte boi
 Vine 'ncet mugind
 Către grajduri eu grămadă.
 Vine, iată,
 Greu căruța
 Cu secară încărcată ;
 Purtând flori
 În mii culori,
 Sbor la danț
 Tinerii secerători ;
 Seara cade liniștea pe stradă ;
 La lumina de la vatră
 Stau ai casei toți grămadă ;
 Poarta vechiului oraș s'a 'nchis.
 Tot pământu-i
 Negru-abis,
 Dar la nimeni frică nu i
 De 'ntunerici :
 Ochiul legei e deschis.
 Sfântă rânduială, care
 Strângi pe acei cu asemănare
 Liber și ușor și-i legi

De cădești orașe întregi,
 Tu, ce bunei vieți l-ai dat
 Pe sălbatec isolat,
 Intră în casele pitite
 Ca pe oameni să-i înveți
 Cu deprinderi liniștite,—
 Cea mai scumpă să le fie
 Dragostea pentru moșie.

Mii de brațe silitoare
 Se ajută minunat,
 Prin fierbințea lor mișcare
 Forța li s-a învederat.
 Meșter și ucenici muncesc
 Să la umbra libertăței
 Locurile-și fericesc
 Să pe trădători înfruntă.
 Musca nu-i o suferință!
 Prețu-i e prosperitatea.
 Cum pe regi cinstește demnitatea,
 Să pe noi a mânilor silință.

Blandă pace,
 Armonie,
 O, rămânești
 Ca prieteni în oraș.
 Soarele să nu răsară
 Dacă hoarde de război
 Vor străbate această vale,
 Dacă cerul
 Mult spre marginile zării
 Sângerat,
 În spre sate, spre orașe
 Numai focuri îl străbat.

Ia să-i sfărâmă cămașa,—
 Scopul și la înndeplinit.
 Vom putea privi icoana
 Lucerului desăvârșit.
 Sus ciocanul dați!
 Coaja sfărămată!
 Forma în bucăți să sară:
 Clopotul să ias afară.
 Un meșter poate sparge forma
 Când timpul este potrivit.
 Dar văi, când în șiroae roșii
 Tășnește aliaj topit.

Ca trăsnetul, orb în mânie,
 Iși sparge el crăpata casă,
 Ca dintr'un iad aruncă flăcări
 Și moartea'n juru-i numai lasă
 Când forța brută guvernează,
 Un lucru bun nu va ieși;
 Poporul când se liberează
 În prosperare nu va fi.

Vai, când în inima cetăței
 Revolta liniștit apare;
 Poporu și rupe singur jugul
 Și și cată singur de scăpare.
 Și tras e clopotul de funii,
 Revolta peste tot vibrează,
 Iar cel sortit să sună păcii
 Lozinca forței o 'ntonează.
*Egalitate! Libertate!*¹⁾
 Răsună'n gura tuturor,
 Spre rezistență cetățenii
 Cei pașnici alte dăți, dau zor.
 Ne 'ncăpătoare-s străzi și pieță, —
 Ori incotro te 'ntorci, vezi cete
 De cruzi răpunători de vieți.
 Femeile devin hiene,
 Glumesc cu lucruri triste-avan;
 Mai lacome ca o panteră.
 Sfâsie carne de dușman.
 Nimic nu mai e sfânt în viață,
 Rușinea nu mai valorează;
 Cei răi iau locul celor buni,
 Și ticăloșii guvernează.
 Să nu-l trezești pe leu când doarme
 Fatali sunt dinții tigrului.
 Dar ce-i mai groaznic între groaze,
 E omu'n fanaticul lui.
 Vai, celor ce la orbii veșnici²⁾
 Lumina lor vor s'o 'mprumute:
 Nu luminează, arde numai, —
 Prin ea sunt țările pierdute.

Bucurie-mi dete domnul!
 Ca o stea de aur pal
 Strălucește alb și neted

1) Schiller vorbește despre revoluția franceză din anul 1789 (N.T.)

2) Die *Envigblinden* = poporul de jos (N.T.).

Sâmburele de metal.

Din spre toartă'n bază
Joacă viu o rază ;
Un blazon frumos, curat
Are-un sculptor încercat.

Aici cu gândul !

Tovărași dragi, închideți rândul,
Căci trebuie să-l botezăm.
„Concordia eu și numesc !
S'adune 'n intim' adunare
Pe toți acei ce se iubesc
Aceasta și va fi menirea
Spre care maestrul l'a creiat :
De-asupra vieței noastre 'nguste
În cortul cerului curat
S'ajungă, printre nori plutind,
Aproape de 'nstelata zare ;
Să fie-un glas de sus venind
Ca astrele strălucitoare
Ce-l prea-măresc pe Creator
Si poartă anu 'ncoronat.
Spre lucruri mari și serioase
Să-i fie glasul consacrat.
Cu-a lui vibrare în tot ceasul
Alunge timpul necurmat.
Si sortii împrumute glasul
Si fără pic de părtenire
Cântarea lui nu se despartă
De jocul vieței schimbătoare.
Precum se pierde în auz
Un sunet căt ar fi de tare,
Așa să dee 'nvățătură :
În lumea asta toate-s sgură !

Trageți bine-acum de funii,

Scoateți colpotul afară,

Să-l putem sui în aer

În a sunetelor țară.

Trageți, ridicați !

Bine mi-l fixați !

Fie-a țării bucurie,

Pace primul cânt să-i fie !

MIHAIL PRICOPIE

ROMANTE

HEINRICH HEINE

I.

*Ce vrea lacrima stingheră,
Ce-i pe ochiu-mi ca o pată ?
Ea păstrează amintirea
Vremilor de altădată.*

*A avut surori mai multe,
Dar cu griji jelite'n șoapte
Și cu sfânta-mi bucurie
Au pierit în vânt și'n noapte.*

*Au pierit ca niște neguri
Stelele iubite mie
Ce cu dragoste-mi zâmbiră
Printre griji și bucurie.*

*Vai, iubirea mea și dânsa
A pierit ca o părere...
Doamne, zi-i și ei să piară —
Bieteți lacrime stinghere !*

II.

*Eu nu te cert că dorul mă sfâșie,
Iubire'n veci pierdută, — nu te cert.
Măcar că strălucești în bogătie,
O rază nu-i în sufletu-ți deșert.*

*O știu de mult, căci te-am văzut în vis;
Văzui că'n inimă-ți e noapte grea,
Văzui ce șarpe ţii acolo 'nchis
Și ce pustiu de jale porții în ea...*

III.

*Tu, leagăn scump al chinurilor mele,
Mormânt frumos al liniștii senine,
Oraș iubit, eu plec sub alte stele —
Cu ochii plânși îți zic: rămâi cu bine!*

*Rămâi cu bine, prag în veci slăvit,
Pe care pașii ei îl infioară,
Rămâi cu bine, sfinte loc vrăjit,
In care ea-mi zâmbi întâia oară.*

*De nu era să-mi ţii tihnitul drum
Și aei pe suflet nu-mi erai regină,
Eu nu m'aș sbate cum mă sbat acum
In luptă grea cu soarta mea haină.*

*Să-ți turbur mândrul suflet n'am voit-o,
Căci n'am cerșit iubire nimănuia,
Ci doar să duc în preajma ta, iubilo,
Un trai cuminte—asta-i tot ce vrui.*

*Dar n'ai voit s'auzi pe cel ce cere,
În vorbe—amare tu-mi turnași otravă—
Mi-e mintea azi nebună de durere,
Iar inima rănită și bolnavă.*

*De-acum pribegie prin lume trist voiu trece
Un biet toiac de drum având tovarăș
Și doar o groapă umedă și rece
Va ști să-mi dea pe veci odihnă iarăș...*

URME ROMANEȘTI IN TOPONIMIA PENINSULEI-BALCANICE

Sunt și astăzi adevărate cuvinte'e lui Irecek¹⁾, spuse la 1881, că „geografia amănușită a Pen. Balcanice încă multă vreme nu va ieși cu totul la lumină din întunericul ce o ascunde și că vor trece încă mulți ani, până ce vom putea să schițăm o hartă amănușită a acestor locuri, așa după cum arătau în timpul Romanilor”.

In rândurile următoare voi cerca, în temeiul unor considerații filologice, să stabilesc căror împrejurări se dătoresc denumirile unora din localitățile din *Moesia inferioară*. O fac cu atât mai mult, cu cât, în cercetarea raporturilor dintre popoarele din sud-estul european, aproape toți, învățați sau nu, rar sunt înclinați să vadă că poporul românesc și limba română au putut exercita vre-o înrăurire oare care asupra popoarelor conlocuitoare. În schimb, toți cercetătorii nu văd de cât înrăuriri streine asupra limbii românești. Mai toate elementele românice din limbile balcanice sunt privite de acești învățați, de cele mai de multe ori, ca intrate în aceste limbi direct din latina (cultă sau vulgară). Limbii românești i se tagăduște ori ce rol, cu toate urmele importante lăsate în aceste limbi.

Și totuși, socotim că influența romanică, începând din sec. VI și

1) Periodicesco Spisanie, Sofia 1882, II p. 28. după „Monatsberichte d. Königlichen Akademie der Wissensch. zu Berlin, Sitzung von 12 Mai 1881 p. 434—469, cu titlul „Beiträge zur antiken Geographie und Epigraphik von Bulgarien und Rumelien“.

până în sec. XII, a trebuit să se exercite asupra popoarelor balcanice prin Români și că influenței covârșitoare a limbii românești se dătoresc toate elementele romanice din limbile balcanice. Că aşa trebuesc privite lucrurile prin sec. X, al XI și mai înainte, ne-o arată marea influență exercitată asupra limbilor balcanice — mai ales asupra celei bulgărești și albanezești — de limba românească. O pildă evidentă o găsim în întrebuițarea articolului în aceste limbi în felul uzitat în I. românească, aşa precum o afirmă și marele învățat romanist Meyer-Lübke, în Zeitschrift f. rom. Phil. vol. 35 (1911) pag. 245, când zice, cu prilejul dării de seamă a studiului d-lui Michoff, („Die Anwendung des bestimmten Artikels in Rumänischen, verglichen mit der in Albanesischen und Bulgarischen, Leipzig) : *Aus den Zusammenstellungen von Michow... bekomme ich vielmehr den Eindruck, dass das Rumänische für die beiden anderen Sprachen vorbildlich gewesen ist*“.

Apoi constatarea la Bulgari a unor elemente ca *Crăciun*, *Rusalii*, elemente de ordin religios păgâno-creștinesc, arată de asemenea o influență românească veche, cuvântul *Crăciun* existând și în I. slavă bisericăescă. Particularitatea specific românească din acest cuvânt, anume : prefacerea lui I intervocalic în r (călătioare — c (a)răciun), arată că cuvântul în bulgărește a fost împrumutat numai din I. română.

De altfel nu trebuie uitat că latina din orient a devenit limbă românească înainte de latina din occident.

„*Ma quel latino che così presto s'era spento a Durazzo e a Constantinopoli, e prima ancora a Delo e nelle colonie di Macedonia, era tuttavia già divenuto romanico, prima che il latino delle provincie occidentali dell' Impero ; cioè il latino orientale si era più presto che l'occidentale alle fasi che si suol dire romanza*“.

Bartoli : Romania, p. 982—3.

Pe lângă acestea, dovezile istorice spun că aci, în Peninsula Balcanică, a ființat cândva o viață românească.

„*Populațiunea munților Rodope, în evul mediu, știm din mărturii bizantine, că a fost mai mult păstorească și nomadă, mergând cu turmele-i jos, spre Mare, pentru iernat*“ ne spune Irecek (Periodicesco Spisanie, vol. X, p. 24) după Cantacuzen (I, 146 ; II 402, 420 III 251). Se pomenesc „Bulgari și Vlahi“.—

Români erau pe acolo, ca și azi, nomazi. Irecek amintește de o mărturie a lui Cantacuzen relativă la lupta celor doi Andronic, strategi ai Rodopilor, în care Andronic Paleologul trecu de la împăratul Tânăr la cel bătrân (1322) și închise pe un ciorban român cu numele Șerban și-l dete să-l pecetuiască pe frunte.

"Ἐνα δέ τόν ἀπὸ τοῦ Δακικοῦ γένους νομάδα Συριπάνον ὁγεμασμένον. Cantacuzen I, 146.

Șerban însă fugă din închisoare, strângе cete de ciobani înarmați ușor și se dă de partea împăratului cel Tânăr. Cetățenii din cetățile munților Rodope se sperieră de această mișcare a țăranilor (*ἄτροποι*), închiseră pe strateg și trecură de partea lui Andronic cel Tânăr. Șerban însuși se duse la împăratul și, spre marea mirare a Grecilor, îl rugă să ierte strategului vina sa.

În afară de acest episod mai sunt și alte urme de existență unei populațiuni vechi românești: aşa pe țarmul stâng al râului Mesta găsim câteva sate bulgărești, astăzi sate pomace (de slavi mohamedanizați) cu numiri românești precum: *Singură* (nume ce se întâlnește și la persoane), *Corbul*¹⁾.

Aci avem de observat un lucru de foarte mare importanță pentru mișările Românilor, pentru migrațiunile lor dela Nord la Sud și dela Sud la Nord, cărora le datorăm, în bună parte, unitatea limbii noastre²⁾, că acest Șerban era Român din Dacia; că el nu era, nu putea fi un simplu cioban oarecare. A rebusit să fie un fruntaș român, un *celnic*, căci nu un cioban oarecare poate, scăpând din închisoare, să ridice „cete de ciobani nomazi, ușor înarmați“, cum era și firesc la o populație nomadă. Aceste cete sunt *fâlcările*, adecă semințiile puternice, bine constituite, ascultătoare, ale poporului român, aşa cum le mai vedem și astăzi la o parte din Aromâni, de și nu în floare ca altădată, ci mai mult în decădere. Apoi, mai trebuie ținut în seamă că au trebuit să fie numeroase aceste triburi sau *celnicate*, cum li se zice la Aromâni, pentru ca din ele numitul Șerban să poată ridica o oștire în stare să inspire teamă cetăților din munții Rodope.

Aceasta ne arată încă odată că mutările în masse mari ale

1) *Irecek*: Period Spisanie vol X p. 29.

2) Vezi Analele Dobrogei 1922 p. 229: Dunărea.

Românilor dela Nord la Sud, probabil de două ori pe an, se făceau în mod regulat cum vedem că se fac și astăzi de Aromâni pe distanțe mai mici.

De altfel, cu cât ne urcăm mai sus, în evul-mediu, cu atâtă constatăm că Români umblau în Moesia ca la ei acasă, cum și de fapt erau. Iată ce ne spune Nichita Acominatos Honiatul despre Români ce locuiau prin sec. XII și XIII în părțile despre Anhialos, lângă ţărmul Mării Negre.

„(Isac)... a jefuit, între altele, orașele din părțile despre Anhialos, făcând în acest chip sieși și Romeilor neîmpăcați dușmani pe acei barbari, ce locuiesc peste tot cuprinsul muntelui Haemus (Balcani) și cari mai nainte se numiau Mysi, iar acum Vlahi se chiamă. Aceștia, bizuindu-se pe strâmtori și suțindu-se în cetățile lor, de care foarte multe sunt și se înalță drepte pe stânci prăpăstioase, și altă dată s-au încumetat a se împotrivi Romeilor, dar atunci, dându-li-se *priej bine venit cu răpirea turmelor și bântuirea lor*, au făcut răscoală înfricoșată.”¹⁾.

Apoi ne povestește episodul fraților Petru și Asan cu Împăratul Isac, căruia îi cereau „dreptul să fie oștii alătarea de Romei și prin carte împărătească să li se dea un loc de moie cu venit puțin din muntele Haemus”.

Să reținem din cele de mai sus, că părțile de lângă Marea Neagră ale Bulgariei actuale erau populate de Români, probabil în timpul iernării turmelor, că acești Români erau adesea supărați cu răpirea turmelor și că locuințele lor văratice se aflau, ca și azi, în mare parte, pe stânci prăpăstioase și vom avea astfel o imagine adevarată despre puterea elementului românesc din Balcani, element care se continuă sub numele de Vlahi în locul celui de Mysi, adepă locuitorii ai Moesiei, ce-l purtau înainte.

Amintiri din epoca emigrațiunilor de două ori pe an socotesc că sunt și aşa numiții Caravlahi, cari rătăccesc pe munții Balcani, în timpul verii.

„Din populațiunea nomadă, Coniarii vin astăzi mai puțin, spune Irecek (în *Period. Spisanie*, vol XI, pag. 17), dară auzii de unii, cari tocmai s-au așezat spre sud de Batac, cam vreo 100 de suflete cu turmele lor. Vlahii nu pasc pe munții Dospați, dar pasc destul de muști în Ahâră-Celebi, și mai ales în jurul Batacului. Se deosebesc în Români Caravlahi, cei cari se apropie

1) Nichita Acominatos Honiatul p. 377—378,

de biserică bulgărească și în grecizații *Caracaciani*, cei cari au legături cu preoții greci din Peștera. Iernează în jurul Dramei, Ghiumurginei, pe dealurile Mariței, sau pe țărmul Mării Negre, spre Anhialos".

Prin *Caravlahi*, balcanicii Turci sau Bulgari, Greci sau Sârbi, Albanezi etc., au înțeles totdeauna pe Românii din stânga Dunării, în cât este cu puțință ca acești *Caravlahi* să fie niște rămășițe vechi de Români din Dacia, amestecați mai târziu cu frați de-al lor din sud.

Acești Români, atât de numeroși pe atuncea, nu se putea să nu lase urme în toponimia țării. De această natură ni se pare că sunt, între altele, următoarele numiri de localități :

Sardica. Știm că *Sofia*, Capitala Bulgariei de astăzi, poartă acest nume de pe sfârșitul sec. al XIV. În vechime se numea *Serdica*. O formă mai nouă ca *Serdica* este cea de *Sardica*, după cum ne încreindăza Irceek.¹⁾

Numirea de *Sardica* este interesantă pentru noi, fiindcă ne arată că vechea *Serdica* n'a putut deveni *Sardica* decât în gura Românilor balcanici. Numai în gura Românilor e accentuat devenie ea, ca în *feárică*, *báseárică* etc. Am avut, aşa dar, la început un* *Seardica*, dispărut și neatestat, poate și din pricina greutății cu care se redă diftongul românesc *ea* de autorii greci și latini; iar dintr'aceasta a rezultat *Sardica*, precum din *terra* s'a făcut *țeară*, respectiv *fară*, sera, seară, sară. — Este foarte probabil însă că forma *Sardica* stă pentru *Seardica*, greu de redat aşa, după cum am spus, din pricina diftongului *ea*.

Și, poate că din forma românească *Seardica* derivă bulgărescul *Sreadetsü*, prin metatezare, cu sau fără mijlocirea cuvântului *sreadu* = mijloc.²⁾

1) In Kn. Bălgariia Irceek ne arată vechimea orașului și ne spune că forma veche a numelui orașului era *Serdica*, iar forma *Sardica* (nota 2 dela pag. 4) este mai nouă. Nichita Acominatos Honiatul mențează forma *Sapduxh*, mai târzie (pag. 393 op. cit.).

2) Irceek Kn. Bălgariia II pag. 8—14; apoi în *Periodicesko Spisanie*, vol. 34 p. 583, ni spune că *Sardica* a fost numele vechiu, după o semnătie tracică *Sardi*; pe bulgărește este *Sreadetsü*, fiind cel mai de mijloc loc al neamului bulgăresc, precum e și astăzi. La 1563 avem: *Sofia Sardak'ışka* (Irceek, Princip. Bulgariei, p. 16).

In sprijul nostru vine și considerația că, după relațiile istorice bizantine, muntele Haemus, în cursul veacului de mijloc, era plin de Români, ca și toată Moesia de altfel. *Dumont* ne spune în „*Inscriptions et monuments figurés de la Thrace*“ (Paris 1877) că această parte, până la Dunăre, este împănată de inscripții romane. Este deci firesc ca numirile vechi să fi fost păstrate de Români și din gura Românilor să fi fost împrumutate de popoarele ce au năvălit mai târziu în aceste regiuni.

Oescus. Se știe că râul *Oescus* se numește astăzi *Iscărău*.

Slavii sunt înclinați să apropie etimologia cuvântului *Iscărău* de *iscra* (scântee) ¹⁾. Ce legătură poate fi însă între numele râului *Iscărău* și scântee? Noi socotim că *Iscărău* derivă dintr-un diminutiv al lui *Oescus*, anume **Oesculus*. Din **Oesculus* a rezultat, tot în gura Românilor balcanici, *Escuru* după cum arată trecerea lui -l- intervocalic în -r-. Acest *Escuru* apoi a fos împrumutat de Bulgari sub forma *Iscărău*.

Aceasta ni se pare a fi derivarea firescă a cuvântului. Numiri de râuri cu forme diminutive sunt multe: *Struma*, *Strumița*, etc. Concluzia noastră este potrivită și cu trecutul țării stăpâname de Români, respectiv, mai târziu, Români. Apropierea ce se face de *iscra* nu poate avea sens. Si tot așa credem că nu poate fi vre-o apropiere între *Iscărău* și *Istru*, după cum s-au încercat să-l explice unii, întru cât ar fi de neexplicat denumirea unui râușor cu numele unui fluviu.—Pe de altă parte nu este imposibil să fi fost pentru *Oescus* un râu *Oesculus*, fiindcă și azi se deosebesc două râuri *Iscăr*: *Goleami Iscărău* spre vest, și *Stari Iscărău* spre sud est ²⁾.

Tonzus. Fluviul numit astăzi *Tungea* se numia în timpul vechiului și în evul mediu *Tonzus*.—„Râul *Tungea* își poartă numele său încă din vremea romană, când se numea *Tonzus*, cu toate că nu pare că acesta-i numele său întreg vechiu“, ne spune Ircæk, în Princ. Bulg. II, pag. 209, amintind, că Ἀπτηκός, Ἀπτακός și alte numiri, pomenite de Herodot și alții, sunt, după Tomaseschek (*Oesterr. Gymnasialzeitschrift* 1878, p. 207), identice cu *Tungea* de astăzi.

1) *Ircæk Das Fürstentum Bulgarien*, II, p. 8—9.

2) *Ircæk; Das Fürst. Bulg.* II, pag. 77,

Pe noi ne interesează însă forma de astăzi a râului *Tonzus*, anume *Tungea* sau *Tundza*. După cum arată trecerea lui —on in —un, prefacerea lui *Tonzus* în *Tungea*, *Tundza*, este datorită Românilor. Aromânește se zice *Tună*, cu a la sfârșit, ca *Duna* (*Donus*) etc.

Duna. Tot Românilor cred că se datorește forma cu u a numirii fluviului *Dunărea*: *Dunaj*, *Dunaf*, *Danavă*, *Dunavis*, pentru considerația de mai sus, anume pentru trecerea lui-on in-un, ca *bonus*, *bun*, etc.

Adrianopol. Pentru ca „*Adriani urbs*,” ‘Αδριανοῦ să ajungă la Bulgari *Odrin* a trebuit să treacă tot printr’o formă românească * *Adrin*, ca *cristianus* > creștin. Pentru trecerea lui a în o la Slavi, compară *Cólinde* din *Calendae*, *Ohrida* din Achrida, *Ojet*, *Oltar* etc. Cronicarii Greci numiau orașul Adrianopol când ‘Αδριανούπολις ¹⁾), când Ὀρεστίαδα ²⁾ și când Αδριανοῦ; τὴν δὲ Αδριανοῦ τὴν κληθῆσαν ³⁾

Struma. Vechiul râu Στρυμόν se numește azi, la Români și Slavii din Peninsula-Balcanică, *Struma*. Sub această formă cu-vântul a fost transmis de către Români, după cum arată trecerea lui y grecesc în u, aşa cum constatăm în *mártur* din μάρτυρος în *Stur* ⁴⁾ din lat. *stylus*. În celealte limbi balcanice y grecesc ca și y latinesc, rămîn i: γέρως (dr. jur). se aude ngr. γέρος; μάρτυρος, sună μάρτυρος. Tot aşa la Bulgari.

Sărună. Si poate că tot aci e și locul *Sărundai*. Salonicul pe Aromânește se zice *Sărună*, după cum se știe, și se derivă din gr. *Salona*, devenit regulat, după legile de prefacere ale limbii noastre, *Sărună*. Fără îndoială, că nu se putea transmite nici numele acesta sub forma curat românească, dacă n’ar fi perzis-tat aci elementul românesc, ca și la *Struma* și *aiurea*. Interesant este pentru noi că dela Români l-au împrumutat Slavií sub forma

1) Nichita Acominatos Honiatul (editia Academ.; Murnu) pag. 384, 386; 2) idem pag. 424; 3) idem pag. 431, 432 etc.

4) La nord de Câmpul-Lung se află muntele *Sturu*, zis și Mataieșu. Nu-i aceasta o numire aromânească, care vorbeste de niscaiva așezări aromânești pe acolo?

Sölung. Păstrarea lui — l — în cuvântul Slav, neprefăcut în — v —, ne arată că a fost împrumuntat de timpuriu, când, probabil, în I. Română nu avusese loc încă prefacerea lui l în r, dar când se desăvârșise trecerea lui-on, în un, după cum arată *Sölung*.

Ne mărginim deocamdată la aceste nume topice, care nici se par dintre cele mai sigure pentru dovedirea temei puse la începutul acestui mic studiu, de existența unor urme românești de toponimie în Peninsula Balcanică. După cum vom avea prilejul să arătăm într'un număr viitor, numele românești de localități sunt numeroase în Peninsula Balcanică.

PAPAHAGI PERICLE
Direct. Liceului din Silistra

IARNA

ORUZA III

Innorată stă boltirea
Cerului peste ogoare ;
Pretutindeni numai jale,
Pustiire și ninsoare.

Vântul bate ; inserarea
Iși întinde larg aripa —
Stol de corbi din văi purcede
Să-și adune 'n zări risipa.

Și cât vezi în jos, spre moară,
Nimeni nu-i pe cărărue,
Numai drumul către crâsmă
Un drumeț prieag îl suie.

V. LAINICEANU

IN AMURG

*Luptă besna cu lumina și'n amurg,
Nori de sânge umplu țarea ca o pală;
Iar din purpura, pe-alocuri sfâșiată,
La fet plânsului pe fire raze curg
Cum ar curge dup'o luptă neumană
Picuri roșii pe tăcute dintr'o rană.*

*Și-i pustiu, și gânduri negre mă apasă...
Cum pilotul pe furtună sfruntă marea
Ochiu-mi sfruntă tot cuprinsul cu 'ntrebarea:
Unde-i, unde-i dintre flori cea mai aleasă?
Luptă susletu 'ntre besnă și lumină,
Și aripa-i săngerează fără vină*

A. MÂNDRU

RABINDRANATH-TAGORE

CÂNTUL LXVI

DIN «GRĂDINARUL»

Un nebun, căutând piatra care schimbă totul în aur, umbra rătăcitor, cu părul încâlcit, cu fața arsă, plin de praf, cu trupul ca o umbră, cu buzele stânse ca poarta închisă a inimii lui și cu ochii arzători ca scânteerea licuriciului care își caută soția.

Inaintea lui urla oceanul nemărginit. Valurile vorbărește povestea de comorile ascunse în sănul lor și rădeau de prostul care nu știa să le înțeleagă.

El mergea desnădăjduit și fără odihnă în căutarea care devenise însăși viața lui.

Intocmai ca oceanul, care se înalță necontenit către cer, ca să atingă ceeace nu se poate atinge;

Intocmai ca stelele, care se învârtesc în cerc în căutarea unui țel, ce nu se poate ajunge niciodată;

Tot astfel, pe țărmul nisipos și pustiu al mării, nebunul, cu pletele înrosite de praf și de soare, rătăcea în căutarea pietrei, care schimbă totul în aur.

Intr'o zi un strengar de băiat dintr'un sat se apropie de el și-l întrebă: «Cum ai căpătat lanțul

acesta de aur, care îți încinge mijlocul?» Nebunul tresări; lanțul, care mai înainte era de fier, se făcuse cu totul și cu totul de aur!

El nu visa; dar cum se făcuse schimbarea aceasta?

Sălbatec își lovi fruntea: unde, dar unde, fără să știe, își isbândise visul?

El își luase obiceiul să încerce pietrele, pe care le găsea, atingându-le de lanțul său și apoi să le arunce, fără să se uite dacă se făcuse vre-o schimbare; și astfel nebunul găsise și pierduse piatra care schimbă totul în aur.

Soarele astințise, iar la apus cerul era de aur.

Istovit, cu corpul și susletul sdrobit, întocmai ca un copac desrădăcinat, nebunul începu din nou să caute comoara pierdută.

Trad. Dr. G. Ulieru

DIN TOPONIMIA BULGARIEI

Multe numiri de localități ale Bulgariei de astăzi, mai ales din munții Haemului (Balcani), unde altă dată era multă populație românească, după cum reiese din mărturiile istorice ale cronicarilor bizantini, sunt românești. În rândurile de mai jos voi căuta să atrag atenția asupra unora din numirile cu caracter românesc, căutând a dovedi, pentru altele, românitatea lor.

Cricimū. Despre Cricimū, vorbește *Irecek* (în Period. Spisanie XI, p. 1—2) reproducând, după cronicarii bizantini, formele : Κριτίμως¹⁾, Κρυτίμως²⁾ și Κροτίμως³⁾). Această denumire se pomenește pentru întâia dată la 1199 cu prilejul răscoalei lui Ivancu. Numele nu se dă sub trei deosebite forme ; aceasta datorită imperfecțiunii caracterelor grecești în redarea unor sunete străine acestei limbi. Astăzi această localitate se numește *Cricimū*⁴⁾. *Irecek* ne mai spune că acest nume este neobișnuit la Slavi. Se pare că la Bulgari este împrumutat dela străini și, după toată probabilitatea, dela poporul român, cu care a convețuit veacuri. După presupunerea noastră, avem de a face cu românescul *Crucime*, ceea ce a trebuit să însemne „răspântie”, sau „localitatea unde se află cruce”. *Henri de Valenciennes* ni-l trans-

1) Nichita Acominatos Honiatul

2) Acropolita

3) Cantacuzen.

4) *Irecek* Kn. Bălg. II, pag. 435, 390.

mite sub forma de *Crucemont* (citește *Crusmon*¹). Să se țină seamă că la Români este foarte răspândit obiceiul de a așeza cruci pe drumuri, la răspântii etc. În comuna mea natală, Avela (Avdela, Abela) din Epir, se găsesc două localități cu acest nume: una zisă *Cruțea mică*, alta *Cruțea-(te) mare* = Crucea-mică, Crucea mare. Nu există comună românească în Epir, care să n'aibă o localitate cu numirea de *Cruce*.

La Bulgari tot aşa ne întâmpină asemenea denumiri dela cruce, zise *Crăstetsü* dela *Crăstău* (=cruce), cum de fapt ne încredințeař Irecék²), când spune, că „urmând drumul de aci, ajungi la *Crăstefü*, unde se află o piatră cu „cruce cioplită“.

În sprijinul acestei păreri mai vorbește și nesiguranța cu care ni s-a transmis numele *Cricimü* de cronicarii bizantini, când Κριτίμος, când Κρυτίμος și când Κροτίμος.

Brațigova. Afară de asta, e curios că tot în regiunea aceasta dăm de numele *Brațigovo*, care pare „de asemenea, că este un nume românesc, în legătură cu *Brațu* (dim. *Brătic*), plus suf. slav—ovo, pentru desemnarea numelor de localități. La Daco-Români ne întâmpină numiri ca: *Brăzeni*, *Bărjeni* (probabil metatezat). și tot românesc pare a fi *Peruștița*, care corespunde slav. *Crușova*. Nu putem aminti aci și de *Peștera*, care, desi locuită de Aromâni, este un nume slav ca origină³).

Pe drumul ce duce dela *Brațigovo* la Peștera se află înălțimea zisă *Tămbra*, cu ruinile unui castel și apoi tot aci se află movila numită *Tumba*, ambele cu numiri românești. și tot aromânesc sună *Pirinü* (Apeninü?) și mai ales castelul *Pica*

1) *Villehardouin*, ed. Wailly, pag. 331 (după *Irecék*, *Period. Spis.*, pag. 3).

2) *Irecék*: *Period. Spis.* pag. 4.

3) *Irecék*: *Period. Spis.*, pag. 9: „În însăși Peștera nu-i nimic vechiu. Manuscrisele bisericii vechi, pe jumătate supt pământ, a sf. Vineri, au fost strânse la muzeul „Oblastní“. O particularitate a orașului este colonia Vlahilor (*Cuțovlahi*), cari au venit, se zice, cu 80 de ani înainte, din Macedonia; între ei își vorbesc românește cu puternic amestec de cuvinte grecești și bulgărești; dar altfel se dau de Greci și întrețin biserică și scoală grecească. După mărturisirea preotului Constantin, ei au venit aci din marele oraș românesc Moscopole, la sud de Ohrida (*μετόποι Ἰκαν' ἀπὸ Βοσφορόλεως*), care, în veacul trecut, devine dintr-o dată renumit prin comerțul său, dar în curând decăzu din pricina strimtorării din partea Albanejilor și a hoților Cârjalii. În gura lor bulgărescul *Peștera* se grecizează în *περιπέτη* (porumbel), pe când Turcii l-au prefăcut în *Bes-dere* (cinci-râuri)“.

(XI pag. 9); apoi **Radulovo** (nume de sat) dela *Radul* (XI pag. 9) și *Panara* cf. cu *Pänarti*, sat în cauzau Grebine.

După cum vedem, atâtea numiri românești, care ne îndrepătășesc să presupunem că și *Cricimă* s-ar putea deriva de la *Crucime*.

Crastova. Despre *Crastova* ne spune Irecek că se găsește cu câteva minute mai departe și că este localitate muntoasă. „Câteva minute mai daparte se află satul *Crastova*, unde drumul, plin de urzici, se lasă din munți spre Filippopole“. Apoi, tot acolo, Irecek (în notă) spune că „nu e *Crastavo*, ci *Crastovo*, poate *Crăstovo*¹“.

Presupunerea lui Irecek se pare că pornește din considerația că formelor *Crastavo* și *Crastovo* nu li se pot găsi puncte de plecare în slavonește pentru derivarea lor, ca pentru forma *Crăstovo*. Credem însă că nu-i nevoie de aşa ceva, în cât, după toate probabilitățile, *Crastavo* sau *Crastovo* nu-i altceva decât românescul *Cr/esta*, plus sufixul slavonesc *-ovo*.

Numiri de localități cu denumirea *Creasta* se găsesc atât la Daco-Români cât și la Aromâni.

Tot caracter românesc poartă și numirile de localități din regiunea Dospat ca: *Sátovište*, *Marulovo*, *Tărânce*, *Osina*, *Corbul*, *Güstir*, *Singur*²). Numele de râu *Vasilea*³), din regiunea *Cepinului* sună de asemenea aromânsesc, căci la Români se obișnuesc asemenea denumiri, fără sufixe, după nume de persoane. La *Avela* (Epir) există muntele *Vasilița* (diminutivul lui Vasile, ca *Ionița* dela Ioan). *Bâna*⁴) (cu *n* muiat) se găsește în toaă Bulgaria. *Barışta* (Period, Sp. XI, pg. 18) dela *bară*, (na brodă dălboki barișta) este un cuvânt datorit Aromânilor.

Rupečós. Intre Comici, Ahârui Celebi și Dospat se află regiunea muntoasă umită *Rupečós*, spre sudul Filippopolei⁵). După cum vom vedea, această numire este românească. După Irecek, l. c., —

1) Period. Spis. X, pag. 12.

2) Period. Spis XI, pag. 16; 3) idem pag. 20; 4) După *Densușianu Ovid* vine de la *balnea*, deci nu merge după pilda lui *antaneus intâinu*, arom. *ntâinu*, cum crede Romansky, *Lehnwörter lat. Ursprungs Leipzig*, 1909 pag. 93, ca să fie o piedică pentru intrarea lui directă din românește.

5) Irecek, Kn. Bâlg. II, pag. 393.

care încearcă să derive numele *Rupciós* de la *Meropi* prin aferesa lui *me-* neaccentuat, — mai pe larg ne vorbește Hr. P. Constantinoff¹⁾.

Nu se știe, zice dânsul, dacă *Rupciós* derivă de la *Rupți* (numele locuitorilor) sau *Rupți* dela *Rupciós*; dacă însă avem în vedere că în regiune nu există niciun sat cu numele *Rupciós*, se poate presupune că *Rupciós* și-a luat numirea dela *Rupți*.

Pentru aceasta va trebui să cercetăm de unde provine numele *Rupți*. Și, pentru a explica pe *Rupți*, autorul se referă la o tradiție locală, după care *Rupți* ar deriva de la „*Robți*“, deoarece Bulgarii din acele localități, ca unii cari trăiau foarte aproape de câmpia Filippopolei, erau expuși la cele mai dese năpădiri din partea Turcilor și deveniseră *Robe* sau *Robți* ai Turcilor.

Este de prisos a combate această etimologie poporană și a încerca să explicăm greutatea prefacerii lui *Robți* în *Rupți*.

După altă versiune (ibidem pag. 655), împărtășită și de locuitorii muntelui Rupciós, de așa zișii *Rupți*, ar fi că ei, neprimind de bună voie credința mahomedană, ar fi fost impuși să plătească un *haraciu* și anume câte un rupă (10 parale) de cap și că, de atunci, vor fi fost porecliti *Rupți* și *Rupalani*, cum se mai numesc (Nauca, II, 463—473), părere, căreia, după autor, nu i se poate da crezare, ca și celei de mai sus.

Alții cred că numele de *Rupți* ar veni dela *Rodopă*, *Rodopți*, *Rupți*; sau, poate de la *Rudocopți*²⁾, după ocupația locuitorilor cu minele, (*rudarshtvo* și *rudocopstvo*)³⁾.

După cum vedem, toate sunt simple presupuneri, ca și părerea că *Rupți* și *Rupalani* ar deriva dela *Ropi* = ponoare, adăucituri joase... (nișki cotlovini), cum crede P. A. Sircu în scrierea sa *Rupalani* și *Rupți*, pag. 4, ceea ce, după Constantinoff, nu poate fi adeverat, căci atunci ar fi trebuit să se numească așa toți locuitorii bulgari din acele localități munțioase cu *nișki cotlovini*.

Am reprobus toate părerile, spre a se vedea imposibilitatea susținerii lor. Nici una nu-i satisfăcătoare. Cea propusă de Irecek, dela *Meropi*, de asemenea, căci chiar dacă am admite posibilitatea căderii silabei neaccentuate *me*—, totuși rămâne imposibil de admis prefacerea lui *ò* accentuat din *(Me)ropi* în *u* : *Rupi*.

1) *Period. Spis.* volumul 23 pag. 655,

2) *Period. Spis* vol. 23, pag. 656; 33) idem pag. 656.

După noi, originea cuvântului *Rupcios* trebuie căutată în cuvântul românesc (*a/răpă* care, la Români, se aude și *arupă*, sau *arupă*). *Rapă* în loc de *răpă*, la Români, se sprijină pe forma meglenită *ropa* (citește roapa), de unde, neaccentuat, *ruposu*¹⁾.

La Aromâni, *arupă* însemnează prăpastie, loc prăpastios. Intr'o poezie populară întâlnim versul.

*Plîndze și zghileaște
S-tu-arup se arucuteaște
(Plângă și se vaită
Si în prăpastie se rostogolește)*²⁾.

Atestarea, deci, a unei forme *rup*, *rupă*, pentru *răpă*, nu se poate contesta.

Sub forma de *rupă* îl găsim în toponimia sărbească și bulgărească în toată Peninsula-Balcanică. Așa există satul *Rapie* în Serbia, spre nord de *Vlasina*, ne spune Ireck (în Kn. Bâlg. II, 599); *Rupski dolū* (pag. 285) în regiunea nordvestică a Bulgariei, în munții *Stara* (vechi), unde se află și urme de mine vechi, deci localitate stâncoasă, cu râpe, astăzi din nou pusă în exploatare și de unde se extrage plumb, argint și fier.

Numirea de *Vlasina* și *Vlasotniți* spre nord, arată că este vorba de localități unde trăesc sau au trăit vreodată Români. Spre est de această localitate se află *Clisura*, nume ce, fără îndoială, a fost transmis de Români, ca unii ce și astăzi îl aplică trecătorilor de munți.

Dela *rupă* s'a format apoi *rupți* (precum din *Zagor*, *Zagorii*) și *Rupalani*, *Rupali*. Din *rupți* apoi, tot în gura Românilui, prin sufixul — *os*, s-a făcut *rupelos*.

In favoarea etimologiei propuse aci vorbesc și denumirile următoare din regiunea muntelui *Rupcios*, în care se ascund numiri românești: **Bacicovo** (pag. 655 vol. ²³/₂₄), dela *Baciă*, (cf. rom. *Baciu*, *Băciliște etc.*); **Peruștița**, despre care am vorbit; **Sotiri**, care, deși din gr. Σωτήρ, este însă uzitat mai mult de Aromâni și Albanezi, atât ca nume de persoană cât și ca nume de biserică, făcută pe culme de munte (La Avela, Epir, se găsește biserică *asutitra* = ἀσύττα Σωτίρα; formațiunea, după cum se vede,

1) La Aromâni: *loc arupos* = loc râpos, prăpastios, loc stâncos.

2) P. Papahagi: Din literatura populară a Arom, 1900, pag. 800.

este românească, în loc de ἄγιος Σώτης; **Çiucuru dere** (p. 654) dela *ciuca*, pl. *ciucuri*; *ciucă* înseamnă la Aromâni vârf, culme și este foarte răspândit ca nume de localități în toată Peninsula Balcanică. Ex.: *Ciuca-roșe*, Epir; *Ciuca-naltă* dela granița Tesalico-Macedoneană etc. **Çiucuri-kloj** (pag. 659); **Ciuricovo** (pag. 661, 680), format dela *ciureac* (In Epir, spre nord de Avela se află *Ciureaclu*); **Giurcova**, (pag. 659) dela *giura*, nume de munți atât aici cât și în Albania; **Cara-Mandra** (pag. 659) dela turc. *cara* = negru și rom. *mandră*; **Cara-ciumacă** (pag. 660); **Dormușova**. (Dela *Dormuș* pentru *dormiș* „loc de mas pentru cai și pentru vite”; cf. *Dormitor*, nume de localitate în Muntenegru).

Mă mărginesc aici.

Nici ocupația locuitorilor din Rupcios nu este împotriva etimologiei propuse aici. Indelepticirea lor de predilecție este *zidăria*, *oieritul* și *cărăvănitul*, adecă cărușitul (pag. 663). Vorbindu-ni-se de puterea lui Hasan-Aga din *Tămriciu* (pag. 664) se spune că acesta, folosindu-se de oare care drepturi vechi, și-a însușit păduri și munți frumoși din jurul Tămriciului, „*unde vărau propriile lui turme de oi fără număr și oarecare herghelii de cai*“. Vorbind, mai departe, despre satul *Cepelare*, ne spune că numai după liberare locuitorii au început să se dedee zidăriei, *chiragialăcului* și *croitoriei*, de oarece păsunatul deveni greu, prin trecerea parcelată a pământului din stăpânirea Turcilor, care-l vindea, ca să se ducă, în mâna țăranilor. La pag. 667 ni se spune de asemenea că *creșterea vitelor* este o ocupație principală alături de zidărie și cărușit: „ocupația de căpetenie este agricultura și *creșterea vitelor*. Dela unire (1886) încocace repede decăzură și una și alta și aceasta nu numai aici (la Boguținva), ci în întreaga regiune (rupcioasă), din cauză că oile, când se coboară iarna la pășune, în șesurile Arhipelagului, oierii plătesc primăvara (la întoarcere) două dări (*beglicuri*), una în Turcia și alta în Bulgaria; iar pentru oile moarte în timpul iernii plătesc vamă de „vlecare, de ieșire din țara“ (unde au iernat oile).

Același lucru reiese și din cele relatate la pag. 679 despre regiunea *Cricinei* (Șiroca — Loaca): „Agricultura este slabă, iar *creșterea vitelor* a decăzut din pricina celor două dări (*beglicuri*) ce se iau la coborârea oilor spre șesurile maritime (sub-înțeles: din țara turcească)“.

Socotim, aşa dar, după cele arătate, că presupunerea lui Irécek, — singura mai serioasă — că *Rupti*, *Rupcios* ar deriva dela *Meropi*, — nu se poate susține.

Intr'un studiu ulterior ne propunem să complectăm nomenclatura toponimică de origine românească a Bulgariei de azi.

Ca încheiere, adăogăm următoarele numiri extrase din *Periodicesco Spisanie*, vol. 63, din studiul d-lui Toșeff: *ingo-zapadna Bâlgaria vă floristicno otношение* (Bulgaria sud vestică sub raportul florei), pentru scoaterea în evidență a caracterului românesc de odinioară al acestor regiuni: *Vlași-selo* (pag. 46); *Vlașca-reca*, (eodem); *Vlașca-Planina*, între Rila și Osogova (pag. 19), pe harta austriacă stă *Vlașina*; Vârful muntelui Babina se numește *Pălarija* (pag. 20), adeca *Păltărija*, ceea ce înseamnă la Aromâni „cârja“; *Erma* (pag. 21); *Virilă* pag. 20, care pe harta „*Makedonien*“ (?) stă *Verilă*; *Misulu*, sat și munte (pag. 41) — cu vârful *ușî* (= poartă, sau slav. *ușî* = urechi ?); *Miglorū*, munte cu înălțimea de 2186 m., ceea ce ne face să ne gândim la cuvântul *Magiore*, *Mägior*, *Migioru*, dacă nu cumva redarea nu-îi greșită, în loc de *Mägiörü*, (pag. 44). Localitatea se află tot într'o regiune cu numire românească. „Spre nord-vest, de pe muntele *Vlașca* se vede *Vidliciul*, muntele *Migioru* (2186 m.), *Comu* (2010) și întreaga câmpie a *Pirotului*“.

PERICLE PAPAHAGI.

SILISTRA

FOLKLOR TĂTĂRESC DIN PERVELIA

GULES DE
I. DUMITRESCU
Invățător

TĀLMĀCIRI

Demult, demult, erau odată doi frați, cari ședeau în două sate aproape unul de altul.

Intr'o zi, fratele mai mare zice celuilalt:

- „Vino mâine la geamie în satul meu, ca să ne rugăm!“.
- „Voiu veni!“ — răspunse cellalt.

A doua zi, fratele mai mic plecă de cu noapte spre satul vecin. De abia merse puțin și găsi pe drum o lădă foarte frumoasă. Mirat, omul deschise lada, dar găsi în ea numai gunoi. Se minună el mult și porni mai departe.

După câtva timp, întâlni o cămilă pe care o ducea de căpăstru un șoricel. Se minună mult omul și porni mai departe.

Mai târziu, întâlni o turmă de oi și în mijlocul lor era un miel care sugea pe la toate și striga într'una că i este foame.

Mai departe văzu omul o cătea, în pântecele cărcia tipau niște cătei.

Când ajuse la fratele său mai mare, ii povestî cele văzute și-l rugă să îl le lămurească. Fratele cel mare i-a spus:-

— „Lada cu gunoi însemnează că după noi, mai târziu, se vor naște oameni foarte frumoși pe din afară, dar înăuntru au să fie putrezi, cu suflete spurcate și pline de păcate. Cămlila pe care o ducea șoarecele de căpăstru, însemnează că mai târziu, după noi,

femeile vor fi mai tari și vor duce ele pe bărbați de nas Mielul care sugea o turmă de oi, însemnează că vor veni oameni, că vor căuta să răpească pe nedrept avutul altora, vor prăda și vor jupui pe toți, fără a se sătura. Căteaua, căreia îi tipau căteii în pântece, însemnează că vor veni vremuri când copiii nu vor mai asculta deloc de părinți și vor vorbi înaintea lor!“

Și toți Tătarii cred că au venit acele vremuri prevăzute.

FIECARE CU NĂRAVUL LUI.

La curtea unui sultan, era odată un mare vizir, despre care nici un alt pașă sau demnitar nu știa din ce neam este: Turc, Tătar, Persan, Laz, Curd, sau altceva?

Intr-o zi se strânseră câțiva pași și se sfătuiră cum să facă ca să poată afla din ce neam este marele vizir. Unul dintre ei spuse celorlalți:

— „Să-l poftim într-o zi ca oaspete la masa mea și apoi vă voi spune eu ce voi să știți“.

Zis și făcut. Il poftiră pe marele vizir la masă, în casa pașii. Acela veni și a fost aci masă mare cu mâncări multe și alese. În urmă, după ce marele vizir a plecat, toți pașii se strânseră împrejurul celui care se lăudase că va pătrunde taina și-l întrebă dacă știe acum din ce neam este marele vizir. Pașa răspunse:

— „Marele vizir este Tătar!“

— „De unde știi?“

— „Voi n'ați văzut că la toate mâncărurile văra lingura până'n fundul străchinii, ca să caute carne? Numai Tătarii fac așa!“¹⁾

1) Înădevăr, alimentul principal al Tătarilor este carne, pe care o consumă în foarte mare cantitate, ca nimeni altii.

DUPĂ CE CUNOSTI NEAMUL

Intr'un sat tătăresc trăia odată un mare bogătaș. Odată trecură pe acolo șase creștini călători, cari — fiindcă inserase, — căutau o gazdă unde se poate rămâne peste noapte. Bogătașul, afilând de aceasta, trimise un servitor și-i chemă la sine. Creștinii veniră.

Bogătașul ii primi bine și ar fi vrut să vorbească mult cu ei, dar, — fiindcă el nu știa altă limbă, iar creștinii nu știau pe cea tătărească, — nu se putură înțelege. În deosebi Tătarul ar fi vrut să știe de ce neam este fiecare dintre cei șase creștini, dar n'avea cum.

Un servitor al lui, auzindu-i dorința, ii zise :

— „Stăpâne, eu îți pot spune ușor de ce nație este fiecare, dar trebuie să-mi dai voie ca eu să vă aduc la masă mâncărurile care voi vrea eu!“.

Stăpânul se învoi.

Când veni vremea, servitorul aduse la masă acestea : ciorbă de pește, fasole cu mămăligă, praz, salată de măslini cu untdelemn, macaroane, cartofi, un pahar cu bere și o lulea ; apoi pofti pe creștini să se așeze cu toții la o masă și să mănânce fiecare ce-i va plăcea.

Târziu de tot, după ce oaspeții au mâncați și s'au culcat, bogătașul tătar chemă la sine pe servitor și-l întrebă dacă știe acum de ce nație este fiecare dintre cei șase creștini. Servitorul ii spuse lămurit totul, dar stăpânul întrebă :

— „De unde știi?“

— „Foarte ușor, răspunse servitorul. Cel care a mâncaț ciorbă de pește, este Rus ; cel cu fasolea și mămăliga, este Român ; cel cu prazul, Bulgar ; cel cu salata de măslini în untdelemn, este Grec ; cel cu macaroanele, Italian ; cel care a mâncaț cartofi și a băut bere, este German ; iar cel care n'a luat nimic, ci numai și-a fumat luleaua, este Englez !“.

GIUMAC

1.

*Sapsară zaprân ghibi,
Oculur Coran ghibi.*

2.

*Ai geatar, cun geatar,
Echî lezî hici geatmaz.*

3.

*Astă casăr, iustă casăr,
Orlasândă mai sasăr.*

4.

*Pândi—pândi, chetersân,
Caraldâgă sândî chetti,
Şindî şâgar câlè-câlè olersân
Şindî şâgar câlè-câlè
culersân.*

Cârpî.

Cârpî.

GHICITORI

1.

*Galben ca veninul
Si se ceteşte (se caută) ca
Coranul.*

Altân.

Aurul.

2.

*Luna doarme, soarele doarme,
Numai două nu dorm
niciodată.*

Halvan bolnusu.

Coarnete vitelor.

3.

*Dedesubt rogojină,
deasupra rogojină,
Si la mijloc pute seul.*

Ariciul.

4.

*Se sue, se sue, se duce,
S'a ascuns în curte,
Acuma ai să te prăpădești,
Acuma ai să mori de râs.*

Ariciul.

5.

*Giumac aittâm, giutcârlâm,
Giumlê iitnî culârlâm.*

Burşî.

5.

Am spus ghicitoarea, am tuşit,
Şi toţi cainii i-am stârnit.

Purecele.

6.

*Erten cheler ellezi¹⁾
Acşam cheler ellezi,
Tiurliu-tiurliu ipecten
Tiimé tier ellezi.*

Colun.

6.

Dimineaţa pleacă,
Seara vin,
Din toate felurile de mătăsuri,
Ele fac nasturi.

Olle.

7.

*Allah iapar iapasân,
Temâr aşar capusân.*

Carbuz.

7.

Dumnezeu îl face,
Cuțitul îi deschide uşa.

Pepenele.

8.

*Azâret alânâncâlăşî,
Duniadâ dâr bâr işî.*

Geaşân gëalcâldaganî.

8.

Sabia Arhanghelului Mihail,
Işî are un vârf în lume.

Fulgérul.

9.

*Iui aldândâ ac-tanâ
Arù men dep mac-tanâ*

Cun.

9.

In faţa casei este o mânzată
albă
Şi se laudă că este frumoasă.

Soarele.

10.

*Alaman aiac,
Altân taiac,
Giursan gelmez gealangaiac*

Sagân.

10.

Picior bălăştat,
Ciomag de aur,
Dacă fugi după el, nu-l ajungi.

Funigell.

1). Acest cuvânt «ellezi» n'a fost posibil să mi se traducă. Unii prețind însă că în limba arabă a Coranului, «ellezi» însemnează chiar «oi».

11.

Tolem tolî ac tauc.

Tâş

11.

Coteţu-i plin de găini albe.

Dînțil.

12.

*Sârâ-sârâ odalar
Hicindé duran soctalar.*

Harip.

12.

Rânduri-rânduri de odăi
Şi'năuntru sunt studenti.

Roşcova.

13.

*Asti tactâ, iustû tactâ,
Ortasândâ zalâm soctâ.*

Emşeşec aşî.

13.

Dedesupt scândură, de-asupra
scândură
Şi la mijloc un student rău.

Sâmburele roşcovei.

14.

*Eci caşâc
Duverghé geabâşâc.*

Culac.

14.

Două linguri
Lipite de perete.

Urechile.

15.

*Bâr cuium-bar
Eci târlâ suū-bar.*

Glemârta.

15.

Am o fântână
Cu două feluri de apă.

Oul.

16.

*Tâc-tâc-am-am,
Teobesi lamam ;
Bâr căz aldâm,
Babasi imam.*

Saat.

16.

Tâc-tâc-am-am,
Am astupat gaura ;
Am luat o fată
Şi tatal ei e hoge.

Ceasul.

17.

*Bâr chelânâm bar ;
Chelchendé cuşaclai,
Chetchendé cuşaclai.*

Peş.

17.

Am o noră ;
Cel ce pleacă, o îmbrătişază,
Cel ce vine, o îmbrăţişează.

Soba.

18.

Deort duverdé, deort Arap. Patru pereți, patru Harapi.
Oșaclâc. **Hornul.**

19.

Galdár-galdár anesi bar,
Boindá moșagi bar,
Colândá colșagi bar.

Cocâș.

19.

Mama lui bolborosește,
La gât are mărgele,
La mâini are mănuși.

Curcanul.

20.

Bâr bâbî bacârar
Glumlé aleinni sacârar.

Ezan ocuganî.

20.

O babă strigă
Și toată lumea se adună

Cântecul hogii la geamle.

21.

Eci gigât curesâr
Tabanları târesâr.

Macaslâc.

21.

Doi flăcăi se luptă
Și călcăile nu li se mișcă.

Orluzile.

22.

Bâr chicichené alașá
Teogherecnî dolașá.

Coletci.

22.

Un cal mititel
Se 'nvârtește împrejur.

Umbra.

23.

Pazargá chellám
Sierghé condám,
Deort ai igârmi deort
ildaș cordám.

Nal mâgî.

23.

Am fost în oraș,
In poliță am fost pusă
Patru luni și douăzeci și patru
de stele am văzut.

Potcoavele și culele.

24.

Bâr chicichené pál
Arcasândá tasmá tâl;
Acâldân bosá, oilandá bâl !

Saban.

24.

Un fluture mititel
Are limbă pe spinare ;
Dacă tu ai minte, ghiceste !

Plugul.

25.

*Iul işindé oin bar,
Cuiù şindé cuiù bar,
Cuiu şindé gilan bar,
Gilan başindá şemidan bar,
Şemidanân başindan
borazan bar.*

25.

*In casă este un joc,
In fântână mai este o fântână,
In fântână este un șarpe,
In capul șarpelui este un
sfeșnic,
Si 'n capul steșnicului este
o goarnă.*

Lambă.

26.

*Deort dreclî
Teobesi moghedecli.*

Lampa.

26.

*Patru stâlpi
Si pe ei (se află) un coviltir.*

Şâgarac.

27.

Ogâz ocuré, cul șașá.

Hornul.**Pâscî.**

28.

*Bâr aivanâm bar,
Târlîi gitâ, târlîi cusá.*

lui.**Ferăstrău.**

28.

*Am o vită care
Intreg înghitie întreg varsă.*

29.

*Aeşam bosá, caplanâr
Sâbârtci ostâná saclanâr.*

Coz.

30.

*Muiuz ilen saban eclâm.
Şecher septâm. tuz şicli.*

Târnaganî.

31.

*Et sacladâm,
Et gheordâm.*

Horaz.

*Dacă este seară, se închid
Si s'ascund sub mătură.*

Casa.

29.

*Cu coarnele am arat,
Zahăr am presărat, sare a eșit.*

Ochil.

30.

Scărpinatul.

31.

*Carne am ascuns;
Bărbat am văzut.*

Cocoșul.

32.

*Bâr suecsâz semâz bogâ.***Casartcî.**

33.

*Carâ mâşâc cuirugundan.
Aşâlgan.***Saplî-tauá.**

34.

*Carâ tauc canatândâ
asâlgan.***Oşac.**

35.

*Caz giemârtladî
Corant atladi.***Cabac.**

36.

*Carangî damnî ışimde
Caz-dai bolâp otârtî.
Tarâ magâ şâşî ioc
Câz-dai bolâp otârtî.***Cocâş.**

37.

*Uzun-uzun uzunlar,
Dulapları turar
On ecâtané iaprac,
On iucitané toprac.***Şubuc.**

38.

*Cârc ipec men arâlghen,
Cârc tuimsâc tulghen.***Ormecşî iasî.**

32.

*Un taur gras fără oase.***Căpuşa.**

33.

*Pisică neagră
De coadă spânzurată.***Tigaia.**

34.

*Găină neagră spânzurată de
aripi.***Pirostrile.**

35.

*Gâsca a ouat
Si a încălecat pe gard.***Dovleacul.**

36.

*Stă în grajd întunecos,
Stă ca o gâscă,
N'are păr să se pieptene
Si stă ca o fată.***Curca.**

37.

*Lung, lung și iar lung,
Dulapurile îi stau
Douăsprezece foi
Si treisprezece pământ.***Luleaua.**

38.

*Din patruzeci de fire de
mătase
S'au impletit patruzeci de
noduri.***Pânza păianjenului.**

39.

*Câzâl calau iustânde,
Ac șoșamí olârá.*

39.

*Pe un gard roșu
Stau prepelițe albe.*

Tâș.**Dinții.**

40.

*Anierdé val-vai
Bâlti șictá maicai mai.*

40.

*Acolo este vai-vai
Si'n ulcică fierbe unt.*

Câmârscă.**Furnicile.**

41.

*Bâr aulam bar ;
Bin coi sâia,
Bâr auș tobân sâimai.*

41.

*Am o curte ;
O mie de oi încap,
Dar o mie de pae nu încape.*

Câmârscanî Ivasî.**Gaura furnicilor**

42.

*Bâr aatâm bar ;
Ses-sem toctai
Bailasan gîre.*

42.

*Am un cal ;
Când îl desleg stă,
Iar când îl leg merge.*

Şarâc.**Opinca.**

43.

*Bâr chicichené pâlnaz ;
Gerghé tiușșé sănmaz
Iapângilar iapalmaz
Cuimgilar câialmaz.*

*Este un fluturaș mititel;
Dacă cade jos nu se sparge.
Meșterii nu pot să-l facă,
Argintarii nu pot să-l toarne.*

Pândâc.**Buricul.**

44.

*Su astândá
Sari perâc.*

44.

*Sub apă
Puiculiță galbenă.*

Tiui.**Păsatul.**

45.

*Cat-cat teoșec,
Onî bâlmeân bâr eșec.*

45.

Rânduri-rânduri de saltele
Și cine nu ghicește este un
măgar.

Toban.**Palele.**

46.

*Coc cudurdeddi
Coighè chelâp șalladt
Ecî tai bâr gerghé
Chelâp olladî*

46.

Cerul a tunat,
In mijlocul satului s'a spart,
Doi cai la un loc
Au păscut în mijloc.

Târmenî calatașî.**Piatra morii.**

47.

*Iui artânda eușagâm caldî ;
Ai saldî, cun aldi.*

47.

După casă a rămas brâul ;
Luna l-a lăsat și soarele l-a
ridicat.

Câraru.**Bruma.**

48.

*Pazardá salâlmaz,
Şanacá salânmez,
Ondan tallî şit bolmaz.*

48.

La oraș nu se vinde,
In farfurie nu se pune,
Și mai dulce decât acela nu
se găsește.

Ulcu.**Somnul.**

49.

Tas iustândé saban giurè.

Pe castron plugul merge,

Baş cărcanî**Mașina de tuns.**

50.

*Iuslu gearî, aslî gearî,
Ortașândá bâr auș tarî.*

Deasupra piele, dedesubt piele,
Şi'n mijloc un pumn de meu.

Ingir.**Smochina.**

51.

*Et metii, temâr cârșau.***Parmaclî luzuc.**

52.

*Ac taiacă uralgan biaz şalî.***Parmac.**

53.

*Cará bult chelâp capladî,
Tâmârtai chelâp giocladî.***Cașâc capcaș.**

54.

*Bâr chicichene duchean,
Iși tolî Mocan.***Sâernâc.**

55.

*Ot başândá otârá,
Cursá şigân totârá.***Cuman.**

56.

*Astî tactá cop basar,
Iastî tactá cop basar,
O bâzâlsà câm iasar?***Coc ger.**

57.

*Uzun ildâz, aatâm ildâz,
Ildâzlardan iapâlmadâm,
Chianunlerdé er ierdé,
Martâ bení bulamasân,
Ne oldâgân bilemesân.***Car.**

51.

Butoi de carne și cerc de fier.

Degetul și inelul.

52.

Băt alb infășurat în pânză albă.

Degetul.

53.

Un nor negru l-a acoperit,
Cevâ rotund l-a descoperit.**Lingura și capacul.**

54.

O prăvălie mică,
Plină toată de Mocani.**Cutia cu Chibrituri.**

55.

Stând lângă foc,
Iși satură pântecul.**Ibricul.**

56.

De-asupra scândura s'apasă,
De jos scândura apasă,
Dacă se strică cine reface?**Cerul și pământul.**

57.

Sunt o stea lungă, numele mi-e
stea,
Din stele nu m'am făcut,
Unde mă cauți, mă vei găsi,
În Martie nu mai mă găsești
Și ce m'am făcut nu știi.**Zăpada.**

58.

*Cuciugiuç boili
Catiipé tonni,*

58.

Statură mică
In haină de catifeă.

Patlagean.**Pătlágeaua vânătă.**

59.

*Ai obalar — obalar,
Obadá gilan balalar,
Sorpasi elal et aram ;
Ogà neder molalar.*

59.

Movilițe — movilițe,
Pe movili șarpele face pui,
Zeama e bună, carnea e
spurcată ;
Ce-au să zică preoții ?

Bal.**Mierea.**

60.

Geol geandan mailî caiş.

60.

Lângă drum curelușă unsă.

Gilan.**Şarpele.**

61.

Tic-tac, capaclı san.

61.

Tic-tac strachină învelită.

Saat.**Ceasul.**

62.

*Ai buralı — buralı,
Aiagı colı cânalı,
Şimşicâlı tonı bar.
Sultaniè atlı bar.*

62.

De aici aici,
Picioarele și mâinile i sunt
văpsite,
Poartă haina pestriță
Si o chiamă Sultana.

Öpop.**Pupăza.**

63.

*Geaşı on beş, cartı otuz
Sângârdá bâr taş.*

63.

Când e Tânără, are 15 (zile),
când e Bătrână, are 30,
și la sfârșit e ca o piatră.

Al.**Luna.**

64.

*Jui işimdē oin bar,
Tablaşictá tıuium bar.*

64.

*In casă mi-e jocul
Şi pe tablă am păsat.*

Carigaş.**Rândunica.**

65.

*Stambuldá caz pşé
Cucusi mândă lşé.*

Mectiuip.

65.

*La stambul se trige gâsca
Şi mirosl vine aici.*

Scrisoarea.

66.

Eci damdá bâr drec.

Murân.

66.

Intre două grajduri un zid.

Nasul.

67.

*Cat-cat catlanşic
Catlamadan ap aşic.*

Capustá.

67.

*Rânduri-rânduri rândurele
Şi'ntre rânduri este turtă.*

Varza.

68.

*Bâr cuium bar belden
Bâr cuium bar tâzden.*

Ştan etâc.

68.

*Am un puť la mijloc
Şi un puť la genunchi.*

Pantalonii și cismele.

69.

Ozî top coletci ioc.

Urú.

69.

Minge rotundă fără umbră.

Groapa.

70.

*Cunghé pâşchen aş cordâm.
Cobâc cuscan tâş cordâm.*

Caun cobâc.

*Mâncare coaptă la soare am
văzut,*

*Şi spumă vârsând dinţi am
văzut.*

Pepenele galben.

71.

*Alşac terec,
Alemghé cherec.*

71.

Pom mititel
La toată lumea trebue.

Tachiná.**Sandalele de lemn.**

72.

*Ai alemet — alemet
Şi toli căiamet ;
Sulai saldám, cur aldám,
Sali Allah Moamet.*

72.

O prăpastie mare
Cu toate felurile într'insa ;
Udă am pus-o, uscată am
luat-o,
Mulțumesc ţie Doamne
Mahomed.

Ötmech.**Pâinea.**

73.

Ozân boin ozi aşar.

73.

Singură îşi mănâncă din
lungime.

Mal-şirac.**Lumânarea.**74. ¹⁾

*Coralá bár şii bar ;
Iten coremai, tauctan corecă.*

74. ¹⁾

In grădină este cevă ;
De câine nu-i e frică, dar de
găină îi este frică.

Şualşan.**Râma.**

1) Această din urmă ghicitoare este luată din limba românească și nu-i de mult în repertoriul ghicitorilor tătărești, care circulă prin sat.

Doamna Sofia Chiriacescu, — sora fruntașului și primarului acestei comune, Ioan Bănescu, — mi-a povestit că prin Septembrie—Octombrie fiind strânse într'o casă mai multe Tătăroaice, dânsa, din vorbă în vorbă, le-a spus ghicitoarea românească :

«Strigă Leana din grădină
Că-i e frică de găină
Și de câine nu-i e frică». — Râma.

De atunci, ghicitoarea aceasta a umblat din gură în gură și acum să incetează la Tatari.

V. MEMETCEA

Jocul acesta este sătăresc și numai pentru băieți. Întâi se aleg doi șefi; apoi, ceilalți copii,—doi câte doi,—se duc mai la o parte și-și pun în taină diserite nume, (de flori, fructe, etc.) și pe urmă vin în fața șefilor, cari aleg la noroc. În urmă cele două cete, la depărtare de vre-o 8—10 metri una de alta, se asează față-n față, stând toți jos, turcește. Atunci un băiat dintr-o ceată și altul dintr'alta spun cuvintele următoare :

- 1. *Memetcea !*
- 2. *Melecâi totâ !*
- 1. *Baran ghelé.*
- 2. *Bâsi ortâ.*
- 1. *Seven, seven.*
- 2. *Ghelsân, alsân !*

- 1. Memetcea (nume propriu)
- 2. Lele Melecâi !(nume prop.)
- 1. Se duce și vine.
- 2. Capul la mijloc.
- 1. Iubește, iubește !
- 2. Să vie, să iâ !

Cuvintele acestea fiind sfârșite, cei doi băieți cari le-au spus, fug unul după altul, înconjurând de trei ori cele două tabere. Dacă în luga aceasta cel din nainte este prins, devine prizonierul celorlalți.

Când o ceată este luată prizonieră, toți copiii din ceata biruitoare încalecă fiecare pe câte unul dintre cei învinși, cari sunt datori să-i ducă și să-i aducă în spate vre-o 20 de metri.

Jocul poate reîncepe.

ADRIEA. ADRIEA! ...

*Adriea, Adriea ! — mare senină,
Dar cu adâncuri în clocot, funeste, —
Soarele'n sânge apune pe creste,
Piere'n lumină...*

*Viforul nordic s'arată, e gata —
Peste pământul italic să cadă ;
Vin furtunatece rânduri grămadă,
Vin ca săgeata !*

*Stâncele negre 'mpetrite-au să steie ?
Oare nu' ncèpe-vor să se prăvale,
Până la poalele apelor tale
Vântul să-și deie ?*

*Cadă și curețe sfânta țărână,
Plină de ale străbunilor urne ;
Cele de astăzi — ca duhuri nocturne —
Vis să rămână !*

II.

*Munții sănt vițregi și stâncile-asemeni !
 Ele ținură dușmânilor parte :
 Roagă-te, Adrie, zeului Marte,
 Zână ce-i semenii !*

*Toarnă oțelul în brațe, și vrere
 Ne'nduplecată în inimi latine ;
 Din ale tale afunduri divine
 Adă putere !*

*Iar dacă lutul nu o să învie,
 Svârle talazuri s'acopere țara
 Unde un Tasso făcut-a Ferrara
 Sacră să fie !...*

*Tu, care pururi ai fost suverană
 Peste-a Italiei mândră câmpie,
 Fă ca să treacă neștearsă'n vecie —
 Faima română !*

*Adriea, Adriea !—mare regină,
 Clipa din urmă a Romei azi este :
 Soarele'n sânge apune pe creste,
 Pieire'n lumină !...*

24 Octombrie, 1917.

EUGEN CIUCHI

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

CANALUL NAVIGABIL CERNAVODA-CONSTANȚA

— — — — —
— — — — —
— — — — —

PUTINȚĂ DE A REALIZA ACEASTĂ LUCRARE.

— — — — —

In timpul din urmă s'au scris diverse articole prin ziare și reviste asupra acestui subiect. Din citirea celor publicate se observă că intenția autorilor — stăpânii de ideea întocmirii unui Canal navigabil Cernavoda-Constanța — era motivată, în primul rând, de însemnatatea bogăților solului și subsolului țării.

Materiale prime și fabricate de care dispune țara ocupă, față de alte state ale Europei, un loc bine apreciat. Toate aceste produse par a cere mereu și li se deschidă drumuri mari, așa precum mare le este însemnatatea lor.

Și, în adevăr, ori-cât de mănos ar fi un pănânt și ori-cât de variate ar fi produsele locului, foloasde ce-ar urma să fie culese de pe urma acestor bunuri rar putea fi valorificate atâtă timp cât mijloacele de transport n'ar fi puse cu înlesnire la îndemâna comerțului. Sub acest raport, toate drumurile noi deschise — fie ele pe uscat, fie căi de apă — reprezintă, pentru comerțul unei țări, agentul de susținere și de dezvoltare al tuturor bogățiilor.

Acum în urmă, în No. 2, Anul III, 1922, din revista „Analele Dobrogei“, ni se dă, în traducere, un articol

„Valea Cara-Su“, datorit lui Herr v. Vincke, al cărui studiu prezintă un interes deosebit prin faptul că, pe la 1840, cercetătorul v. Vincke a studiat topografia Văii Cara-Su și a luat în cercetare ideea săpării unui canal navigabil de la Cernavoda la Constanța. După arătările lui v. Vinke ar rezulta că, acum 82 de ani, lacurile din Valea Cara-Su aveau un debit de apă mai mare de cât il au azi și că legătura acestei văi cu apele Dunărei la Cernavoda era permanentă în timpul creșterii apelor fluviului. V. Vinke considera, deocamdată, lacurile Cara-Su drept un basin superior de la al cărui debit s-ar putea alimenta apele canalului. Și, plecând de la această considerație, el propunea mai întâi :

a). — Întocmirea unui canal cu ecluse, care ar pleca, pe deoparte, din lacurile Cara-Su spre apus, către Dunăre, până la Cernavoda ; iar, de altă parte, un alt canal, tot cu ecluse, care să plece de la lacurile Cara-Su spre răsărit, până la Mare, la Constanța.

Pentru un asemenea proiect ar fi trebuit ca debitul apelor din lacurile Cara-Su să fi fost destul de însemnat, pentru că din ele să se alimenteze cu apă cele două canale. Totuși, însuși v. Vinke se cam îndoia, că acel debit ar putea servi la umplerea canalelor. Azi lucrurile stau cu totul altfel. Lacurile Cara-Su sunt în mare parte secătuite și nici nu este de gândit că ele ar putea servi drept izvor de alimentare al canalelor.

b). — A doua propunere a lui v. Vinke consistă în tăierea unui canal adânc între Cernavoda și Constanța și care să lege apele Dunărei cu cele ale Mării Negre, canalul având înclinarea suficientă pentru ca apele Dunărei să se verse, prin el, direct în Mare.

V. Vinke spunea, fără însă a fi convins, că întocmirea unui asemenea canal ar fi un lucru cu puțință de înfăptuit și clasifica lucrarea lui printre cele numite în „stil mare“. V. Vinke nu se ilusiona asupra greutăților ce, natural, trebuiau să iasă în cale prin tăiera în adâncime a podișului dintre Allahcapu și Constanța, format din straturi de piatră calcaroasă. O asemenea îngrijorare era explicabilă pe la anul 1840, căci pe atunci lucrul manual

nu era secondat cu atâtă înlesnire de instrumente și mașini, aşa cum este în zilele noastre.

In resumat, concluziile lui v. Vincke sunt sceptice și ele au fost determinate de mai multe cause, între care cităm : 1) cheltuelile mari, pe care le-ar cere lucrările de săpătură ale unui canal de asemenea dimensiuni. 2) apoi el se temea că portul Constanța ar putea fi înpotmolit de aluviunile aduse de apele canalului, căruia Vincke și dedea vărsarea direct în Mare. Fără să indice locul de vărsare al canalului la Constanța, cercetătorul de pe atunci amintește că la Constanța Marea este puțin adâncă și malurile nisipoase, ceea ce-i sporea și mai mult îngrijorarea ce avea asupra înpotmolirii portului, 3) și tot v. Vincke își pune întrebarea asupra viitorului porturilor Brăila, Galați și Sulina în ziua când canalul navigabil de la Cernavoda la Constanța ar fi deschis navlului.

Văzurăm în mod succint cercetările și proiectele lui v. Vincke care, la anul 1840, avu minunata licărire de a indica, pentru întâia oară, însemnatatea canalului navigabil Cernavoda-Constanța.

Dela 1840 până azi multe lucruri s-au schimbat în situația economică a satelor europene. Pe lângă așezăminte nouă de State, care s-au realizat în timpul războiului, a reapărut, ca factor de căpătenie în conducerea popoarelor, și materialismul politic, a cărui putere efectivă se reazimă, între altele, pe marea artere de comunicație, singurele în stare de a servi la înflorirea comerțului și a industriilor. O independentă cu adevărat stătătoare de sine are nevoie să stăpânească cele mai variate căi de comunicație, căci prin schimbul produselor, pe care o țară le deține, ea își poate întemeia bogăția, iar ușurința mijloacelor de transport îi atrage în cîmpul său de activitate cât mai multe din produsele altor țări.

Înfăptuirea unui canal navigabil, care să lege Dunărea cu portul Constanța, este evident socotită ca o lucrare de mare însemnatate, căci în ziua când navlul fluvial va atinge portul Constanța, mare parte din mărfurile de export și de import vor beneficia de o cale de apă scurtă și comodă. Grație acestui canal se va oferi mărfurilor

pentru transit ușurință de a străbate tot centrul Europei de la un capăt la altul.

Ca un ultim cuvânt înainte, trebuie să spun că nu mă voi ocupa cu analizelemeticuloase ale diferitelor proiecte sau scrieri, care au îmbrățișat acest subiect. Faptul de primă importanță este că însemnatatea căilor de apă este în de obște cunoscută și admisă, iar cât privește greutățile pe care le conține în sine o asemenea lucrare, ele nu sunt din cele de neînvins.

Ceea ce interesează este să arăt că *realisarea unui Canal navigabil dela Cernavoda la Constanța este cu putință de a fi indeplinită*.

Canalul va avea porți-ecluse la ambele capete. La Cernavoda ele vor servi de legătură între apele Dunărei și cele ale canalului, iar la Constanța, porțile-ecluse vor servi la regularea debitului apelor din canal. Canalul nu va avea o scurgere propriu zisă direct în Mare, el fiind calculat pentru o înclinare de 0,00009 m. pentru metru lungime, aşa fel că apele conținute în canal să aibă o scurgere ușoară. Sunt prevăzute basine-porturi la Cernavoda, Megidia, Murfatlar, Hasancea și Constanța.

Aceste generalități spuse, să intrăm în discuția subiectului pe care-l voi împărți în două capitole :

a) — Să arăt că săpătura unui canal navigabil, care să lege Dunărea cu Marea în drumul de la Cernavoda la Constanța este un lucru cu putință de a fi realizat, ori-care ar fi latura sub care problema ar fi privită. Tot în acest cap. vor intra și cheltuelile cerute pentru săpătura canalului, construirea digurilor, a basinelor—porturi, etc.

b) In legătură cu deschiderea unei căi de apă de însemnatatea acestui canal navigabil, este natural să mă opresc și asupra efectelor economice care vor decurge de pe urma acestei căi de apă. Acest canal va influența în mod efectiv asupra traficului dinăuntru și din afară al țării. Aceste constatări vor forma subiectul cap. II.

I

Dacă aruncăm o privire asupra profilului văii Cara-Su, cu punct de plecare Cernavoda, și lungim această vale

spre răsărit către Constanța, constatăm că, pe distanța de 35,5 Km. între Dunăre și vecinătatea gării Dorobanțul, terenul văii se menține la o altitudine medie de 5. m. deasupra nivelului Mării Negre, adecă puțin mai sus de cât nivelul apelor Dunărei la etaj (nivelul apelor celor mai scăzute ale Dunărei e de 4, 5 m. deasupra nivelului Mărei).

Dela Cernavoda până aproape de gara Saligny (5 km. distanță) valea merge descrescând în pantă usoară, având cota de circa 8 m. înălțime la Cernavoda și 5 m. cota la gara Saligny,¹⁾ adecă o înclinare de 0,0006 m. pentru metru lungime.

Din vecinătatea gării Saligny, mergând spre răsărit, valea Caras-Su își menține nivelul aproape normal și anume la 5 m. deasupra Mării. Această așezare regulată a văii merge până lângă gara Dorobanțul, pe o distanță de 35,5 km.

Pe lungimea acestei văi (circa 36. km.), cotele de nivel fiind vecine cu nivelul apelor Dunărei la etaj, este natural ca apele fluviului să se reverse pe vale atunci când ele sunt în creștere, căci o umflare a lor numai de 4 m. deasupra etajului, aduce inundarea văii Cara-Su, formând din tot ținutul ei, până aproape de Allahcapu, o fâșie întinsă de apă.²⁾

După cum se vede, situația terenului de la Cernavoda până la Allahcapu (38,5 km.) este minunat înfățișată pentru tăerea unui canal. Plecând de lângă satul Allahcapu (cam. la 38,5 km. depărtare de Dunăre) și înaintând către Mare, terenul începe a se ridica treptat, dar simțitor și, după cum ne indică profilul, întâlnim cotele :

10 m. deasupra nivelului Mării la Allahcapu ;
 15 m. " " " între Murfat și Omurcea ;
 20 m. " " " între Omurcea și Hasancea ;
 iar de aci înainte podișul se ridică gradat la :
 30 m., 35, 40, 45, 50 m. deasupra nivelului Mării,

¹⁾ Cota mai ridicată la gura văii ca în interiorul ei se datorează aluvionării exercitate de Dunăre în trecut, în timpul marilor inundăjii, când apele Dunării intrau pe valea Cara-Su până la E. de Megidie.

²⁾ De la 1862, de când Englezii au făcut un dig de baraj la gura văii Cara-Su, spre a proteja calea ferată pe care au construit-o între Cernavoda și Constanța, valea nu mai este inundată de Dunăre.

pentru a atinge cota cea mai ridicată de 56 m. la Palas.

De la Palas spre răsărit cotele terenului încep a crește, și se termină având 20—40 m. lângă Constanța.

Intre Allahcapu și Mare distanța este de 23,5 km. și, pe această porțiune de podiș, terenul formează o piedică hotărâtă, care ne indică că Valea Cara-Su în nici un caz nu poate fi considerată ca o veche albie a Dunărei.

Din cele ce văzurăm cota cea mai ridicată este cea de la Palas (56 m.). Totuși, pe traseul de la Cernavoda la Constanța, cota de la Palas este cea mai joasă față de cotele imediat apropiate ale podișului, care se întinde spre nord și spre sud de punctul Palas. Aci avem o șea în relieful podișului.

In punctul Palas (56 m. cotă și la 6 km. departe de malul Mării) va corespunde cea mai adâncă săpătură a Canalului. Urmărind profilul văii Cara-Su, cu punct de plecare Cernavoda și terminus Constanța, observăm că lucrările de săpătură ale Canalului, privite sub raportul importanței lor cantitative, se împart în două :

a) — Dela Cernavoda până la Allahcapu (38,5 km.), săpătura Canalului este de la sine indicată în valea Cara-Su propriu zisă, ca un teren natural de revărsare a apelor Dunărei.

b) — Cu începere de la Allahcapu (10 m. cotă și 23,5 km. departe de Mare) până la malul Mării, lucrările de săpătură întâmpină obstacole opuse de podișul, care se înalță mereu spre Constanța.

Această pieșecă nu trebuie totuși să ne opreasă din calea socolită. Greutățile apar întotdeauna atunci când e vorba să învingem obstacole naturale. Atențunea ne este atrasă în mod serios de însemnatatea ce-ar avea-o pentru țară tăerea acestui canal ; și cum, de altă parte, lucrări similare au fost executate în adâncimi mult mai mari de cât cele cerute de canalul Cernavoda-Constanța, cum este de ex. canalul Corint, canalul râului Colorado și altele, — vedem bine cât de încrezători trebuie să fim în puterile noastre, când ele sunt cerute pentru înfăptuirea unor opere naționale.

Urmând spusele de la început, reamintim că întocmirea Canalului navigabil Cernavoda—Constanța nu are

alt scop de cât acela de a permite navlului fluvial să atingă Portul Constanța. Inclinarea Canalului dela Dunăre la Mare va avea o pantă mică ; scurgerea apei canalului va fi în drumul către Mare foarte înceată, căci *nici un folos să se dea apelor Dunărei o scurgere continuă în Mare, la Constanța.*

Cursul normal al Dunărei nu va fi de loc stânjenit prin umplerea cu apă a canalului; apele fluviului vor urma liniștit calea spre Brăila, Galați, Sulina, pentru că, aşa cum am arătat, canalul nu se va vîrsa direct în Mare. El va fi stăvilit la Constanța prin ecluse — baraje, al căror rost este de a comanda și regula nivelul de apă din canal. După cum vom vedea mai la vale dimensiunile canalului și cele ale basinelor-porturi, apoi cantitatea de apă cuprinsă de canal între Cernavoda și Constanța, reprezintă în medie, 18,000,000 metri cubi. Cu privire la debitul de apă al Dunărei, socotit pe o adâncime de 6 m. și cu o viteză de scurgere de 1 metru pe 10 secunde, acest fluviu lasă să treacă 31,000,000 metri cubi de apă în timp de 24 ore (acest debit se referă numai la brațul propriu zis al Dunărei, cel care trece pe la Cernavoda). Deci nu poate îngrijora pe nimeni faptul că o parte alicotă din volumul aşa de mare de apă al Dunărei este îndrumată în canalul dela Cernavoda la Constanța. Si, pentru că s'a stabilit că inclinarea canalului va fi foarte mică, canalul nu va vîrsa în Mare mai mult de 1—200,000 metri cubi apă în 24 ore, fapt ce nu poate avea înrăurire nici asupra volumului și nici asupa cursului Dunărei.

In conducerea lucrărilor pentru executarea acestui canal vom considera punctele de mai jos ca jaloane de căpătenie.

1) — Inclinarea canalului va avea o pantă care nu va depăși 0,0009 m. la metru lungime ;

2) — Adâncimea canalului, privitoare la conținutul de apă, va fi de 4. m.

3) — Lățimea canalului, socotită pe fația de apă de la suprafață, va fi de 60 m.

4) — Legătura între apele Dunărei și apele canalului la Cernavoda se va face prin mijlocirea unui stă-

vilar de piatră, având 11 m. înălțime deasupra nivelului Mării și prevăzut cu un grup de 2 porți de fier mobil, sistem ecluze.

5) — Un canal de aducere, cu pereții în piatră, având 11 m. înălțime deasupra nivelului Mării, lat de 80 m. și lung de 200 m. se va continua dela stăvilar până la basinul-port, care se va construi la Cernavoda.

6) — Basinul-port de la Constanța, alipit la capătul de răsărit al canalului de aducere, va avea dimensiunile : 800 m. lungime ; 100 m. lățime și 4 m. adâncime, pentru volumul apei ce va cuprinde.

El va fi prevăzut cu cheiuri care, împreună cu zidăria basinului, vor fi clădite în piatră. Intre basinul-port și canalul de aducere a apei din Dunăre, legătura se va face de asemenea printr'un grup de două porți de fier, mobil, sistem ecluze.

7) — Basinul-port dela Cernavoda va fi legat direct, la capătul de răsărit, cu canalul care merge de la Cernavoda la Megidie.

8) — La Megidia se va întocmi un basin-port având dimensiunile : 800 m. lungime, 80 m. lățime și 4 m. adâncime pentru volumul apei. El va fi prevăzut cu cheiuri. Intreaga comunicație va fi în piatră. Acest basin-port va fi legat direct, la ambele sale capete, cu canalele : Cernavoda-Megidia și Megidia-Murfatlar.

9. La Murfatlar se va întocmi un basin-port de dimensiuni : 400 m. lungime, 60 lățime și 4 m. adâncime, care va fi prevăzut cu cheiuri în piatră. Deasemenea pereții basinului vor fi construiți în piatră. Legătura basinului cu capetele canalului va fi directă.

10. La Hasancea se va construi un basin cu cheiuri, lucrat în piatră, având dimensiunile : 400 m. lungime, 60 m. lățime și 4 m. adâncime. Legătura basinului cu capetele canalului va fi la fel ca și aceea a basinului Murfatlar.

11. La Constanța, punctul terminus al canalului, este prevăzut un basin-port cu cheiuri, construit în piatră și având dimensiunile : 2000 m. lungime, 400 m. lățime și 4 m. adâncime pentru volumul apei cuprinse.

12. Depozite, magazii și locuințe pentru personal se vor clădi la Cernavoda, Megidie, Murfatlar, Hasancea și Constanța.

13. O uzină electrică centrală (cu curent alternativ) se va construi la Megidie, pentru iluminatul canalului, al basinelor, precum și pentru furnizarea energiei cerute de manevra ecluselor și a mașinelor de încărcat și descărcat în porturi.

14. Pereții canalului se vor planta cu salcâmi în părțile lăsate pentru pământ teșit.

15. Felul de săpătură al canalului.

După cotele arătate în profil, pe distanța dela Cernavoda la Hasancea (49,5 km. distanță) suntem îndrumați a face săpătura canalului cu deschizătură descoperită.

Cu începere dela Hasancea (25 m. deasupra nivelului Mării și 12,5 km. distanță dela Mare) și mergând spre Constanța, profilul podișului se înalță din ce în ce și ar fi cazul să vedem dacă pe porțiunea Hasancea-Constanța săpătura canalului, cu deschizătură descooperită, este mai nemerită de cât aceea a unui canal săpat în tunel.

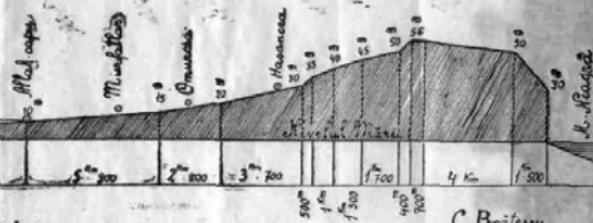
Lucrările cerute pentru a executa săpătura canalului cu deschizătură liberă sunt mai ușoare de înfăptuit și mai puțin costisitoare decât acelea ale unui canal prin tunel. Cum însă distanța între Hasancea și Constanța nu este decât de 12,5 km., aducerea canalului prin tunel între aceste două puncte n'ar fi o lucrare imposibilă. Acest canal tunel ar avea avantajul de a înlătura marile excavațiuni de teren, pe care au să le aducă tăiera podișului pentru canalul deschis în aer, a cărui lățime de suprafață variază dela 80 m. până la 150 m., iar adâncime de săpătură între Hasancea și Mare dela 30 m. până la 60 m. De asemenea, o deschizătură de teren atât de mare în regiunea apropiată de Constanța ar fi o piedică pentru circulația căruțelor în trecerea lor dintr-o parte în alta a canalului.

Privind chestiunea sub altă față trebuie, totuși, să ținem seamă de cheltuelile ridicate pe care le-ar cere lu-

Bunărea la etaj: 4-5

lul maxim al Dunării rezervată: 10^m

Bata Megha

Profilul văii Cara-su

Intre Cernavoda și S. Constanta. Lungimea: 62 km.

C. Brătescu
15.I.922.

crăile de întocmitre ale unui canal tunel, pe lângă care mai vin să se adauge cheltuiala întreținerii unui asemenea tunel cu apă, căci asigurarea transporturilor de vase prin tunele are nevoie de iluminatul permanent cu electricitate, precum și de un serviciu bine organizat pentru supravegherea și controlul vaselor. În ce privește îngrijorarea ce ar aduce-o săpătura canalului cu deschizătură liberă pentru circulația vehiculelor, aceasta va fi ușor înălțată prin stabilirea cătorva poduri de trecere deasupra canalului.

In definitiv, ne vom opri deci — și între Hasancea-Constanța — la sistemul de săpătură a canalului cu deschizătură liberă, astfel că întreg canalul navigabil, dela Cernavoda la Constanța, va fi descoperit.

Spuneam că lățimea canalului ar fi de 60 m. Pereții canalului vor fi întăriți cu zidărie de piatră la intervale de 1000 m. Întăriturile cu piatră ale malurilor canalului vor avea lungimi de câte 500 m., aşa fel că întăriturile cu piatră și acelea cu pământ teșit vor merge alternând: pe 500 m. l. întăritură cu zidărie de piatră, urmată de 1000 m. l. bordură cu pământ teșit, și aşa mai departe.

Adâncimea canalului, pentru cuprinsul volumului de apă, va fi de 4 m.

17. Un serviciu telefonic și de semnalizare va lega între ele basinele porturi.

In drumul spre Constanța am spus că, plecând de la Hasancea, canalul va trece prin punctul Palas (56 m. deasupra nivelului Mării) și de aci el va merge la Constanța, unde capătul canalului va debușa într'un basin-port terminus, al cărui amplasament va fi stabilit în partea de sud a orașului, în cartierul Viilor-vechi, care se găsește drept în spatele portului maritim.

Nu socot deloc nemerit ca să se dea canalului vărsarea în lacul Siut-Ghiol (la Mamaia) aşa precum au indicat-o căți-va scriitori. Mai întâi că s-ar lungi traseul canalului cu circa 8 km., și mai pe urmă podișul, care este așezat între Palas și lacul Siut-Ghiol, are în unele puncte 70 m. deasupra nivelului Mării, ceeaace depășește cu mult cota de la Palas (56 m.).

Nu trebuie uitat de asemenei că lacul Siut-Ghiol nu poate fi niciodată legat direct cu Marea în scop de a servi la trecerea vaselor dintr-o parte într'altele, căci dealungul lacului, pe tot litoralul plăji Mamaia și pe o lungime mai bine de 10 km., avem numai bancuri de nisip care se întind mult departe în largul Mării. Mai apoi, prin vărsarea directă a canalului navigabil Cernavoda-Constanța în lacul Siut-Ghiol, ar putea, cu timpul, să se împotmolească lacul prin depunerile aduse de apa canalului. Își, cum situația lacului Siut-Ghiol este la 7 km. nord de Constanța, în direcție opusă portului maritim, ar urma ca toate mărfurile aduse cu săpeurile pe canal să fie din nou transportate pe distanță de 7 km. până la silozurile portului. Mărfurile sosite în port și care ar trebui să plece în interiorul țării pe cale fluvială ar fi supuse la aceeași transbordare pe distanță de 7 km.

Evident că o asemenea stârjenire nu-i de loc potrivită cu cerințele traficului de produse în mare. O ultimă observație este faptul că curenții Mării pe coasta Dobrogei se mișcă în direcția nord-sud și, în perpetua lor mișcare, acești curenți aduc cu ei depunerile de nisipuri, pe care le aşeză dealungul coastei. Își, dacă lacul Siut-Ghiol ar putea fi împotmolit de aluviumile aduse de apele canalului, s-ar mai putea întâmpla ca bancurile de nisip și de aluviumi din jurul lacului și plăji să fie duse de curenți spre sud, către portul Constanța, pe care l-ar amenința cu împotmohreia.

In definitiv, rămân stabilite două puncte capitale:

1) — *Canalul navigabil de la Cernavoda la Constanța va fi săpat cu deschizătura descoperită și traseul lui va merge în vecinătatea căii ferate, trecând prin basinele — porturi și punctele stabilite mai sus.*

2. — *Capătul canalului la Mare se va deschide în basinul-port Constanța, care va fi așezat în imediata apropiere a portului, în regiunea numită Vile Vechi.*

In tabloul anexat sunt arătate, pe categorii, dimensiunile lucrărilor de săpături, de zidărie a stăvilarului, a basinelor porturi, a cheiurilor etc. In dreptul fiecărei lu-

crări sunt arătate sumele la care se ridică efectuarea lor.

Pentru a nu încărca prea mult cu date și explicații tabloul ce urmează, voi trece mai jos adâncimile de săpături față de profilul terenului pentru fiecare categorie de lucrare.

Săpătura în pământ pentru stăvilarul, canalul de legătură și basinul-port de la Cernavoda va avea o adâncime de

7,00 m.

Săpătura în pământ pentru canalul navigabil de la Cernavoda la Megidia va avea o adâncime de

4,60 m.

Deschizătura superioară a pereților acestui canal va fi de circa

65,00 m.

Basinul-port de la Megidia va avea o săpătură în pământ în adâncime de

4,60 m.

Săpătura în pământ pentru canalul navigabil de la Megidia la Murfatlar va avea o adâncime medie de

9,00 m.

Deschizătura superioară a pereților acestui canal va fi în medie de circa

75,00 m.

Basinul-port de la Murfatlar va corespunde la o săpătură în pământ în adâncime de

11,50 m.

Săpătura în pământ pentru canalul navigabil de la Murfatlar la Hasancea va avea o adâncime medie de

22,00 m.

Deschizătura superioară a pereților acestui canal va fi în medie de

95,00 m.

Basinul-port Hasancea va corespunde la o săpătură în pământ în adâncime de

28,00 m.

Săpătura în pământ pentru canalul navigabil de la Hasancea la Constanța va avea o adâncime medie de

50,00 m.

Deschizătura superioară a pereților acestui canal va fi în medie de

150,00 m.

Basinul-port-Constanța va corespunde la o săpătură în pământ în adâncime de

30,00 m.

Sumele cerute pentru executarea canalului navigabil de la Cernavoda la Constanța, așa cum sunt arătate în tabloul anexat, au fost întocmite după o bază medie a prețurilor actuale de muncă și materiale.

Totuși, nu sunt înălțurate mijloacele pentru reducerea acestor prețuri. La o lucrare cu proporții atât de mari, așa cum este cazul de față, se vor găsi, odată cu stabilirea definitivă a lucrărilor de executat, și scăderi posibile de făcut asupra prețurilor unitare,

Pentru moment, trebuie să considerăm suma de lei 662.804 000 ca fiind aceea cerută pentru realizarea canalului navigabil de la Cernavoda la Constanța.

Urmărind lucrările arătate în tabloul anexă și, în special, pe acelea privitoare la săpături și zidării, găsim că:

Pământul săpat pentru tăierea canalului reprezintă 115.704 400 metri cubi;

Lucrările de zidărie în piatră pentru stăvilar, canalul de aducere, basinele-porturi, cheluri, întărirea malurilor etc. reprezintă 437.548 metri cubii

Iar sumele cerute pentru uzina electrică de la Megidia, pentru porțile-ecluse, pentru clădiri, magazine, elevatoare, macarale, poduri rulante, iluminatul cu electricitate și aparatele de semnalizări, cu care vor fi înzestrate basinele porturi, sunt evaluate la Lei . . . 118.000.000

O extracțiune de 115.704,400 metri cubi de pământ, ori cât de mare ni s-ar părea, este totuși un lucru cu puțință de făcut. Între Murfatlar și Constanța săpătura canalului va fi în mare parte făcută în teren calcaros; dar, cum azi mașinile de perforat și extras pământul sunt puse în mișcare prin ajutorul mașinilor motrice, a căror energie poate fi întrebunțată în acelaș timp și pentru materialul rulant, care va deplasa și pune pământul scos, este natural să nu considerăm greutățile ivite în cale de opera săpăturilor, ca obstacole de neînvins.

Lacurile din valea Cara-Su, nu sunt altceva de cât un sir de bălți, care se întind spre apus și răsărit de Megidia. Aceste mlaștini pline cu stuful, nu sunt nici prea adânci (au dela 0,50 m. până la 1,20 m. adâncime) pentru ca să fie socotite drept lacuri, unde ar putea fi prăsiți pești și nici nu aduc vre-un venit însemnat din stuful ce-l conțin.

In schimb, umplerea cu pământ a acestor mlaștine ar asană definitiv orașul Megidia și satele vecine, scăpându-le pentru totdeauna de frigurile palustre, pe care țânțarii din bălți le răspândesc în Megidia și împrejurimi. Ar fi un prilej nemerit pentru asanarea văii Cara-Su, ca pământul scos din săpătura canalului să fie întrebunțat pentru umplerea acestor bălți.

201

Lucrul de căpetenie în executarea canalului navigabil dela Cernavoda la Constanța și care lucru cere un mare și continuu efort, este acel al săpăturii canalului și al ridicării zidăriilor. Dar, ori-cât de grea va fi munca ce se va depune pentru săpăturile în pământ și pentru construcția zidăriilor, acea muncă a făcut totdeauna parte din domeniul voinței și al energiei, de pe urma căror au luat ființă multe și minunate lucrări. Nu este deci nici un secret și nici cel mai mic indiciu de înfricoșare, care ar putea zădărni cu ceva realizarea acestui canal, căci ar urma, în acest caz, să nesocotim calitatea de muncă civilizatoare cu care este înzestrat poporul român.

II.

INRAURIRI ASUPRA DESVOLTĂRII ECONOMICE A ȚĂRII

Trebue să spunem, înainte de toate, că prin deschiderea unui canal navigabil dela Cernavoda la Constanța, nu se urmărește cătuși de puțin deprecierea orașelor Brăila, Galați, Sulina, și nici nu poate fi locul de a se gândi cineva că, odată ce se va stabili legătura pe apă între Dunăre și portul Constanța, ar urma ca atunci să se răstrângă viața comercială atât de înfloritoare, pe care o au porturile din josul Dunărei.

Am arătat că, prin întocmirea canalului navigabil Cernavoda-Costanța, apele Dunărei nu se vor resimți de loc în volumul lor, iar vasele vor naviga cu aceeași ușurință ca și mai înainte către porturile Brăila, Galați, Sulina și înapoi.

În schimb, nu se poate tăgădui folosința căilor de apă, ori-care le-ar fi natura lor, atâtă timp cât ele pot fi utilizate pentru navlu. Prin mijlocirea acestor căi se întăresc din ce în ce legăturile comerciale dintre cele mai depărtate regiuni și, cum transportul de produse în cantități mari convine de minune atunci când vasele de apă intervin ca factor efectiv al acestor transporturi, este împede pentru toți că rostul unui canal navigabil de la

Cernavoda la Constanța este o operă activă de propășire generală, iar nici de cum una din acele creațiuni negative, care cer deprecierea vecinilor în scop de a se menține pe ele însăși.

Pentru a fi mai expliciti, să socotim pentru moment problema rezolvată, adică să presupunem că acest canal navigabil ar fi deja înfăptuit și atunci să privim cum ar sta lucrurile în adevărata lor lumină. — În primul rând să analizăm situația ce ar avea-o portul Constanța, legat astfel pe cale de apă cu Dunărea.

1. — Mare parte din produsele din Banat, Oltenia și o mare parte din cele din Muntenia, cum sunt cerealele, lemnul etc., care produse se scurg în porturile de la Dunăre, vor fi îndreptate cu șlepuri direct la Constanța, pentru a fi expediate. Pe această cale, înlăturându-se ocolul pe la Brăila, Galați, Sulina, va rezulta un câștig pentru navlu de aproape 500 Km.

2. — Tot centrul Europei străbătut de Dunăre va fi chemat să-și scurgă direct prin Constanța, produsele pentru orient; iar cât privește mărfurile prime din răsăritul Mediteranei și chiar de mai departe — mărfuri de care au nevoie țările din mijlocul Europei — ele vor găsi, în legătura apelor Dunărei cu portul Constanța, cea mai scurtă, ieftină și convenabilă cale.

3. — În ziua când canalul navigabil, care va lega Dunărea cu Rinul, va fi desăvârșit¹⁾, deschizându-se astfel marea arteră de navigație de la Rotterdam la Constanța, — legătură între Marea Nordului și Marea Neagră fiind fapt împlinit, — este ușor de văzut că România, stăpână pe o bună parte din bulevardul pe care se vor

1) Legătura pentru navlu între Dunăre și Rin este fapt studiat și lucrările de introducere ale canalului nu vor întârzi de a fi efectuate, căci de această cale de apă sunt legate interese comerciale de mare însemnatate pentru Franța, Germania, Belgia, Olanda și Anglia. După terminarea războiului, am văzut că importanță s-a dat navigațiunii pe Dunăre. Era natural să fie astă. Dunărea fiind cea mai însemnată cale de apă din Europa și străbătând pretutindeni țări bogate, a trebuit ca regularea drepturilor de navigație pe acest fluviu să facă obiectul Comisiei Interaliene alcătuite pentru acest scop.

perindă produsele ţărilor din Orient și acelea ale ţărilor din apus, va fi cea dintâi chemată să culeagă foloasele aduse de comerçul mare.

Proporțiile sub care am socotit realizarea canalului navigabil de la Cernavoda la Constanța, privite sub raportul de lășimi, adâncime, basine-porturi etc. au fost pornite tocmai de la faptul că două porturi la Mări, Rotterdam și Constanța, așezate la capetele căii de apă Dunărea-Rinul, vor fi chemate să răspundă unui trafic de tonaj considerabil.

Să ne întoarcem acum privirea către orașele-porturi Brăila, Galați, Sulina și să analizăm situația lor comercială în ziua când canalul navigabil de la Cernavoda la Constanța ar fi fapt înplinit.

1. — Așezarea orașelor Brăila și Galați în apropierea gurilor Dunărei și fixate ca porturi în vecinătatea Basarabiei, Moldovei, Bucovinei și a unei însemnate părți din Ardeal, este de la sine desemnată ca să servească la scurgerea produselor acestor provincii. În același timp tot către aceste două mari porturi la Dunăre se vor îndruma mărfurile din străinătate, care vor fi destinate nordului României.

Pentru Moldova, Basarabia, Bucovina și chiar pentru Ardeal, cea mai scurtă cale, care le leagă cu naylul Mărei, duce direct în porturile Brăila și Galați.

2. — Nu putem trece cu vederea un alt însemnat fapt și anume acela că atât Brăila cât și Galați nu vor întârzia a deveni centre de convergență pentru transitul mărfurilor de import și export, venite sau trimise de țăriile vecine nordului României. Polonia și Cehoslovacia (țări cu industrii variate) vor ajunge ca, prin marea noastră porturi la Dunăre, să și lege interesele lor comerciale cu orientul,

Situația de port comercial, pe care o va avea Constanța față de centrul Europei și de portul Rotterdam, nu va stânjeni întru nimic locul de mare însemnatate pe care-l vor ocupa cu siguranță Brăila și Galați față de Statele Polonia, Cehoslovacia și portul Danzig.

Realizarea canalului navigabil de la Cernavoda la

Constanța este, după cum se vede, o adevărată operă de propășire națională. O asemenea lucrare, pusă în ființă, va deschide porți nouă pentru activitatea comercială și va licări în depătate și mari orizonturi. Legătura pe apă de la Dunăre la Constanța nu va închide ușile altor porturi și nici nu va opri cu ceva avântul din ce în ce mai sănătos și bogat pe care-l vor lua în viitor Brăila și Galați.

Cu siguranță că nu trebuie trecut cu vederea și chestiunea foarte importantă care se referă la acoperirea capitalului de 662.804.000 lei, care se va cheltui pentru lucrările canalului. Acoperirea acestui capital se va obține din taxele ce se vor percepe asupra vaselor, care vor trece prin canal și, deocamdată, să considerăm tonajul mediu anual al transporturilor pe canal după cum urmează:

Din Banat, din Oltenia și Muntenia, să socotim la 1.000.000 tone produsele reprezentate prin cereale, lemn etc. care anual vor trece spre Constanța, întrebuițând drumul pe canal.

Pentru importul de mărfuri străine în România și care vor fi transportate pe apă, întrebuițând drumul pe canal, să socotim anual 500.000 tone.

Pentru importul, exportul și tranzitul mărfurilor de la țările din centrul și apusul Europei, să socotim anual 5.000.000 tone, care vor face uz de canalul Cernavoda-Constanța pentru transportarea lor.

Pe timp de un an s-ar perinde pe canalul navigabil de la Cernavoda la Constanța mărfuri, care ar reprezenta 6.500.000 tone.

Dacă s-ar percepe la intrarea în canal o taxă de 20 lei pentru tonă, s-ar încasa în timpul unui an suma de 130.000.000.

Aprecierile arătate mai sus, asupra tonajului, care va întrebuița calea de apă pe canal, au fost întrevăzute pe o scară minimală. Nu este greu să se convie că, prin desvoltarea la care este chemată să se ridice această nouă cale de apă, acoperirea capitalului înglobat pentru realizarea canalului va fi cu prisosință amortizat în scurt timp.

Ne-am ocupat până acum de ceeace ne-a părut trebuincios pentru realizarea canalului navigabil de la Cernavoda la Constanța și ne-am ferit, cu bună știință, de a nu atinge latura atât de spinoasă din diplomația politicei din afară. Cum nu avem nici o îndreptățire de a fi prea optimiști asupra intențiunilor pe care alte națiuni le-ar avea față de noi, ne dăm bine seamă că din multe locuri se vor ridica obiecțiuni și argumente pentru a zădărni sau a întârziă cât de mult întocmirea acestui canal navigabil.

Că unele protestări se vor învârti în jurul greutăților care au să survie în executarea lucrării, iar că altele—poate mai numeroase—vor apărea la lumina zilei infășurate cu caracterul, straniu de rece, al diplomației din vechile școli,... sunt lucruri adevărate și la care ne va fi dat să asistăm.

Cum cred însă, că în scrierea de față nu-i nici un loc rezervat pentru asemenea controverse, îmi însușesc puțină de a mă opri, mulțumindu-mă cu citarea cazului.

In schimb suntem cu toții datori să privim subiectul acestei lucrări sub prisma obiectivității și să socotim în primul rând înrăurirea ce-ar avea-o pentru interesele generale ale Țării noastre, realizarea canalului navigabil de la Cernavoda la Constanța. După cum am arătat în cele spuse până acum, rămân încredințat, că realizarea acestui canal este un lucru cu putintă de înfăptuit și poate fi socotit ca un capitol de mare importanță, care va servi de pivot pentru desvoltarea comercială a Țării. Va fi un lucru adevărat că bogăția comercială a României se va ridica la un puternic grad de desvoltare, prin deschiderea acestei noi căi de apă. Constanța este desemnată să devie un însemnat punct comercial, unde se vor încruși mărfurile de import, export și tranzit.

Azi, când afluența bogățiilor României întregite formează obiectul de continue preocupări ale tuturor și când știut este că frământările vremurilor nouă cer cu insistență ca la baza ori cărei desvoltări naționale să se cimenteze o înțeleaptă orânduire de muncă rodnică, suntem aduși să privi cu încredere proiectele lucrărilor mari,

de pe urmă cărora toată activitatea modernă a comerțului și industriei naționale vor culege foloase.

Socot că acest argument este de primă însemnatate și depășește cu mult pe toate celelalte. El ar trebui să stea înaintea minții noastre ca o veșnică și înțeleaptă călăuză, care să lumineze socotelile ce ni se pun judecății.

2 August 1922, Constanța

Inginer, JEAN STOENESCU-DUNĂRE

TABLOU
DIMENSIUNILE LUCRARILOR — PRETURILE

Desemnarea Lucrării	Dimensiunile în metri	Total metri cubi	LEI pe unitate	Lei. Total
Stăvilarul — baraj în piatră la malul Dunărei la Cernavoda (11 m. deasupra nivelului Mării și 3 m. adâncime sub nivelul Mării)	$150 \times 14 \times 2,50$	6.250	300	1.875.000
Două porți în fier mobile sistem ecluze, fiecare poartă având 20 m. lățime și 12 m. adâncime (la stăvilar)				800.000
Săpătura canalului de legătură cu apele Dunărei și a basinului port de la Cernavoda	$7 \times 200 \times 80$ și $7 \times 800 \times 100$	672.000	4	2.688.000
Două porți în fier mobile sistem ecluze fiecare poartă având 20 m. lățime și 12 m. adâncime (la basinul port Cernavoda)				800.000
Zidăria în piatră a canalului de legătură cu apele Dunărei, și a basinului port Cernavoda (grosimea peretilor fiind de 2,50 m.)	$2860 \times 10 \times 2,50$ plus 2720 m c. pentru trotoare cheiuri	60.720	300	18.216.000
Săpătura canalului de la basinul port Cernavoda la basinul port Megidie, (25 Km. distanță)	$25.000 \times 60 \times 4,60$	6.900.000	4	27.600.000

TABLOU
DIMENSIUNILE LUCRĂRILOR — PREȚURILE

Desemnarea Lucrării	Dimensiunile în metri	Total metri cubi	LEI pe unitate	Lei. Total
Intărirea malurilor acestui canal cu bordură în piatră conform celor arătate mai înainte.	$17.000 \times 2 \times 0,50$	17.000	150	2.550.000
Săpătura basinului port Megidia.	$800 \times 80 \times 4,60$	294.400	4	1.177.600
Zidăria în piatră a basinului port Megidia (grosimea peretilor de 2,50 m.)	$1640 \times 7,50 \times 2,50$ plus 1624 m. c. pentru trotoare cheiuri	32.374	300	9.712.200
Săpătura canalului de la basinul port Megidia la basinul port Murfatlar (18 Km. distanță).	$18.000 \times 60 \times 9$	9.720 000	4	38.880.000
Intărirea malurilor acestui canal cu bordură în piatră conform celor arătate mai înainte.	$12.000 \times 5 \times 0,50$	30.000	150	4.500.000
Săpătura basinului port Murfatlar	$400 \times 60 \times 11,50$	276.000	4	1.104.000
Zidăria în piatră a basinului port Murfatlar (grosimea peretilor de 2,50 m.)	$820 \times 7,50 \times 2,50$ plus 1312 m. c. pentru trotoare cheiuri	16.687	300	5.006.100
Săpătura canalului de la Basinul port Murfatlar la basinul port Hasancea (7,5 Km. distanță).	$7,500 \times 22 \times 60$	9.900,000	4	39.600.000

TABLOU
DIMENSIUNILE LUCRĂRILOR — PREȚURILE

Desemnarea Lucrării	Dimensiunile în metri	Total metri cubi	LEI pe unitate	Lei. Total
Intărirea malurilor acestui canal cu bordură în piatră, conform celor arătate mai înainte.	$5.000 \times 15 \times 0,50$	37.500	150	5.625.000
Săpătura basinului port Hasancea	$400 \times 60 \times 28$	672.000	4	2.688.000
Zidăria în piatră a basinului port Hasan cea (grosimea pereților de 2,50 m.)	$820 \times 7,50 \times 2,50$ plus 1312 m. c. pentru trotoare cheiuri			
Săpătura canalului de la basinul port Hasancea la basinul port Constanța (12 Km. distanță.)	$12.000 \times 50 \times 60$	36.000.000	4	144.000.000
Intărirea malurilor acestui canal cu bordură în piatră, conform celor arătate mai sus.	$4000 \times 50 \times 0,50$	100.000	150	15.000.000
Săpătura basinului port Constanța	$2000 \times 400 \times 30$	24.000.000	4	96.000.000
Zidăria în piatră a basinului port Constanța (grosimea pereților de 3,00 m.)	$4700 \times 8 \times 3$ plus 7520 m. c. pentru trotoare cheiuri			
Două porți în fier mobile, sistem ecluze, fiecare poartă având 20 m. lățime și 12 m. adâncime (așezate la capătul basinului din spre Mare).				800.000

TABLOU
DIMENSIUNILE LUCRĂRILOR — PRETURILE

Desemnarea Lucrării	Dimensiunile în metri	Total în metri	LEI pe unitate	Lei. Total
Săpăturile în pământ, care corespund la deschizăturile superioare ale canalului de la Megidia la Constanța și care săpături au fost lăsate aci în urmă pentru a fi înglobate toate la un loc.	18.000×37.5 pentru distanța Megidia-Murfatlar	67.500	4	270.000
Uzina electrică centrală de la Megidia de 2000 H. P.	7500×315 pentru distanța Murfatlar-Hasancea	2.362.500	4	9.450.000
Clădirile pentru locuințe, birouri, magazine, depozite etc. instalate la fiecare din basinele porturi.	12.000×2070 pentru distanța Hasancea-Constanța	24.840.000	4	99.360.000
Instalarea elevatoarelor pentru încărcatul în vapoare a cerealelor la basinul port Constanța.				20.000.000
Amenajarea cu mancarale, poduri rulante la cheiurile basinului port Constanța.				30.000.000
Instalarea iluminatului electric la toate basinele porturi, precum și instalarea aparatelor de semnalizare la toate basinele porturi.				24.000.000
T O T A L				15.000.000
				5.000.000
				<u>662.804000</u>

SERENADA

Coboară scara ca un vis,
Un dor te-așteaptă, — în grădină
Dorm florile ca'n paradis
Sub luna plină.

Pășește 'ncet să nu deștepți
Nici trandafirii plini de rouă,
Nici crinii, ce se 'nnalță beți
De-o vraje nouă.

Lângă fereastră stă pilit
Să-un cântec dorul lin îngână
Din ce în ce mai aiurit —
De-un vis, de-o zână.

Si lângă dor și eu te-aștepți,
Mereu țin brațele deschise, —
O floare doar mi-am pus pe pipă
Dintre narcise.

Coboară scara, dulce vis,
Te-așteapt'o inimă și-o floare,
Să pui în noapte din surâs
Raze de soare...

D. ST.

PE JÄRMUL MÄRII...

(SCRISOARE CENSURATÄ)

Iertați-mă, doamnă Brae, că scrisoarea dvs. n'a ajuns la destinație atunci. Era în timpul răboiului și trebuia păstrat secretul operațiilor și procedeelor, oricât de neimitabile : censura nu și-a făcut de căt datoria.

Astăzi e altceva ! Scrisoarea dvs. e azi un document istoric, povestea unui episod interesant, iar dând-o la lumină, aduc omagiile mele eroinei.

Iată-o :

„Tecuci, 27 August 1917.

Scumpă Iunio, să nu mă crezi vinovată că nu ţi-am scris nimic despre măritișul meu. Știi că am luat un militar și el a dorit ca să fie ceva discret, ca un fapt de război. Adevărat e că s'a amestecat și un fapt de război în asta.

Știi ce fierbere era acum două luni. Dușmanul se pregătea să treacă Siretul. Brae, ca aviator, pleca în fiecare zi să culeagă informații dincolo de front. Trăiam cu moartea în suflet, căci ne iubeam. A ne lua era visul nostru. Dar... eu nu-mi puteam călca jurământul !

Ți-aduci aminte la ultimul bal dela Casino, de-astăvară, perechea aceea neuitată ? Și ea și el plângneau pe järmul mării și-și schimbau inelele. Eram cu tine ; am jurat amândouă să facem la fel când ne vom logodi. Puteam să-mi calc jurământul ?

Brae, care nu văzuse în viața lui Mare, vorbea ironic, când i-am spus de jurământul meu; căuta să mă convingă că fi obsedată de-o idilă!

Idilă? — aşa poate să spună cine nu ne cunoaște sufletul. Ce, e marea pentru noi numai fondul pe care se țes idile? O, nu, i-am spus și lui: marea este mama noastră. Ea întreține căminurile noastre. Valurile ei ne aduc bucuriile și durerile. Noi vedem lumea prin oglinda valurilor ei. Pe țărmul ei am copilărit, ne-am făurit visurile și ea trebuie să le vadă înfăptuite.

Da! Si am bătut cu piciorul în pământ și am plâns ca să mă credă și m'a crezut.

Să vezi cum am ținut jurământul.

Tu știi că eu sunt o fotografă pentru care arta aceasta n'are secret. Brae mi-a arătat și procedeele fotografiei din aeroplân. Am făcut de multe ori exerciții chiar din aeroplân și el a găsit că sunt un observator minunat, iar pentru că eu cunoșteam și tehnica fotografiei — observatorul cel mai bine înzestrat!

M'am oferit să-l întovărășesc în sboruri de-asupra fronturilor de luptă, dar n'am fost admisă; îmi spunea că luptam cu canibali și e păcat să fiu sacrificată tocmai de cine mă iubește.

Totuși, într'o zi, acum două luni, Brae veni încântat dela comandament: grupul de aviație din Tecuci primise ordinul de-a face recunoașteri pe căi ferate și de apă, dincolo de frontul dușman, cât mai departe posibil. Fiecare aviator putea, după plac, să-și aleagă mijloacele de observație; timp de pregătire — 24 ore.

Ne făcurăm planul: mergem până la Constanța în recunoaștere și... ne logodim pe țărmul mării.

Am plâns de bucurie: jurământul e sfânt; isbutim — suntem fericiți!

Ticiuim pentru ai casei un biletel, care mă invită la Frunzeasca la o petrecere. Eram asigurată că nimenei nu se va alarma de lipsa mea. Brae și-aeroplânul pe-o schelă, cercă toate piesele, le sună; examină benzina, apa, mitraliera, carabinele, etc. pe când eu pregătiam hărțile, creioanele, aparatele de fotografiat, clișeele, tot... și înenele de logodnă...

Dormirăm în hangar, iar în zori eram gata de plecare. Când se lumină puțin de ziua plecarăm tăcuți.

Aeroplân asculta supus de mâna sigură a lui Brae, se înșurubă în aer de-asupra aerodromului până la cea mai mare

înălțime și-apoi o luarăm spre miazăzi. Trecuram fronturile, parcă fără să fim observați, urmând calea de deasupra pădurilor — coturile Siretului — mai cu seamă și ne'ndreptărăm spre Dunăre. Deși vară, frigul era puternic, dar în blâni și cauciucuri mi-era aşa de bine... Vorbiam mai mult prin semne. Când și când Brae ducea mâna la vizieră, semn de perfectă siguranță.

Observam și notam prin cuvinte și semne pe sulul de hârtie tot ce ni se părea, mie și lui, demn de reținut. Unde zăriam un grup de oameni sau animale furnicând cu oarecare rânduială, unde vedeam convoiuri, trenuri, vapoare, puneam în misură aparatul fotografic, făceam semn lui Brae să planeze și, în clipa potrivită, clișeul era gata. Toate mi-au ieșit bine.

Sus — calea e curată și pare mai sigură; nici un obstacol nu te-amenzină cu sdruncin; jos — abisul! Eram mândră: Dedal și Icar și modestul nostru Meșterul Manole au fost niște fluturi pe lângă noi. Sufletul mi se măria parcă prin ceva nou și infinit.

Dar, de-acolo, de sus, din liniștea malestoasă, în care mașina bâzâia prelung, — lucrurile de jos, ființa, iubirea, misiunea noastră, toate, la un moment mi se părură nimicuri stranii, iar mare împrejur — golul orizontului, o groapă uriașă din care doriam să ies...

Se vede că Brae-mi citise depresiunea în înmărmurirea mea, căci mâna lui se desprinse o clipă de volant și-mi căzu grea pe umăr. Niciodată un gest nu m'a făcut să văd mai clar și mai indiscutabil — datoria!

Ei, de sus lucrurile pământului par țesute ca florile pe un covor, pe care oamenii și animalele se plimbă ca gândaci, sau ca păsările într'o curte... Așa fusesem și eu! Ce știam eu de sentimentul ce-l dă înălțimea?

Lăsăm în stânga Brăila și ajungem la Dunăre.

De-asupra bălților o frumusețe... Deși nimic interesant pentru comandament, Brae îmi făcu semn să prind în aparat, priveliștea. N'am văzut peisajiu mai armonic. Ostroavele de-un verde proaspăt se desemnează magic pe panglica de argint a Dunărei. Ca un ac ridicat în zare, turnul geamlei din Măcin și stâncile vinete ale lacăb-dealului, un val de piată sfidând undele neastămpărate ale Dunărei, — mă făcură să tresar: Dobrogea noastră!

Incepurăm explorarea căii navigabile. Priviam cu atâta atenție că mi se părea că aş zări și peștii din fundul apei. În această varietate de aspecte am avut de notat multe pe valul de hârtie și multe în suflet. De-asupra Hârșovei făcurăm o cotitură explorând orășelul. Notăm în primul plan — ruine! La Cernavoda mă credeam acasă, dar dușmanul încărca de zor pe șlepuri: ui-te cum se duce avutul nostru! Pe linia ferată spre Constanța — liniște; dușmanul — ca la el acasă; nu zărim nimic ostil. Câmpul dormia înțelinit; unde erau muncitorii nu mai întrebam; chiar aripile aeroplanelui plutiau pe vântul suspinelor celor din luncile și din tranșeele de pe Siret!

Zărim Constanța. Parcă un aer albastru-auriu vine dinspre ea. Inima-mi bate cu putere: aici aş vrea să fiu eu pilotul. Aterizăm îndrăznești pe micul câmp dincolo de vii și sărim din aeroplân ca niște păpuși mișcate de resorturi sigure.

In fața noastră — marea!

Brae rămâne extaziat; eu nu-mi pot ține râsul — în costumul lui pare un urs; cât despre mine — să nu mai întrebi cu ce rochie eram îmbrăcată la logodnă! Schimbăm inelele, ne sărutăm pe țărinul mării: suntem logodniți!

Ah, n'avem timp să plângem de bucurie, n'avem timp să visăm... Sărim în aeroplân, punem din nou mașina în mișcare și o punem la timp. Pe șoseaua Mangaliei se ivesc curioși; luăm direcția Topraisar până ne năltăm iarăși. Cu un gest Brae m'asigură că plutim în siguranță.

Când ne'ntoarcem de-asupra Constanței deabia am timp să fotografiez gara și portul, căci posturile de artilerie antiaeriană ne sdruncină sborul. Fericirea mea se întunecă o clipă. Nu pot să arăt lui Brae casa noastră și nici el nu vrea să braveze focul de desubt. S-ar fi putut însira după noi un roiu de vulturi negri, ne-am fi expus la o luptă cu aeroplane dușmane când misiunea noastră era terminată. Trimit Constanței, care m'a primit ostil și mării, care m'a făcut fericită, o sărutare, — și plecăm repede ca să ni se piardă urma. Cât despre regretul că n'am zărit măcar casa noastră, Brae m'a măngâiat spunându mi: Vom avea de-acum altă casă!

Altă casă! Sunt teribili acești copii ai aerului! Parcă nu voi am să văd casa, zidurile, cât voi am să mă regăsesc pe mine cea de alătărată... De când l-am cunoscut pe Brae sunt pe altă

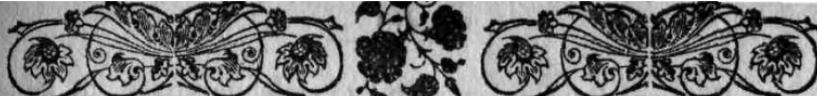
lume, — totul s'a răsturnat în mintea mea, ori s'a luminat altfel. Ca să-ți faci idee de ce fel de fire e Brae, îți citez ce mi-a scris el pe album: „Dacă voesc să mă sacrific, e că sunt om desăvârșit, — iar dacă mor ca om desăvârșit, mi-am atins ţinta!”

Te îmbrățișez cu dor. Lucia B.”

Am transcris fidel scrisoarea. Ce comentarii aş putea să adaug?

STOICESCU D.

PRIN GRĂDINA LUI ESCULAP

Cereale

Hipocrat, cel mai mare medic al antichității, când voia să întărească puterile cuiva, și da o băutură preparată de el, din orz fierăt în apă cu puțin vin.

La Romani, gladiatorii mâncau orz înainte de a începe lupta, iar poporul îi numia în râs «hordacii».

Ideia lui Hipocrat a fost reluată și de alți medici, cari au studiat-o și au ajuns la concluzia că zeama de orz ca și de orice alte cereale ajută organismul în dezvoltarea lui, întărește și repară forțele slăbite,

Dacă se fierbe timp de trei ore, în trei litri de apă, două linguri de orz, două de ovăz, două de grâu, două de porumb și două de secără, se răcește și se strecă, se capătă o băutură minunată, care luată cu păhărelul (2—3 păhărele pe zi, la masă) dă energia de creștere la copii mici, mărește cantitatea de lapte la mamele care alăptează, dă energie organismelor slăbite de boli sau oboseli.

Cum se explică această proprietate pe care o au cerealele de a fortifica și repară organismul?

Toate semințele vegetale ca și ouăle animalelor, conțin o substanță fosforată numită lecitina, conțin potasiu, magneziu, calciu, manganez.

Fosforul intră în constituția celulei nervoase, în oase, în sânge; iar celelalte substanțe mineralizează corpul, intră în fermenti și măresc energiile vitale.

Fosforul din corpul omenesc se extrage din fosfații pământului prin intermediul plantelor.

Planta, ajutată fiind de razele solare, transformă fosforul din pământ, care este neasimilabil, în fosfor asimilabil, pe care îl găsim în semințele vegetale.

Legătura dintre om și pământ se vede cât e de strânsă și în această privință. Prin intermediul plantei și razelor solare, pământul ia parte la construcția corpului omenesc, unde, din isvorul nesecat al forțelor latente din pământ, se îndreaptă prin plante spre om cu puteri ziditoare și întăritoare.

Fructe

Cineva văzând în grădina lui Esculap: mere, struguri, prune, fragi, s'ar mira poate și s'ar întreba: Cum? aceste fructe, care ocupă un loc aşa de important în alimentație și pe care le cultivăm numai pentru valoarea lor nutritivă și pentru gustul lor plăcut, mai au și calități lecuitoare?

Atunci, fără îndoială, că ele constituiesc adevărate comori, care merită să fie slăvite și studiate.

Strugurii. Au multe proprietăți. Ei lucrează asupra ficatului, rinichilor și intestinului. Prin sărurile de potasiu și apa abundantă ce conțin, activează rinichii; zahărul lor stimulează ficatul; prin sărurile tartrice lucrează asupra intestinelor pe care le relaxează.

Înțelegem, acum, cât de bine se pot simți cei intoxicați, arterioscleroșii, gutoșii, toți acei cari și-au împovărat căile digestive, făcând cură de struguri.

Cum se face cura de struguri?

Se ia pe zi dela 750—1500 grame struguri. Cantitatea fixată se împarte în trei doze, care se ia: dimineața, pe nemâncate, la ora 11 și pe la ora 5 după amiază.

Cei slăbiți pot face cura de struguri mânând în fiecare zi până la 1000 grame struguri, dându-li-se în acelaș timp și o alimentație bogată în carne și grăsimi.

Se mănâncă numai pulpa boabei fără coaje și fără sâmburi.

Cer cari au lene intestinală pot mâncă boabele cu coaje și sâmburi

Merele. Conțin etheri calmanti, cari potolesc colicele de ficat. Au acid malic, rudă de aproape cu acidul tartaric, care are proprietăți laxative. Carnea merelor e făcută din pectină. Pectina are multă apă și săruri de potasiu, malatul de potasiu, care trece în intestine înlesnind evacuările. Cidrul, sau mustul de mere, este bun pentru artritici.

Inainte se recomandă foarte mult merele contra gutei și pietrei la rinichi sau ficat.

Prunele. Prin sărurile și zahărul ce conțin, măncate sub formă de compot, mai ales cele coapte la cuptor, sunt diuretice și purgative. Efectul lor crește dacă în compot se pune și câteva folicule de sena.

Fragile. Se recomandă în guthă și reumatism cronic. Conțin un compus salicilic, un salicilat.

Ele produc urticarii la anumite persoane.

Cei cu eczme nu le tolerează.

Gutuiă, afinele. Au proprietăți astringente. Conțin tanin. Dulceața de afine și siropul de gutui sunt bune contra diareei.

Cireșele. Sunt diuretice și laxative. Cozile de cireși uscate și întrebuițate ca ceaiuri sunt renomate prin proprietățile lor de a porni urina. Se pune 30 grame de cozi la un litru de apă și se bea cu paharul.

Dovleacul. Semințele dovleacului au reputația că scot tenia (panglica). Cu 15 până la 30 grame de semințe, curățite de cămașa lor și cu o cantitate egală de zahăr se face un fel de pastă.

Această pastă se poate aromatiza cu puțină zeană de lămâie, sau de portocală..

La o oră, după ce s'a mânăcat această pastă, se ia 30 grame unt-de-ricin, pentru expulzarea teniei.

Lămâia. Înainte se recomanda mult contra scorbutului. Cu ea se face limonadă, prin stoarcerea sucului ei în apă zaharată.

Această limonadă este răcoritoare și diuretică.

Cu zeama de lămâie se atinge gâtul în cazuri de angină. Zeama de lămâie și glicerină în părți egale formează un amestec foarte bun de dat pe nări și pe față iarna, când au crăpat de vânt și de ger.

O cafea neagră cu puțină zeamă de lămâie și fără zahăr, constituie un tonic și un invigorător excelent.

Legume

De prinși să vedem de toate în grădina lui Esculap, nu ne mai miră dacă întâlnim până și ceapa, lăptucile, cartoful și varza, ocupând locul de cinsti pentru proprietățile lor therapeuticice.

Ceapa. Are proprietatea de a îngreuna scurgerea urinei. În medicina populară există următoarea formulă pentru prepararea și administrarea cepei, cu scopul de a produce scurgerea urinei. Se ia o ceapă, se scoate inima pe la rădăcină, iar locul gol se umple cu miere sau cu zahăr de candel, se astupă cu fundul tăiat, se pune ceapa în cupor sau în spuză, să fierbă, apoi se răcește și se dă cu lingurița bolnavului. Acest leac se mai recomandă în medicina populară și pentru calmarea tusei. Efectele diuretice ale cepei se datorează azotatului de potasiu, care se găsește în bulbul cepei.

Ceapa crudă este iritantă pentru stomacurile delicate. Ea mai conține un principiu iritant, sulfurul de diallyl, o substanță volatilă cu proprietăți iritante pentru ochii și mucoasa nazală.

Lăptucile. Atât de lăudate de Horațiu, care mânca mereu după masă.

Ca salată sunt ușor de mistuit și răcoritoare. Frunzele de lăptuci, fierte în apă, dau un lichid, care înmoae pielea și se poate intrebuița dimineața când ne spălăm pe față și pe mâini. Apa de lăptuci, care se prepară pînă să tulpina întrun vas cu apă caldă, are proprietăți calmante.

Lăptucile intră în compoziția așa zisei supă de legume, care este un foarte bun laxativ. Această supă se prepară astfel:

La un litru de apă se pune puțină sare, două bucată de praz, un morcov, un nap, lăptuci, se fierbe 25 minute.

Întrebuița rece, pe nemâncate, este un bun laxativ.

Cartoful. Este considerat ca medicament în cura de diabet (boala de zahăr).

În această cură doza prescrisă este de 1500 grame cartofi pe zi. El lucrează, probabil, prin sărurile de potasiu, abundente, ce le conține. În urma curei de cartofi, cantitatea de urină scade, zahărul de asemenea, setea se potolește și bolnavul de diabet simte un bine apreciabil.

Sparanghelul. Unii spun că este mai mult un medicament decât un aliment.

Ca aliment nu are nici o valoare nutritivă.

Conține asparagină, celuloză, apă și purine. Prin substanțele pe care le conține are proprietăți aperitive și diuretice.

Rădăcina de sparanghel, împreună cu rădăcinile de pătronjel, mărar, țelină, formează grupul rădăcinilor aperitive.

Aceste rădăcini, fierte în apă și amestecate cu zahăr, dau un sirop aperitiv.

S-a susținut că siropul din vârfuri de sparanghel calmează palpitățiunile inimii. Ca diuretic se dă în droptică și în gălbenare. Se pune 20 grame la 1000 gr. apă.

Guthoșii, bolnavii cu rinichi iritați, bătrâni cu fizicele renale deranjate și slabite, trebuie să evite sparanghelul, care poate să le agraveze boala, prin substanțele purinice ce le conține.

Varza. Era foarte iaudată la cei vechi. Un medic grec, Chrysip, a scris despre ea o carte întreagă.

Conține sulf. În secolul trecut medicii francezi o recomandau în boli de piele și plămâni.

Zeama de varză, sărată, este purgativă.

În alimentația convalescenților varza poate interveni cu folos, preparată în modul următor: se ia o inimă de

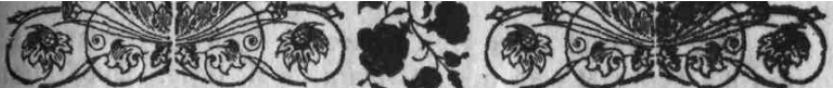
varză, se fierbe $\frac{1}{2}$ oră în apă sărată, se stoarce, se toacă se face un pire, care se înmoae cu zeamă de carne sau bulion.

Varza se mistue greu, din care cauză nu se recomandă celor cu stomacurile delicate sau bolnave.

Spanacul. Conține fier asimilabil în mare cantitate și pentru acest motiv anemicii, chloroticii, vor avea de câștigat de pe urma lui. Prin mucilagiile, zahărul și celuloza ce conține, este laxativ. Cei care au colici la ficat trebuie să-l evite.

D-r GEORGE UIERU

BOSFORUL, DARDANELELE SI TARA NOASTRA

Călătorul sbuciumat de tălăzuirea Mării Negre nu numai că uită tot răul de mare, când vaporul intră printre cele două faruri albe în Bosfor, dar rămâne încântat și nu știe unde să-și îndrepte privirile mai curând, în cinematografica desfășurare a malurilor.

Am străbătut de sute de ori Bosforul și la fiecare dată mi-a apărut altul, cu alt colorit, învăluit în alt aer, după anotimp, după ora zilei și după starea atmosferei.

Lung de 27 Km., aci băi adânci îi dau o lărgime de 2000-3000 metri, aci se îngustează până la 550 metri. Coastele înalte acoperite de păduri de chiparosi, sunt împodobite de vile albe, roșii, verzi, ce se scoboară din vârf până largă apă, ale cărei valuri spală lespezile de piatră.

Intrarea în Bosfor este sălbatecă și păzită de tunuri ce nu-și mai au rostul. Orășelele se țin lanț de la Buiuc Dere până la Scutari și Seraf. De aci intri în Marea Marmara, pentru ca după 150 Km. să pătrunzi în Dardanele sau Helespont, cum i se zicea în vechime, sau Bahri-Sefid-Boghazi (strâmtoarea Mărei Albe) cum i se zice azi de Turci.

Dardanele au o lungime de 64 Km.; ele sunt mult mai largi decât Bosforul, având între 3000 și 1750 metri lățime și mult mai sălbaticice. De-alungul lor se înșiră orășelele Galipoli, Maitos și Ceanac, dintre care unul este la intrare, iar celelalte la mijloc.

Atât Bosforul cât și Dardanelele par două râuri uriașe, care curg din Marea Neagră prin Marmara în M. Egee. După stratificația geologică a malurilor, e neîndoios că Pontul Euxin (Marea Neagră) era pe vremuri cu totul despărțit de M. Egee, iar Bosforul era valea unui râu. În quaternar s'a produs scufundarea, iar scurgerea impetuoașă a apei a dantelat și mai mult malurile și a adâncit valea.

Bosforul și Dardanele la un loc formează strâmtorile, o poartă dublă ce leagă Occidentul cu Orientul, — portarul stând în scăpitorul Constantinopol. — Pentru locul portarului și pentru cheile acestor porți s-au dat numeroase lupte, fie pe câmp deschis, fie între cabinete, lupte care au avut o mare înrăurire asupra trecutului Țării noastre.

Vom încerca să arătăm că, așezăți între strâmtorii și competitorii lor, ori ce încercare de stăpânire a strâmtorilor s'a rezfrânt și asupra noastră.

II.

Până în secolul XV M. Neagră a fost în stăpânirea Bizanținilor, de la care trece apoi în stăpânirea sultanilor turci. Țaria strâmtorilor s'a văzut: deși Turcii pun piciorul în Europa la 1356 prin Galipoli, totuși nu cuceresc Constantinopolul de cât în 1453 !

Stăpâni pe toate țărmurile M. Negre și Azovului, pe luciu acestor mări nu făfăia de cât un singur pavilion, al Semilunei. Problema era foarte simplă, pentru că de fapt nu era nici una.

De la 1683, de la despresurarea Vienei de Sobieski, se poate spune că datează prăvălirea imperiului otoman și că apare la orizont chestiunea portarului M. Negre.

În 1684 se încheie la Linz liga sănătă între Prusia, Polonia și Venezia, mai târziu și Rusia. Buda e liberată după 144 ani de robie, Habsburgii cuceresc, între altele, Transilvania, Otenie; Polonezia, Moldova; Turcii sunt bătuți la Szalankemen și Zenta și în 1699 se încheie pacea de la Carlovăț, care era gata să se termine cu un nou război între „șfinții aliați”!

Austria pretinde Muntenia și Moldova, Polonia se mulțumește numai cu Moldova; Rușii pretind Marea Azovului, pe care o și capătă și Cherciul, iar Austria Carpații, ca să o despartă de Rusia, și deci Transilvania.

Cucerirea M. Azovului de Ruși, confirmată și prin pacea de la Constantinopole în 1702, e urmată de întărirea ei, de apariția unei flote de 14 vase de linie, 9 galere și 40 de brigantine și de dreptul pentru corăbijile rusești de comerț de a trece Dardanelele, iar pentru cele de război de a naviga pe M. Neagră.

Galitzin, trimesul lui Petru cel Mare la Constantinopol, scria împăratului său:

„Sultanul consideră M. Negră ca o proprietate a lui, în care străinii nu pot pătrunde; o fecioară închisă în fundul haremului, ascunsă vederii străinilor și ar prefera războiul de căt să permită și altuia să navege pe această mare închisă”.

Dar asupra fecioarei, pe care Sultanul o păstra pentru el, și-a aruncat ochii lui de vultur Petru cel Mare, călărețul stepei, care, prin cucerirea mării Azovului, a spart zidul haremului în care lâncezia copila.

Turci își dau seama de ce însemnează apariția acestui pavilion pe lângă al lor, pe Marea Neagră, și secolul XVIII e plin numai de luptele dintre Ruși și Turci, având ca scop final strămtorile, iar ca scop aparent din partea Rușilor apărarea și desrobirea fraților creștini ortodoxi: sfânta cruce va fi totdeauna eticheta mincinoasă a goanei lor spre Sud.

Astfel vedem pe Petru cel Mare bătut la noi la Stănești (1711).

In 1768 începe alt război, între Catherina II și Turci, urmat, bineînțeles, de ocuparea Moldovei în numele crucii, nici că se putea în altfel.

In dragostea lor pentru noi, toată suflarea moldovenească fu pusă să jure:

„Eu, cel mai de jos numit, mă jur și mă făgăduesc înaintea A-tot-prea-paternicului-Dumnezeu și sfintei sale evangheliei, că m'am supus de bună voie sub stăpânirea Măriei sale, întru tot milostivei Doamnei mele împărătrițe Ecaterina Alexeivna, . . . supunându-mă la rănduelile care, după puterea cea înaltă a M. Sale, vor fi hotărâte în toată țara. . . în tot chipul făgăduesc, ca un adevarat creștin, cu suflet nefăținic, toate cele după putința stării mele, oastei întru tot milostivei Domniței mele (care este rănduită spre apărarea și sprijiniala credinței ce se află susținând sub jagul mahomedanilor), să fac ajutor în intrarmare și slujbe, socotind pe vrăjmașii ar-

miei Rusiei chiar ca pe vrăjmașii mei, iar la sfârșit să mă port pe sine-mi cu chip ca acesta: ca un rob credincios și bun și supus a M. Sale, după cum este cu vrednicie și se cade și după cum eu înaintea lui Dumnezeu și a judecăței celei străsnice pot să dau răspuns. Și întru închinarea acestui jurământ al meu, sărut cuvintele mele și crucea mântuito-rului meu.

Jurământul fu urmat de închinarea «*ca robi prea plecați și prea mulțumitori, cu genuchele plecate, ca niște ferbiști rugători cădem la urmele prea luminatelor picioarelor voastre*» ziceau Moldovenii prin glasul lui Inocențiu, episcop de Huși, Bartolomei Mazăreanu, egumenul Solcăi, Benedict, egumen în Moldovița, Ion Palade, biv. logofăt și Enache Milea, biv. vel spătar, iar Muntenii prin Grigore, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, Mihai Cantacuzino, vistiernic și Neculai Brâncoveanu, logofăt, se închinăra zicând „*sărută mână și genunchii și urmele picioarelor tale celor împărătești și singure stăpânitoare*”.

Se putea o „eliberare” mai promițătoare și înălțătoare pentru Principate?

Flota din Marea Neagră fiind distrusă, Caterina constru-este alta în Baltica, care, condusă de un Amiral englez, trece Gibraltarul, întâlnește pe cea turcească la Çeșme lângă Chios, o distrug și amenință Dardanelele.

Pe uscat Rușii merg de asemenea din victorie în victorie, nu atât mulțumită tăriei lor, cât slăbiciunii Turcilor. — Frederic cel Mare aseamănă acest război cu o luptă între „chiori și orbi”.

Austria, însărcinată de succesele Rușilor, încheie un tratat secret cu Turcia, care-i promite o parte din Polonia și cedarea Bucovinei și Olteniei. Se mulțumește de o camdată cu 10.000 lei și cu Oltenia pentru a scoate pe Ruși din Principate.

Era numai un joc, obișnuit la casa de Habsburg, — care, și după ce pune mâna pe bani și pe Bucovina, părăsește pe Turci și intră înalianță cu Rusia și Prusia, luând ca preț, — se putea fără? — împărțirea Poloniei.

Pacea se încheie la Chiuciuc-Cainargi (1774), Rușii redobândesc Cherciu, Ocnița, libertatea de a merge să se închine la Ierusalim, — se putea să nu amestec și crucea? — și dreptul de a naviga pe M. Neagră.

Noi pierdem Bucovina, imediat în 1775.

In 1787 noii aliați pornesc alt război contra Turcilor. Austria, conform tradiției, sunt bătuți în Banat și în Muntenia; Rușii, în schimb, sub conducerea lui Suvarov, sunt învingători la Oceacov, Focșani și Mărtinești, — Belgradul capitulează, Ismail, Chilia, Tulcea, Isaccea cad, — războiul e deci purtat în țara noastră și pacea de la Șiștov din Septembrie 1791 între Turcia și Austria, urmată de cea de la Iași din Ianuarie 1792, întărește pe cea dela Chiuciuc-Cainargi; înpărțirea Turciei e un lucru hotărât. Austria luând Bosnia, Serbia și Oltenia, Rușii lău Crimeea, cucerită de Potemkin și dăruită prea iubitei sale împăratese, al cărei favorit era. România, Principatele ne-unite încă, sunt puse sub o semi-neatârnare, — înainte de război ambii aliați învoindu-se a le proclama neatârnarea sub domnia lui Potemkin, — aceasta fiindcă fiecare din ei, în marea lor dragoste pentru noi, voiau să ne scape de sub jugul turcesc și să ne înhamem la al lor, bine înțeles!

Prin stăpânirea Crimeii Rușii, cari ajunseseră numai la Marea Azovului, ies acum la Marea Neagră. Această mare înțează de a mai fi o mare interioară, fiindcă o stăpânesc doi, dar rămâne o mare închisă, fiindcă Turci și detin cheia, stăpânesc Bosforul, — de unde o serie întreagă de conflicte, în care tot noi plătim gloaba.

Ecaterina și urmașii săi devin din ce în ce mai ambicioși. Ce însemnează o mare liberă, zic ei, dacă nu se poate ieși din ea? Ce însemnează libertatea într'o închisoare? Telul nu va fi atins de cât atunci când se va pune mâna pe strâmtori: numai atunci va dispărea contradicția între o mare liberă și strâmtori închise.

Pentru Ecaterina II Azovul și Crimeea erau numai drumul spre Bizanț, pe tronul căruia voia să pună pe un nepot al ei, pe care-l alăptase cu șase doici grecești, ca să aibă chiar sânge bizantin.

Politica Rusească de expansiune spre Sud se încheagă din ce în ce. M. Neagră, din mare închisă turcească, devine una rusească, în care să nu pătrundă nimeni.

„Dreptul vaselor noastre de a ieși din Marea Neagră e dreptul pe care-l are oricine de a ieși din curtea lui afară; dreptul vaselor de război străine de a pătrunde în M. Neagră e dreptul de a năvăli în curtea și în casa noastră ca să fim Jefuiți”, zicea Danilevski.

In vremea aceasta Napoleon, cu geniul său, voind a lovi Anglia în ce avea mai de preț, debarcă în Egipt, convingând pe Turci că o face numai pentru a supune pe Mameluci pentru Turci.

Anglia simte pericolul; flota lui Nelson distrugă pe cea franceză la Abukir, făcând să eșueze planurile lui Napoleon.

Rușii sar în ajutorul Turcilor, flota lor trece Bosforul, spre a izgoni pe Francezi din insulele Ionice. . . Cauza? Consulatele franceze din țara noastră și Polonia.

Analizând această epocă D. Xenopol se exprimă astfel „Tractatul de la Chiuciuc-Cainargi începe să roadele sale. Ypsilante domnia în Muntenia și Al. Moruzi în Moldova. Până acum acestea fuseseră numai cultivate, pregătite, și acum Rusia începe să trage folos din ostenelile sale. Războiul fusese început din cauza Principatelor pentru a le apăra de încălcările Turcilor, de prădăciunile lui Pasvantoglu. Pentru a le asigura drepturile garantate prin tratate, Rusia intrerupsese vârsarea sângei lui supușilor săi. În aparență motivul cel mai neinteresant o împingea la această luptă, în realitate ea nu vâna de cât tot întinderea puterii sale, dacă nu încă pe socoteala Turcilor, ne putând pune încă mâna pe strămtori, fie măcar pe aceea a popoarelor, a căror proteguitoare se declarase.

Tinta Rusiei era una și aceiași: cotropirea răsăritului și Dardanelelor; rivalii ei sunt toate popoarele ce au asupra "aces-tuia" o porțiune de autoritate; și de aceia ea nu alege între dușmani și prieteni, între adversari și aliați: toți sunt de o potrivă de vinovați în ochii politicei moscovite, căci se împărtășesc din sfântul potir din care numai marele preot are dreptul să bea și, de aceia, toți trebuesc îndepărtați, care prin război, care prin cotropire, pentru că întreg răsăritul și apoi poate chiar lumea întreagă să imbrace haina grea și geroasă a Moscovei".

Și astfel Rusia, care se găsia deja în război cu Franța, îl declară și Turciei în 1806. După ce ocupase Moldova și după lupta de la Fierbinți, intră și în București.

Acum apare direct în luptă pentru strămtori și stăpâna mărilor, — Anglia, care cere isgonirea Francezilor din Turcia, — în special a faimosului Sebastiani, — predarea coastelor Dardanelelor și a flotei turcești și cedarea Principatelor Rusiei. Toți ne dăruiau!

Amenințările flotei engleze, ce pătrunse în Marmara,

cad în apă. Pe de altă parte Napoleon, deși ațâta pe Turci contra Rușilor, nimic nu-l împiedică să se împace cu Țarul Alexandru la Tilsit (1807), să-l facă aliatul său, impunând Turcilor să închee pacea cu Rușii, cărora le cedează Basarabia, Moldova, Muntenia etc. până la Balcani, iar Austriei Bosnia și Serbia. Impăratul Alexandru al Rusiei ceru însă și cheia, strămtorile. Fu o oră hotărâtoare, care ar fi schimbat harta lumii, dacă Napoleon, care era convins că Bosforul e cheia lumii, nu numai a Mării Negre, n'ar fi stat la Indială. Alianța se încheie cum a voit Napoleon, cu un sămbure de discordie viitoare și se întări la Erfurt. — Intr'unul din aticole Țarul consimțea să amâne stăpânirea Bosforului. În schimb, împăratul Rusiei, în urma revoluțiunilor, care zguduau Imperiul otoman și-l puneau în imposibilitate de a da garanții îndestulătoare pentru persoana și avearea locuitorilor Moldovei și Munteniei și nici nu era speranță ca asemenea garanții să fie date pe viitor, — își întinse marginile împăratiei sale până la Dunăre și uni cu ea Moldova și Valahia. El nu putea recunoaște integritatea imperiului otoman de cât cu această condiție. Apoi împăratul Napoleon încuviință această întindere a granițelor imperiului rusesc până „la Dunăre“.

Turcii, văzându-se izolați, se răcesc de Francezi și se apropie de dușmanii lor seculari, de Englezi. Prin tratatul de la Dardanele, din 5 Ianuarie 1809, Englezii se leagă să nu mai reînnoiască încercarea din 1807, ci să respecte închiderea strămtorilor, cu condiția ca sultanul să facă ca să fie respectată închiderea și față de celelalte puteri.

Tratatul acesta e de foarte mare importanță în istoria Dardanelelor. Anglia, intervenind să apere independența sultanului, se face de fapt paznicul lui și, deși în aparență sultanul căpăta garanții din partea Angliei, de fapt își mărginia propria sa autoritate, dând Angliei, printr'un tratat în regulă, dreptul de a-l supraveghia și a-i impune închiderea strămtorilor. Cea ce înainte era o voință a sa, acum e un angajament față de Anglia, care s'a constituit păzitor.

In vremea aceasta războiul dura, de și slab con dus, între Ruși și Turci. Napoleon, schimbăcos, strică prietenia cu Rușii și se pregătește de o campanie uriașă a Occidentului, — fără Anglia bine înțeles, — contra colosului din Orient. Rușii, serios

amenințăți, se grăbesc să încheie pacea cu Turcii, mulțumindu-se cu Moldova până la Siret. Sunt bătuți însă la Giurgiu, iar Kutusov primește ordin să încheie pacea cu ori ce preț, — pentru că, degajându-se de Turci, să poată face față Francezilor, cari se apropiau. Aceștia, pe de altă parte, trimet emisari și telegramme Turcilor, ca nu cumva să încheie pacea cu nici un preț. Fatalitatea pentru noi face ca Sebastiani, în loc să vină direct la București, să întârzie trei zile la Viena într-o ceremonie de gală diplomatică; telegrama trimisă Portei de Napoleon, în loc să ajungă la destinație, e dată de Panaiotache Moruzzi fratelui său, Demetrie Moruzzi, Domn pe atunci, și vândut Rușilor; se mai presupune și trădarea lui Galib Efendi, trimisul Portii și, mai presus ca toate, șiretenia lui Kutusov. Rezultatul su că la 24 Aprilie 1812 Napoleon trimite un ultimatum Rușilor; la 17 Maiu el se află la Dresda; la 12 Iunie declară războiul formal; la 24 trece Niemenul; pe când la 26 Maiu Kutusof reușește să încheie faimoasa pace de la București în care Rușii, deși bătuți de Turci, amenințăți de Francezi și doritori să încheie pacea cu ori ce preț, ne răpesc Basarabia, stabilind că graniță Prutul, dela intrarea în Moldova până la vărsarea în Dunăre!

Pacea aceasta fu atât de surprinzătoare, în cît generalul Langeron spune în memoriile sale că pentru el e o enigmă. La Constantinopol abia pe la mijlocul lui Iunie s'a aflat despre încheierea păcei, care avu ca rezultat surghiunirea lui Galib Efendi și decapitarea lui Panaiotache Moruzzi.

Pacea de la București fu confirmată prin congresul de la Viena (1814-1815) după căderea lui Napoleon și prin convenția dela Akkerman (Cetatea-Albă) 7. IX. 1826.

În 1833 are loc revoluția lui Ibrahim, fiul lui Mehmet Ali, care ocupă Siria. Rusia sare în ajutor. Flota sa ancorează la Cornul de Aur și debarcă 50.000 oameni, iar ca plată obligă Poarta, prin convenția dela Unkiar Schelesi, să închidă strămtorile oricărei flote, ca să rămână singură stăpână în Balcani. Politica Rusească e la apogeu: strămtorile se închid sau se deschid după nevoie ei.

Anglia nu putea mistui aşa ceva și, după al doilea război turco-egipcean, când flota turcă dezertează cu amiral cu tot la Alexandria, Europa, afară de Franța, restabilește liniștea. În art. 4 din convenția de la Londra (1840) se pune ca un principiu

de drept internațional închiderea strămtorilor. Convenția fu semnată și de Rusia și fu întărită de Franța în 1841.

Angajamentele de la 1809 și 1833 erau numai între trei puteri: Turcia și Anglia, Turcia și Rusia. Cea din urmă dela 1841, e un legământ între toate puterile europene.

Rusia primește o lovitură de box. . . englezesc, care, după cum veți vedea, se va resfrânge tot asupra noastră. Strămtorile sunt închise tuturor, de fapt însă numai Rușilor.

O serie de încordări au loc între Rusia de o parte, Turcia, Anglia și Franța de alta. În 1848 Rușii sunt nevoiți să părăsească Principatele, unde se instalaseră ca la ei acasă. În 1850 intervine încordarea între Franța și Rusia pe chestiunea Sf. Mormânt, deținut de catolici. Aci veneau și vin milioane de pelerini creștini, cari lăsau și lasă milioane pentru obținerea unui pasă-port direct, cu loc rezervat, în paradis. Pentru obținerea acestui birou de plasare câte necreștienești lupte nu s-au dat între creștini, pe cari abia îi despărțiau jandarmii turci! Dar....altă poveste.

În 1853 Mencicof cere Turciei, cu tupeul cunoscut... libertatea religioasă a Grecilor. Se putea fără cruce și credință? Turci refuză și Rușii... ocupă Principatele române. Războiul e gata. Flota anglo-franceză vine în ajutorul Turciei.

Prusia vrea să împace lucrurile; Austria însă o dejoacă: pe față se arată doritoare de pace, pe ascuns ațăță focul, doar va vedea Rusia sdrobită și ea rămasă singură în Balcani. Bismark simte jocul și cu sila bagă pe Austriaci într-o alianță defensivă

Anglo-Francezii fac apel la Emanuel, care trimete un mic corp expediționar, manifestându-se astfel ca națiune.

Războiul scurt, dar greu, se termină în 1855 (un corp de invazie trecu și prin Dobrogea) cu congresul dela Paris din 1856 în care se hotărăște integritatea imperiului Otoman (?!), independența Serbiei, scoaterea Rusiei din Principate prin înlăturarea Regulamentului Organic, retrocedarea sudului Basarabiei și gurilor Dunărei.

Pavilionul rus e isgonit din Marea Neagră. Rușii nu mai au voie a construi întăriri, vase. Marea Neagră nu mai e un lac rusesc, ci o mare europeană, așezată sub regimul convențiilor garantate de toate puterile. Rusia era privită ca un pericol mondial, - istoria se repetă.—Din sdrobirea ei, prin tăerea tentaculelor ce țineau strămtorile—a ieșit independența de fapt și Unirea celor două Principate române.

Rușii nu puteau uita o aşa umilire și se răzbunară refuzând Franței orice ajutor în 1871.— Zarul Alexandru II rupse tratatul de la Paris.

Grecii independenți, Rusia găsește un nou pretext creștinesc de război: mila de Bulgari! Trec, bine înțeles, tot pe la noi, bat pe Turci și, cu micul nostru ajutor, ajung la Constantinopole și impun pacea de la San-Stefano, prin care Turcia se desmembrează în patru teritorii complect izolate pe uscat: Constantinopole, Salonic, Albania și Bosnia-Herțegovina. S'a opus însă la această desmembrare Austria și Anglia. Rusia astupă gura celei dintâi dându-i Bosnia și Herțegovina. Anglia nu cedează. Rusia, sigură de Germania, se încăpătănează — Soarta Europei era în mâna lui Bismarck, care pe față asigură lui Gorceakof tot sprijinul, pe ascuns ajătă războiul între Anglia și Rusia.

Gorceakof simte jocul și admite congresul de la Berlin, din care noi ieșim fără Basarabia și cu Dobrogea noastră, — socrată de marele cancelar ca o pestă și un continuu măr de discordie în Balcani.

In ceia ce privește strămtorile, nu s'a schimbat nimic, ci s'au făcut două declarațiuni contradictorii, care au pus și mai în evidență antagonismul anglo-rus.

Lord Salisbury declară că „obligațiunile dela 1841, 1856 și 1871, sunt luate numai față de Sultan, conform spiritului convențiilor“.

Contele Suvarof a doua zi declară că „obligațiunile sunt față de toate puterile, conform spiritului și literei, nu numai față de Sultan“.

Diplomatia engleză însă era a-tot-puternică la Constantinopol. Cestiunea strămtorilor părea aranjată, când o nimică o redeschide în 1902, o nimică ce ne arată cum tălăzuesc interpretările diplomației.

Rusia, uitând ce declarase Suvarof, cere Sultanului învoiearea ca 4 contratorpiloare plecate din Kronstadt să fie lăsate a ajunge la Sebastopol. Se aduc ca precedente susținătoare, între altele, și trecerea crucișatorului Elisabeta, a bricului Mircea și a canonierei Grivița! Contratorpiloarele trec.

Și cine credeți că protestează? Anglia! de și Rusia procedăse întocmai conform declarațiunilor ei. Protestase numai fiindcă presimțea războiul rusc-japonez și voia să-i fie pe Ruși în-

chișii în Marea Neagră și fiind că în urma înțelegerii ruso-austriace de a aranja de comun acord afacerile în Balcani, — Moldova mie, Muntenia ţie, Bulgaria mie, Serbia ţie, Bosforul mie, Salonicul ţie, — și a influenței crescândă a Germanilor la Constantinopole, se temea că nu cumva continentalii să facă împărțirea fară ea.

De mult însă la Constantinopole nu mai era stăpân nici Rusul nici Englezul, ci Germanul. Armată, bănci, comptoare, vereinuri, capital în mine, C. F., mașini agricole, — totul era german.

În 1905 alt incident răscoli cestiunea: faimosul Potemkin, vasul fantomă, de care tremura Marea Neagră și care fu astămpărat de energia neînsemnată noastre flote ce ne dădu o zi iluzia de mare putere maritimă.

Iar Abdul Hamid surâdea în tremurânda-i barbă de încurcătura Rușilor cari, — ironie a soartei, — cereau cu stăruință mare închiderea strămtorilor, — de și tot ei până în ajun ceruseră contrariul, deschiderea!

Ultimul războiu e prea aproape în minte și, din documentele secrete date la iveală de guvernul revoluționar rus, — reiese că una din condițiile de amăgeală pentru Ruși a fost Bosforul, că drumul pentru a ajunge la el era, ca în totdeauna, tot pe la noi și că pactul criminal era deja încheiat ca să ne vârbe cu sila în război, știind nepregătirea noastră la care conlucraseră ei. Noi învinși, socoteala era ușoară. — Socoteala din târg însă nu se potrivește cu cea de acasă.

Se știe, de asemenea, cum materialul de război de care aveau nevoie, ne mai putând străbate strămtorile, lăua calea lungă Salonic-Prahova, cu transbordare la Dunăre, și, mai târziu calea Arhanghel, pentru ca materialul dela Arhanghel să ardă pe loc sau să ia drumul în spre Siberia, unde înghețase deja cel sosit prin Vladivostoc.

Și grânele noastre putreziau prin gări, sau treceau cu permis graniță, — une ori cu boi cu tot.

Atâtea suferință și decăderi numai din cauza...strămtorilor.

Iar mari noștri aliați recunosc abia azi cu părere de rău că „ochii tutulor fiind pe frontul francez, nu și-au dat seama că nodul cestiunei era Constantinopole și strămtorile. După bătălia dela Marna frontul occidental era asigurat; strămtorile dacă ar fi fost în mâna noastră, atunci Rusia, nesecatul isvor

de oameni, ar fi fost aprovigionată cu arme și muniții, aprōvigionându-ne și pe noi cu grâu și petrol. România, susținută vădit, s'ar fi hotărât mai de vreme.—Poate chiar și Bulgaria ar fi venit cu noi.—Războiul putea fi terminat în 1916 cu sdobirea și prăbușirea Austriei,—după cum aproape ne a surâs victoria și în 1918.

Cu tot răul, se poate spune: cu toate realele căsunate, strămtorile ne-au adus și un mare bine, provocând încarea pofticioșilor ce se băteau pe așa bucată împărătească; ne-au dat putință să ne adunăm toți frații răslejii la olaltă.

Azi strămtorile sunt internaționalizate. Ne avem și noi reprezentantul nostru acolo și s'a tăiat și pofta altora din spre sud, care ar fi voit să le acapareze.

In rezumat: pentru strămtori, ca obiectiv fățis ori ascuns, s'au bătut toate popoarele Europei, și n'a fost război care să nu înceapă cu ocuparea Tărilor noastre, cu lupte și prădăciuni inențe situației, cu ruperi și șfâșieri din trupul Daco-României.

S'au bătut Englezii, Francezi, Ruși, Nemți, Austriaci mai rar, dar totdeauna cu folos; de și bătuți,—când alături, când contra Turcilor,—după și pentru interesul lor,—pe pământul nostru însă.—Și cei mai apropiati ne îndrăgau atâtă, în cât se încăerau la împărțeala noastră,—smulgându-ne tot cu bucățica, să nu se vadă,—iar cei mai depărtați ne dăruiau, ca din punga altuia. Dumnezeu a fost cu noi însă și a făcut să ne dăruim singuri ce e al nostru, din sfărămăturile coloșilor și hrăpăreșilor vecinii.

Apropierea, realipirea fizică e făcută; va urma și cimentarea sufletească, care totdeauna cere timp.

Acum, când uniți putem a ne apăra mai bine, să nu uităm că ghiarele vulturilor cu două capete mai pot, dacă nu săngera cel puțin otrăvi.

Iar mai bună contra-o travă de cât munca, cinstea și vitejia strămoșească pentru noi nu există.

B. B. DELAMARE

DIN TRECUTUL SATULUI MURATAN

(COMUNA TOPRAISAR)

Satul se află la o depărtare de $2\frac{1}{2}$ ceasuri cu căruță, pe șoseaua Constanța-Agigea-Gherengic. Este înconjurat de jur împrejur numai de niște dealuri, pe care crește un fel de iarbă foarte plăcută animalelor.

Satul datează din anii de după războiul Crimei. Cauza formării acestui sat, după narațiunea bâtrânilor, este următoarea:

In urma războiului din 1854, Sultanul, voind să colonizeze aceste locuri rămase pustii, a făcut un apel către Tătarii cari locuiau în Bugeacul Basarabiei și la cei din Crâm. Aceștia, au zind că mahomedanismul este în primejdie și fiind persecuți de Ruși, au hotărât a emigra. Au plecat multe familii, foarte multe familii¹⁾ care și-au vândut la plecare tot ce-au avut: cai, boi, vaci etc.

La venirea lor în Dobrogea ei spun că au găsit și sate formate numai din Români, cari toți aveau oi și le păzeau în stepele cele nesfârșite. Mai trăesc și astăzi bâtrâni cari au venit în vîrstă de 14-15 ani. In sat la noi sunt vre-o căjiva: Emin Ametcea, Ibadula, etc.

Tătarii cari au întemeiat satul Muratan sunt veniți din Crâm.

1) Familia la Tătari se compune din familia tatălui, care dacă trăeste, este seful; a fiilor, fielor și nepoților căsătoriți, cari nu-și despărnică niciodată averea. Cel mai bâtrân (tatăl) ține banii și celelalte obiecte prețioase. El dă fiecărui de cheltuială, atât cât crede de cuviință. Un fel de zadrugă slavă.

Sultanul, când i-a chemat, nu le-a promis că i va împrietări. El însă le-a dat voe să cultive atât pământ cât aveau nevoie. Pentru aceasta plăteau „üşür“ (dijmă) ce era strânsă în timpul armanului de „Taşildar“ (un fel de perceptor)²⁾.

La venirea lor în părțile acestea ei n'au aflat altă locuință de cât o singură „Câșlă“, adică un fel de stână, ce era în stăpânirea lui Rakovschi tatăl.

Pe lângă această câșlă ei au mai găsit urmele unui sat foarte mare și care s'a numit, cu mult înainte de venirea lor, *Murat-Khan*. Câșla aceasta purta numele *câșla din Murad-Khan a lui Sarecheia*.

De unde vine numirea satului de *Murat-Khan*? Murat este un nume propriu iar „Khan“ înseamnă: cneaz, voevod.

In privința aceasta Tătariei spun următoarele :

De mult, încă înainte de a se fi afirmat autoritatea Sultanelui asupra Dobrogei, stăpânia în părțile acestea, pe o întindere cam cât ar fi azi 4-5 plăși, un oarecare Murad, care avea titlul de Khan, voevod.

El își avea moșia (câșla) în părțile acestea. Dacă locuia și el aici sau aiurea, ei nu știu.

In jurul moșiei lui se aşezaseră oamenii formând un sat foarte mare, care luă numele de *Murat-Khan-chioi*. (Satul lui *Murat-Khan*).

Acest Khan sau voevod era *independent*, căci nu recunoștea pe nimeni. El își recruta soldații săi din fiecare comună ce se afla în cuprinsul stăpânirii sale. Pentru că pământul era numai al lui, el lua de la fiecare locitor o dijmă. Avea ca funcționari pe următorii doi mai însemnați : „Dere-bey“, care era un fel de general, și avea sub autoritatea sa 5-6 comune și îngrijia, mai cu seamă, ca fiecare comună să-și trimită contingentul de oameni; *Taşil dar-ul*, cel care strângea dijma.

Ei spun că satul era cu mult mai mare de cât „Chiustengetea“ vremurilor trecute.

Când Sultanul, în drumul său spre România, sau mai bine spre Principatele Române, ajunse în aceste locuri, ceru acestui Murad Khan, cum și celorlalți cari se mai aflau, de-a se supune. Unii au refuzat, alții s-au supus de bună voie, Khan-ul din aceste locuri refuză și fu bătut și prinț.

2) Pământul astfel dat se numea „mirie“.

După înfrângerea hanului, satul nu se știe din ce cauză, dispare.

Pe ruinele fostului sat s-au aşezat Tătarii actuali între anii 1859-63, când au venit. Drumul lor n'a fost prin Tulcea, ci pe mare. Unii au debarcat la Constantinopol, alții la Varna, alții la Mangalia, etc.

Satul nou, format de ei, a luat numele celui vechi; și, prin vorbirea zilnică, Murat-Khan s'a transformat în Murataș.

Și astăzi, când bătrâni scriu numele satului, ei scriu Murad-Khan, întocmai ca la Topraisar, (*Toprac-sard*, pământ-galben), și la Techir-ghiol, (*Teck-pür-ghiol*).

În privința numirii satului Techir-ghiol, circulă o legendă și anume: Oastea turcă era gata de luptă, luând poziție în fața Bizantinilor (?!) Cadiul făcu o rugă, cerând ajutor de la D-zeu (Allah). Apoi toți soldații, în strigăte de Teck-pür, s-au repezit la luptă. Teck-pür, —D-zeu să ne ajute, în limba arabă. Satul și locul, în urma acestui fapt, luară numele de Teck-pür-ghiol. Teckir-le însă însemnează și ceva ce se învârtește ca o roată.

ION CATZINGRI

3 Dec. 1931

Invățător în Murataș C-jă

LEGENDA SATULUI TATAR ATMAGER

Acum 64 de ani, în mijlocul Deli-Ormanului se ascundea o poiană frumoasă prin singurătatea și sălbăticia ei. Ea părea o podoabă a naturii, tăinuită în mijlocul unui pustiu de codru; căci la marginile ei se înălțau copaci bătrâni, peste ale căror vârfuri trecuseră câteva secole.

Până la ea încă nu răzbătuse piciorul omului; căci codrul se întindea ca o mare, în care răsunau numai cântecele păsărilor.

Aci găsiau animalele pădurii iarbă multă și tot odată puteau să-și potolească setea în părâiașul cu apă limpede și rece care străbătea poiana în lungul ei. Era o raritate să găsești în mijlocul Deli-ormanului un părâiaș cu apă și încă aşa de bună. Cu toate că poiana era bine tăinuită de păduri, a fost descope-

riță de locuitorii din înprejurimi; pentru că ei vara, din cauza lipsei de apă, plecau și rătăciau prin toate vălcelile, ca să poată găsi un lăcușor, din care să-și potolească setea lor și a bietelor animale, care erau amenințate să moară de seze.

Găsind această poiană cu izvorul de apă, oamenii săpară și un puș aci, spre mai mare siguranță.

Nu trecu mult de când se descoperi acest părău și fu cunoscut de toți locuitorii Deli-ormanului, cari îi deteră numele de „Atmagea“. Numele de Atmagea și l-a luat de la un vultur, ce și făcuse cuibul său în vârful unui copac din marginea poenii.

Locuitorii din apropiere veniau în fiecare an de luau puji vulturului, ca să-i învețe la vânătuș la iepurilor.

Tocmai în acest timp sosiră din Crimeea câteva familii de Tătari, ca să se stabilească prin aceste locuri. După ce se înfățișără Pașii din Silistra, anume Ibram Paşa, ca să ceară un loc pentru întemeierea unui sat, ei fură împărții deocamdată în mai multe sate din prejurul punctului numit Atmagea. Apoi ei trebuiau să-și caute un loc, unde le va plăcea, ca să înființeze satul lor tătăresc. După multe cercetări făcute de acești Tătari, ei alesează ca loc pentru înființarea satului lor poiana din mijlocul pădurii. — Ibram Paşa veni însuși la fața locului, de care se minună mult. Apoi strânse toți locuitorii din satele din apropiere, cari săracă copaci groși și făcură mai multe bordee pentru noii veniți. Tot Ibram Paşa le-a dăruit și 25 vaci, câte una de fiecare familie, căci nu erau decât 25 familii.

Apoi li s'a dat pământ în pădure, să tae copaci, să scoată buturugile și să are.

Mai târziu Tătarii stârpiră pădurea din prejurul satului lor și își făcură proprietăți întinse.

In cele din urmă schimbară bordeele cu case mari, solide și spațioase.

Acum, după 64 de ani dela înființarea acestui sat, în locul pustiului de odinioară se întinde un sat frumos, cu casele strânse una lângă alta, cum rar se găsește în ținutul Deli-Ormanului.

Oamenii sunt harnici, binevoitori și primitori pentru orice călător, ocupându-se mai mult cu cultura tutunului, ocupație pe care o moștenesc dela înaintașii lor.

Satului i s'a dat numele de *Tatar-Atmagea* adică, în română „*Vulturul-Tătăresc*”, după numele poenii din mijlocul pădurii de odinioară. Astfel s'a înființat satul Tatar Atmagea din județul Durostor.

STAN ALEXE

Address: 1000 University Street, Seattle, Washington 98101

EX-10.1

DESPÄRTIRE

*Ne'nvălue o zi de toamnă posomorâlă și bolnavă,
Văzduhul a'mpietril ca noaptea și-i plin de nori de plumb,
(iar ceața
Care se mișcă valuri, valuri, întunecă întreaga slavă.
De peste tot răsare vagă de tremurări cuprinsă viața.*

*Peronul e puștiu. Pe șine vagoane grele dormitează.
In fruntea lor mașina gemă cu greutate când și când.
Incolo mai nimic: hamalii bagajele numerotează
Si câte-un călător în grabă, încolăcit de frig trecând.*

*Alături stăm de multă vreme, alături stăm, dar nu ne vine
Pe buze vr'un cuvânt, iar ochii cu greutate cad în jos:
Gândești la ce-ți rămâne—acasă, iar eu la căile streine
Pe cari pornești... și'n gene plânsul se furișea ză 'ncet...
sfios...*

*Un huruit grozav... E trenul ce-a tresărit din amorțire.
Un ultim rămas bun și n urmă un fălfăit de pălărie—
In ceață 'ntunecat'a toamnei ce umple nesfărșita fire
Se pierde trenu 'ncet... L'inghile îndepărtarea cenușie...*

MIHAIL PRICOPIE

„BULGARI” LUI BOZCOVICH.

de G. G. ALEXANDRU

DE PE FRONT

IN CUARTIR

Ostașii sac popas. E o câmpie
Si-un sat... Si-oricine are'n fat'o poartă.
Pe prispe zâmbet de copii imbie.
Pe toți un gând duios napoi ii poartă.

O lampă mică fâlfâe'n perete.
Gălägios pe vatră arde focul.
Afară-i vânt grozav... Suspine 'ncete
Si plâns înăbușit e în tot locul.

In așternut căldura ii înmoaie...
Cu ochii mari privesc în noapte într'una
Iar ochii isvorăsc o caldă ploie
Si'n piept adânc ii sbuciumă furtuna.

MIHAIL PRICOPIE

RECTIFICĂRI SI ADAOSURI

La articolul: „BULGARII“ LUI BOSCOVICH *

de D.I.G. VĂLSAN.

Pag. 319 rând 6 și 7 de jos, să se citească: ...cu privire la naționalitatea locuitorilor. Făcând parte din convoiul unui ambasador englez, Boșcovich trece repede etc.

Pag. 320 nota 1): în loc de: publicate *N. Docan*,—citește: publicate de *D. N. Docan*.

Pag. 321 nota 1): în loc de p. 532—599, citește: p. 532—540.

Pag. 321, rând 15 de sus: s'a dublat în loc de: s'a de-dublat.

Pag. 321, rând 17 de sus: l-au redus, în loc de: l-au adus.

Pag. 323, rând 19 de sus: etc.), în loc de: etc.

Pag. 323, rând 18: Ostrovul *Libodoiu*, în loc de: Ostrovul, *Libodoiu*.

Pag. 323, nota 2: Palatinul din Kulm, în loc de: Palatinul de Kulm.

Pag. 323, nota 3: A.P. ARBORE, în loc de: P. ARBORE

Pag. 324 rând 11 de jos: *Enti-keui* în loc de: *Enti-keni*,

ADAOSURI

La Băltăgești.—În harta **Lapie** (*Carte générale de la Turquie d'Europe...* Paris 1822) se înregistrează numai satul *Baltadjesti* pe râul *Baltadjesti*; în locul satului turcesc e semn de sat cu însemnarea: „Etlich Hau-ser“, case risipite.

La Daia.—Și la **Rizzi Zannoni** (*Carte de la partie septentrionale de l'Empire Otoman*, Venisse 1774;—altă ediție aproape identică în 1777) se află forma *Dagakioi*

La Dăeni.—**Lapie** are *Doian*, iar **Hatov** (*Generalnaja Karta Valahij, Bulgarij i Rumilij*, 1828) are *Dojan*.

La Taschburnu.—Acest sat e înregistrat și de **Rizzi Zannoni** sub forma *Tashburune*.

Tschenikoi e înregistrat și de **Lapie** sub forma *Tcheni-keui*.

Satu Nou se află la **Lapie** sub forma *Satanou*.

D. A. P. Arbore (*Analele Dobrogei III*, 260) îl menționează pe o hartă din 1788 sub forma *Nau*.

ERATA: La pag. 346 vers 17 de sus: munca, nu musca.

La pag. 420, rând 7 de sus: mâni, nu nări.

CONCURS

„Societatea culturală dobrogeană“ oferă patru premii de câte una sută lei, pentru fiece colecție de căte 20 poezii populare românești, (de preferință colinde și cântece bătrânești), culese din vechile sate de Români dobrogeni. Aceste poezii vor trebui scrise clar în graiul poporului, fără nici-un adaos și fără nicio schimbare, indicându-se numele persoanei dela care au fost culese, vîrsta ei și satul în care se află. Ele vor fi trimise în plic d-lui C. Brătescu, profesor la Școala Normală din Constanța, însotite de semnătura clară și de adresa culegătorului.

De asemenea se acordă trei premii de căte una sută lei, celor ce ne vor trimite culegeri de basme din popor, respectând condițiile prescrise mai sus.

Se mai acordă trei premii de căte una sută lei pentru fiece monografie a unui sat dobrogean, în genul celor publicate în acest volum, dându-se cât mai multe amănunte asupra originei și vechimii satului, asupra întemeietorilor lui, când se cunosc, asupra numelui său, asupra populației actuale, cu numărul ei pe familii și suflete, asupra locurilor cu legende din împrejurimi, asupra rarităților ce se află în el, etc. etc.

1891 - 582.000

CONCURS

Reamintim scriitorilor noștri următorul concurs :

„Asociația pentru literatura română și cultura poporului român” publică concurs pentru cea mai bună lucrare scrisă în românește asupra temei istorice, cu subiectul :

Revoluția din anul 1918 și unirea Ardealului cu România.

Condițiile de concurs sunt următoarele :

1. Lucrările se vor trimite în timp de un an dela data publicării concursului.

2. Manuscrisele, fără subscriere, însosite de un plic închis, cuprinzând numele și adresa autorului și în afară prevăzut cu un motto sau pseudonim,—vor avea să fie înaintate secretarului literar al „Asociației”, Sibiu, Str. Șaguna 6.

3. Lucrările intrate la concurs se vor da spre cenzurare Secțiunii Istorice a „Asociației”, exclusă fiind orice apelație contra hotărârilor acesteia.

4. Lucrările celei mai bune, vrednice de premiat, i se va acorda premiul de *Lei 2000* —, pus la dispoziția „Asociației”, pentru acest scop, de către d-l R. W. Seton Watson (*Scotus Viator*), marele prieten al Românilor.

Sibiu, în 22 IV. 1921.

A. Bârseanu, președinte.

Romul Simu, secretar,

No. 285 — 1921.

